

G 3 N T _ 1 N _ C I J F E R 5 / 2 0 0 8

V 3 R H U I S B 3 W E G 1 N G E N _ N 4 A R , _ U 1 T _ E N _ B 1 N N E N _ G 3 N T

**GENT IN CIJFERS 2008
VERHUISBEWEGINGEN NAAR,
UIT EN BINNEN GENT**

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van

Stad Gent: het schip, de koers en het kompas

Beleid voeren is keuzes maken – en keuzes maak je niet met de natte vinger. ‘Meten is weten’ mag dan al een cliché zijn – moest het pertinent onjuist of onwaar zijn, het zou geen cliché zijn...

Om meer te weten en nauwkeuriger te meten beschikt de administratie van de Stad Gent over het ‘Programma Dataplanning en Monitoring’ van het Departement Stafdiensten. De medewerkers van het programma willen alles weten wat er over Gent te weten valt, verzamelen relevante cijfers en brengen de toestand – vaak ook *letterlijk* – in kaart. Dit werk beschrijft dan ook de naakte, objectieve waarheid. De informatie die op die manier verzameld en verwerkt wordt, levert erg dankbaar materiaal op voor beleidsmakers: zij is het kompas voor goed bestuur. ‘Gent in cijfers 2008 – Verhuisbewegingen naar, uit en binnen Gent’ is de tweede uitgave van het Programma Dataplanning en Monitoring. Begin dit jaar zag de eersteling, ‘Gent in cijfers 2007 – een omgevingsanalyse’, het levenslicht.

Wat mag u precies verwachten?

Als inleiding op de eigenlijke analyse, is er een kort hoofdstuk over de methodologie, waarin ook de gebruikte gegevensbronnen worden vermeld en de gehanteerde begrippen worden toegelicht.

Het eerste hoofdstuk bespreekt de huidige samenstelling van de Gentse bevolking – het hier en nu. Hoeveel mannen en vrouwen wonen er in Gent? Welke leeftijdsgroepen zijn het talrijkst aanwezig in Gent? In dit hoofdstuk wordt ook uiteengezet hoeveel huishoudens er zijn in Gent en hoe die huishoudens precies zijn samengesteld.

In het tweede hoofdstuk komt de bevolkingsgroei in Gent tijdens de afgelopen decennia aan bod. De groei van bevolking in Gent heeft niet alleen te maken met het migratiesaldo, maar ook met geboortes en sterftes, de natuurlijke groei.

Het derde hoofdstuk zoomt verder in op migratiebewegingen. Naar welke gemeenten verhuizen Gentenaren? Of omgekeerd: waar komen de nieuwkomers vandaan? Welke gebieden zijn winst- of verliesgebieden voor Gent?

Het vierde hoofdstuk belicht de *interne* stedelijke differentiatie – met andere woorden: ‘Welke zijn de aantrekkelijke en minder aantrekkelijke wijken in Gent?’. Dit cijferperspectief op wijkniveau is **uniek in Vlaanderen**: het is een domein waarin de Stad Gent een pioniersrol vervult.

Hoofdstukken 5 en 6 beschrijven respectievelijk de nationaliteitsverschillen en de leeftijdsverschillen in verhuisbewegingen. Het laatste hoofdstuk met slotbeschouwingen staat stil bij de ontwikkelingen in Gent vandaag en morgen.

Deze brochure is een onmisbaar document voor wie wil weten wat er in Gent ‘beweegt’.

Daniël Termont
Burgemeester stad Gent

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, flowing script that starts with a large 'D' and ends with a long horizontal stroke.

INLEIDEND

Met de uitgave van 'Gent in cijfers: 2007 – een omgevingsanalyse' begin 2008 gaf het stadsbestuur de aanzet voor een nieuwe traditie: het is immers zinvol om stedelijke onderzoeksgegevens toegankelijk te maken voor het beleid, voor beleidsmedewerkers en voor de bevolking.

De omgevingsanalyse gaf aanleiding tot talrijke vragen, met name over verhuisbewegingen binnen de stad Gent, uit Gent en naar Gent – vragen over migratiebewegingen, dus. In deze nieuwe publicatie staat migratie dan ook centraal.

Verhuisbewegingen zijn van alle tijden en spelen een belangrijke rol in de dynamiek van steden en woonkernen. Ze hebben een directe impact op het bevolkingsaantal in Gent, op de leeftijdsstructuur of op de nationaliteitsamenstelling. Het belang van verhuisbewegingen reikt verder: het opvolgen van de bevolkingsevolutie en van verhuisbewegingen is onontbeerlijk om maatschappelijke ontwikkelingen op te volgen met het oog op het uittekenen van beleidsopties. Het beleid heeft immers alles te maken met 'samen leven' – zowel met het fysisch samen leven om 'stedelijke ruimte te delen' als met het sociale om 'het samenleven voor allen leefbaar te maken en te houden'. Om een kwaliteitsvol en effectief stedelijk beleid te kunnen voeren moet de stedelijke overheid kunnen terugvallen op onderzoek en beschikken over nauwkeurige en geactualiseerde onderzoeksgegevens op stedelijk niveau. En daarmee bedoelen we dan: gegevens die betrekking hebben op de gehele stad en die terdege rekening houden met al haar geledingen.

Op welke vragen biedt deze publicatie een antwoord?

- Wie komt in Gent wonen?
- Wie is stadsverlater?
- Wat is het effect van de studentenpopulatie?
- Klopt de bewering dat jonge gezinnen 'de stad ontvluchten' nog steeds?
- Is er inderdaad sprake van zogenaamde pensioensmigratie?
- Welke nationaliteit(en) hebben de nieuwe inwoners van Gent en hoe talrijk zijn ze?
- Hoe vaak verhuizen mensen binnen de stad Gent?
- Zien we in Gent dezelfde trends als elders in Vlaanderen?
- Welke wijken zijn voor nieuwkomers het meest populair?

De onderzoeksgegevens in deze publicatie steunen op het datamateriaal van de Dienst Bevolking. Ze brengen de verhuisbewegingen uit, naar en binnen Gent in kaart. Dit rapport vertrekt van ruimere historische trends en zoomt dan in op de periode van 1996 tot 2006, voor een analyse van verhuisbewegingen die vooral kwantitatief van aard is.

Op deze manier krijgt de lezer een zicht op – en inzicht in – de objectieve migratiegegevens van onze stad.

Dit stedelijk onderzoek over migratie in Gent is een aanvulling op andere onderzoeken over verhuisbewegingen op Vlaams en op federaal niveau. Dit stedelijk onderzoek laat toe om de stad Gent meer in detail te onderzoeken. Door in te zoomen op buurt- en wijkniveau – het niveau waar elke Gentenaar elke dag mee te maken krijgt – hebben de beleidsmakers beter en nauwkeuriger (cijfer)materiaal in handen om doordachte en realistische keuzes te maken.

Van migratie-onderzoek naar woonstudie

We stelden reeds eerder dat deze publicatie de objectieve migratiecijfers onder de loep neemt.

- Waarom verhuizen mensen?
- Wat maakt een wijk 'populair' bij deze of gene bevolkingsgroep?
- Welke impact hebben stadsvernieuwingsprojecten op het demografische profiel van een wijk?
- Waar speelt sociale verdringing?
- Wat is het effect van sociale woningbouw?

Het databestand waarover we op dit ogenblik beschikken geeft geen kant-en-klare antwoorden op dergelijke vragen.

De Woonstudie (voorjaar 2009) vertrekt van objectieve migratiegegevens en gaat van daaruit op zoek naar woonbehoeften en woonmotieven. Als eenmaal het woonaanbod in kaart is gebracht, kunnen de woongegevens gecombineerd worden in een doordachte, onderbouwde stedelijke woonstrategie.

Een leesgroep van deskundigen heeft de ontwerpversies van deze brochure grondig besproken. We danken hen voor hun inzet en hun constructieve inbreng. Onze dank gaat vooreerst naar de collega's bij de stad Gent: Filip De Brabander – databeheerder Dienst Bevolking, Cathy De Bruyne – beleidsmedewerker Milieudienst, Nancy Decoster – stafmedewerker Departement Werk en Economie. Dank ook aan de externe deskundigen: Hilde Schelfaut en Paul Willems – Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brecht Vandekerkhove – SUM Research en verbonden aan de Gentse Woonstudie, Trui Maes – Centrum voor Duurzame Ontwikkeling Universiteit Gent, Bart Van de Putte – docent Sociologie Universiteit Gent (Migratie, Integratie, Sociale Ongelijkheid).

Deze publicatie is tot stand gekomen met financiële steun van het Vlaams Stedenfonds. Dank gaat dan ook uit naar de collega's van het programma Strategisch Fondsenbeheer en Interbestuurlijke Samenwerking.

Annelies Van Steenberge

Els Verhasselt

Els Bauwens

Diedrik Gaus

John Vermaut

Dataplanning en Monitoring

Afdeling Beleidsstrategie en Internationale Samenwerking (ABIS)

Departement Stafdiensten

colofon

v.u.: Burgemeester Daniël Termont
Botermarkt 1, 9000 Gent

Teksten: Departement Stafdiensten / Dataplanning en Monitoring
Fotografie: Stad Gent Dienst Voorlichting en Dienst Stedelijke Vernieuwing en
Gebiedsgerichte Werking tenzij anders vermeld
Eindredactie: Topos

Grafische vormgeving: Magelaan
Druk: Stadsdrukkerij
Wettelijk Depot: D/2008/0341/12

Meer weten

over de dienstverlening van de stadsdiensten
en het stadsbestuur van Gent?

Gentinfo 09/210 10 10 of gentinfo@gent.be
Van maandag tot en met zaterdag, van 8 tot 19 uur.

www.gent.be

INHOUDSTAFEL

Stad Gent: het schip, de koers en het kompas	1
Inleidend	2
Inhoudstafel	5
Bronnen, Cijfers en Begrippen	6
Hoofdstuk 1 Wie woont in Gent?	11
1 1 Bevolking in historisch perspectief	11
1 2 Structuur van de Gentse bevolking volgens leeftijd en geslacht	12
1 3 Evolutie van het aantal huishoudens	15
Hoofdstuk 2 Bevolkingsevolutie	19
2 1 Natuurlijke groei	19
2 2 Migratiesaldo	21
2 3 Netto groei	22
2 4 Samengevat	23
Hoofdstuk 3 Verhuisbewegingen: we zoeken het liever niet te ver...	25
3 1 Verhuisbewegingen van en naar Vlaanderen	25
3 2 Migratiesaldo Vlaanderen	28
3 2 1 Verlies- en winstgebieden onder de provincies	30
3 2 2 Verlies- en winstgebieden onder de centrumsteden	30
3 3 Samengevat	31
Hoofdstuk 4 Interne stedelijke differentiatie – De ene wijk is de andere niet...	33
4 1 Migratiesaldo	33
4 2 Verhuismobiliteit	36
4 3 Samengevat	39
Hoofdstuk 5 Nationaliteitsverschillen in verhuisbewegingen	41
5 1 Belgen en niet-Belgen	41
5 2 Nationaliteiten niet-Belgen	42
5 2 1 Migratiesaldo EU15'ers	42
5 2 2 Migratiesaldo niet-EU15'ers	43
5 3 Samengevat	44
Hoofdstuk 6 Leeftijdsgebonden verhuisbewegingen	47
6 1 Verhuismobiliteit naar leeftijd	47
6 2 Verhuissaldo naar leeftijd	48
6 2 1 Verhuisbewegingen van jonge gezinnen	50
6 2 2 Verhuisbewegingen van twintigers	53
6 2 3 Verhuisbewegingen van senioren	54
6 3 Samengevat	56
Hoofdstuk 7 Slotbeschouwingen over Gent vandaag en morgen	59
Final conclusions about Ghent, today and in future	65
Conclusions finales au sujet de Gand, aujourd'hui et demain	71
Kaartje met wijken	
Kaartenlijst	77
Figurenlijst	77
Tabellenlijst	78

BRONNEN, CIJFERS EN BEGRIPPEN

Onze bronnen

Alle gegevens zijn afgeleid uit het Rijksregister en afkomstig van de Dienst Bevolking van de Stad Gent, tenzij waar andere bronnen expliciet vermeld zijn. In dit rapport gebruiken we alleen de gegevens uit het bevolkings- en vreemdelingenregister. Dat betekent dat asielzoekers, personen waarvan de verblijfsvergunning onderworpen is aan een onderzoek (vreemdelingen in het kader van familievereniging), personen die illegaal in de stad verblijven, diplomatiek personeel en hun inwonende familieleden niet mee in rekening gebracht zijn.

Gegevens voor stad en stadswijken

We putten uit twee soorten gegevens. De eerste gegevensbron bevat de migratiebewegingen uit Gent, naar Gent en binnen Gent van 1996 tot 2006. De tweede gegevensbron bevat de bevolkingsgegevens van de Gentse wijken.

Voor een analyse van verhuisbewegingen op het niveau van de hele stad zijn de absolute aantallen voldoende. Als we verhuisbewegingen op wijk of sectorniveau willen vergelijken en analyseren, zijn bijkomende berekeningen nodig. We praten immers over verschillende wijken, met verschillende oppervlakten en verschillende bewonersaantallen: die kunnen niet zomaar met elkaar vergeleken worden. Een migratiesaldo van 50 personen, bijvoorbeeld, heeft minder invloed op Binnenstad dan op een 'kleinere' wijk, met minder inwoners zoals Macharius-Heirnis.

Om verschillende wijken op een correcte manier met elkaar te kunnen vergelijken, maken we gebruik van de bevolkingsgegevens van de Gentse wijken. De cijfers van de verhuisbewegingen en de bevolkingsgegevens koppelen we aan elkaar en we maken een berekening per 1000 inwoners.

Beschikbare gegevens t/m 2006

Voor de jaren 1997 en 1998 zijn er geen hanteerbare bevolkingsaantallen beschikbaar. De cijfers die we hanteren hebben betrekking op het bevolkingsaantal op 31 december van het observatiejaar.

De bevolkingsgegevens van de Vlaamse overheid zijn telkens gegevens op 1 januari van het observatiejaar. Dit betekent dat, voor één en hetzelfde observatiejaar, de gegevens van de stad Gent en van Vlaanderen moeilijk te vergelijken zijn. Wij hebben daarom de jaartallen van de Vlaamse cijfers aangepast. Dit betekent dat Vlaamse cijfers op datum van 1 januari 2006 in ons rapport het label 2005 krijgen en beschouwd worden als 2005-cijfers. Op die manier zijn ze beter vergelijkbaar zijn met de cijfers van de stad Gent op datum van 31 december 2005.

Omgaan met cijfers

De cijfers die we gebruiken in dit rapport hebben betrekking op de periode van 1996 tot eind 2006 (voor absolute cijfers) of de periode 1999–2006 (voor cijfers per 1000 inwoners)¹. We werken vaak met één cijfer voor de hele bestudeerde periode. Migratiecijfers kunnen immers behoorlijk variëren van jaar tot jaar: door één cijfer te gebruiken vlakken we die schommelingen af.

Om in de analyses makkelijker te kunnen werken met cijfers op buurtniveau opteerdten we meestal voor analyses van de 25 Gentse wijken, en niet van de daaronder liggende z.g. 'statistische sectoren'. De indeling van het grondgebied in statistische sectoren is een standaard die gemaakt werd door het voormalige NIS, en is gebaseerd op morfologische en/of socio-economische eigenschappen van het onderzochte gebied. Alleen voor cijfers die betrekking hebben op 75-plussers hebben we het meer gedetailleerde geografische niveau van de statistische sectoren gehanteerd.

Belangrijkste begrippen

Hieronder hebben we de definities opgenomen van een aantal belangrijke 'technische' begrippen die we nodig hebben om iets te zeggen over migratie en het stedelijk migratiebeleid. Als we deze begrippen gebruiken in dit rapport hebben we het steeds over de toestand in de stad Gent. Dus: wanneer we het bijvoorbeeld over 'het migratiesaldo' hebben, dan bedoelen we het migratiesaldo van de stad Gent, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld.

¹ Het cijfer 'per 1000 inwoners' wordt berekend door zowel in de teller als in de noemer (d.i. het bevolkingsaantal) de som te maken over de periode 1999–2006. Op die manier krijgen we een gemiddeld jaarcijfer voor de periode 1999–2006.

2 <http://www.rijksregister.fgov.be>

3 Algemene directie statistiek en economische informatie (2004) Bevolking en huishoudens. Loop van de bevolking en migraties in 2003.

4 definitie Integratiedienst Gent (Departement Bevolking en Welzijn)

Afvoering van ambtswege of ambtshalve afvoering

De schrapping of afvoering van ambtswege is een uitzonderingsmaatregel die enkel mag worden genomen door een gemeentebestuur wanneer dit vastgesteld heeft dat het onmogelijk is de nieuwe hoofdverblijfplaats van een persoon terug te vinden of wanneer uit het onderzoek blijkt dat de betrokken persoon zich in het buitenland gevestigd heeft². Een groot aantal ambtshalve geschrapte personen vestigt zich vroeg of laat terug in de stad. Dit zijn heringeschreven personen. De balans van ambtshalve geschrapte personen zijn dus alle afvoeringen min de heringeschreven personen. Voor het migratiesaldo verrekenen we de balans van ambtshalve geschrapte personen met de buitenlandse emigratie. Dit spoort met de vaststelling dat geschrapte personen die niet opnieuw worden ingeschreven, meestal buitenlanders zijn die naar hun land van herkomst zijn teruggekeerd, zonder dat zij het gemeentebestuur verwittigd hebben³.

Alleenstaande

Persoon die in het rijksregister als enige inwoner geregistreerd staat op een bepaald adres.

Banlieue

Zone die aansluit bij de agglomeratie, de buitenste zone van de stad. De bevolkingsontwikkeling wordt er grotendeels bepaald door de suburbanisatie vanuit het centrum.

Binnenlandse migratie

Alle verhuisbewegingen van Gent naar een andere gemeente in België (binnenlandse emigratie) en omgekeerd: alle verhuisbewegingen vanuit een Belgische gemeente naar Gent.

Buitenlands migratiesaldo

Om het buitenlands migratiesaldo te berekenen trekt men het aantal buitenlandse emigranten (Gentenaars die zich in het buitenland gaan vestigen) af van het aantal buitenlandse immigranten (mensen die vanuit het buitenland naar Gent komen wonen). Van dit aantal wordt dan het aantal ambtshalve afvoeringen afgetrokken en het aantal heringeschreven personen opnieuw opgeteld. (Zie ook 'Afvoering van ambtswege of ambtshalve afvoering' en 'Heresgeschreven personen')

Buitenlandse migratie

Alle verhuisbewegingen van Gent naar het buitenland (buitenlandse emigratie) en omgekeerd alle verhuisbewegingen van het buitenland naar Gent (buitenlandse immigratie).

Emigreren, emigratie

Als mensen een bepaald gebied verlaten spreekt men over 'emigratie' of uitwijking. Het kan gaan om zowel het verlaten van een land, een gebied, een stad, een wijk, een sector...

Etnisch-Culturele Minderheden (ECM)⁴

Alle personen die niet de Belgische nationaliteit hebben, ingeschreven in het bevolkingsregister van de stad met uitzondering van:

- Onderdanen van de lidstaten van de Europese Unie (15)
- Onderdanen van Andorra, Australië, Canada, Hong Kong, IJsland, Japan, Liechtenstein, Malta, Monaco, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, San Marino, VSA, Zwitserland
- Ook alle personen van vreemde origine uit het bevolkingsregister die na 1 januari 1985 de Belgische nationaliteit hebben verkregen, behoren tot de ECM, uitgezonderd diegenen met een vorige nationaliteit uit bovenstaande uitzonderingslijst.
- Ook alle personen ingeschreven in het wachtregister behoren tot de ECM.

EU15

De lidstaten van de Europese Unie (15) zijn België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Zweden. (Toestand vanaf 1 januari 1995 tot 30 april 2004.)

Externe migratie

Verhuisbewegingen – zowel in- als uitwijkingen – over de (gemeente)grens van de stad Gent heen.

5 Algemene directie statistiek en economische informatie (2004) Bevolking en huishoudens. Loop van de bevolking en migraties in 2003.

Heringeschreven personen

Een groot aantal van ambtswege geschrapte personen vestigt zich vroeg of laat opnieuw in de stad: dit zijn de heringeschreven personen. De balans van de van ambtswege geschrapte personen is dus het totaal van alle schrappingen verminderd met het aantal heringeschreven personen.

In de praktijk blijkt dat geschrapte personen die niet opnieuw worden ingeschreven, meestal buitenlanders zijn die naar hun land van herkomst zijn teruggekeerd, zonder het gemeentebestuur te verwittigen. Daarom wordt, bij het berekenen van het migratiesaldo, de balans van de van ambtswege geschrapte personen beschouwd als 'buitenlandse emigratie'⁵.

Huishouden

Eén of meer personen die samen op een adres wonen. Ook een alleenstaande wordt als een huishouden beschouwd.

Immigreren, immigratie

Als mensen van elders – vanuit een ander land, een ander gebied, een andere stad – naar hier – in ons geval naar de stad Gent – verhuizen, spreekt men van 'immigratie' of inwijking. Ook wanneer mensen binnen de stad verhuizen, bijvoorbeeld van de ene wijk of sector naar een andere, spreekt men over 'immigratie' of inwijking.

Intensiteit of mobiliteit

De som van het aantal in- en uitwijkingen in een bepaald gebied. Het geeft het aantal verhuisbewegingen weer per gebied en is dus een indicatie van de verhuisintensiteit in dat gebied.

Interne migratie

Verhuisbewegingen binnen de (gemeente)grenzen van de stad Gent

Jongezinnenindex

De jongezinnenindex is een berekening waarbij het aandeel van de 0 tot 9 jarigen en de 30 tot 39 jarigen in de totale bevolking van een stad wordt vergeleken met het aandeel in Vlaanderen. De waarde voor Vlaanderen wordt aan 100 gelijkgesteld. De jongezinnenindex wordt berekend volgens de volgende formule: $J = AS \times 100 / AV$, waarbij

- J = jongezinnenindex
- AS = Aandeel (0–9 jarigen in de stad) + (30–39 jarigen in de stad) in de totale stadsbevolking
- AV = Aandeel (0–9 jarigen in Vlaanderen) + (30–39 jarigen in Vlaanderen) in de totale Vlaamse bevolking.⁶

6 http://asp.vlaanderen.be/statistiek/dossiers/2004-02_demografie.htm

Migrant

Een persoon die emigreert of immigrereert en op die manier van officiële verblijfplaats verandert.

Migratiesaldo, verhuissaldo

Het migratiesaldo is het verschil tussen het aantal ingeweken (geïmmigreerde) en uitgeweken (geëmigreerde) personen. Een gebied – een stad, een wijk... – met een positief migratiesaldo heeft meer inwijkelingen dan uitwijkelingen en vertoont dus een 'vestigingsoverschot'. Een negatief migratiesaldo betekent dat er meer mensen het gebied, de wijk, de stad verlaten dan er nieuwe mensen zich komen vestigen. Zo'n gebied vertoont een 'vertrekoverschot'.

Migreren, migratie

In de omgangstaal wordt het woord 'migreren' meestal geassocieerd met vreemdelingen uit het buitenland die in België komen wonen of met mensen die uit België vertrekken om zich 'elders' – in het buitenland – te vestigen.

De term 'migreren' (migratie) heeft echter een bredere, meer algemene betekenis: mensen kunnen naar de stad, uit de stad of binnen de stad migreren. 'Migreren' betekent dus: verhuizen naar een nieuwe officiële verblijfplaats.

Natuurlijke groei

De natuurlijke groei (ook natuurlijke bevolkingsaan groei of natuurlijk saldo) is het verschil tussen het aantal geboorten en het aantal sterfgevallen.

Netto groei of netto bevolkingsgroei

De netto groei is de som van de natuurlijke groei en het migratiesaldo.

Pensioenmigratie

Verhuisbewegingen van gepensioneerden en/of van mensen die de pensioengerechtigde leeftijd naderen.

Totaal migratiesaldo per 1000 inwoners

Om het totaal migratiesaldo per 1000 inwoners te bepalen berekent men eerst het absolute migratiesaldo (= aantal uitwijkelingen – aantal inwijkelingen). Vervolgens deelt men het absolute migratiesaldo door het aantal inwoners (cijfer op 31 december van het desbetreffende jaar) en vermenigvuldigt dit met 1000.

Vergrijzing

Proces van groeiend aandeel van ouderen in de bevolking. De leeftijdsgroep 'ouderen' kan divers bepaald worden. Vaak gebruikt men de 60-plussers (60 en ouder) of de 65-plussers (65 en ouder).

Wachtregister

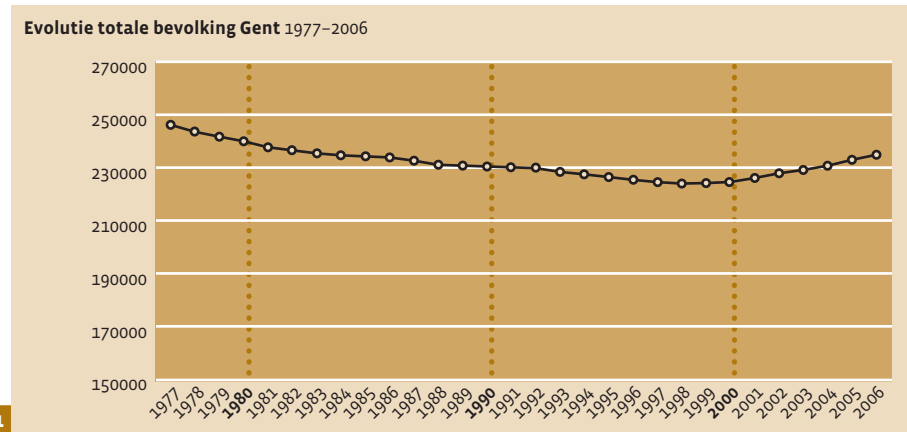
Het Belgisch rijksregister bestaat uit een bevolkingsregister en een wachtregister. In het wachtregister worden vreemdelingen ingeschreven die zich vluchteling verklaren of die vragen om als vluchteling te worden erkend. In feite betreft het dus de nog niet erkende asielzoekers.

HOOFDSTUK 1 Wie woont in Gent?

1.1 Bevolking in historisch perspectief

In 2006 telde Gent 234.852 inwoners. Van 1977 tot 1999 daalde het aantal bewoners van Gent jaarlijks. In 1999 vindt er een kentering plaats en stijgt het aantal bewoners van jaar tot jaar. In 2006 zitten we terug op het niveau van 1986.

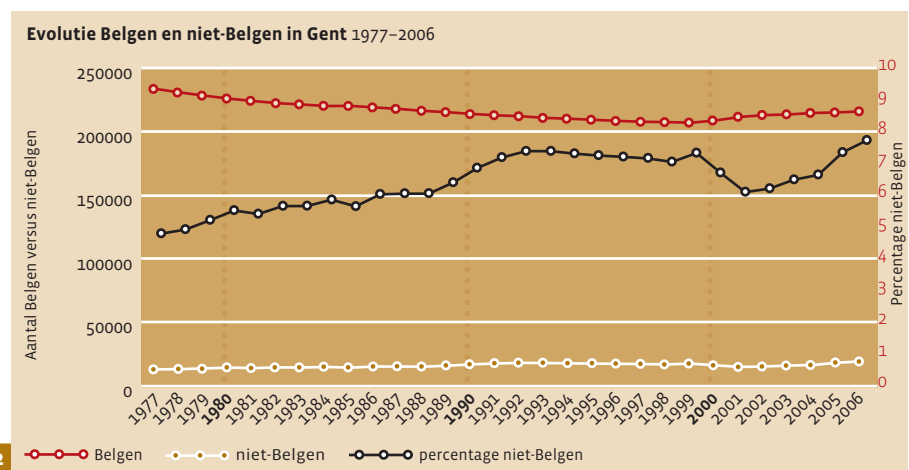
Figuur 1

Bron: Stad Gent – Dienst Bevolking, 2007, Demografische gegevens 2006

Figuur 2 toont de evolutie van het aantal Belgen en niet-Belgen in Gent.

Het percentage niet-Belgen in Gent daalde sterk in 2000 en 2001. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de zogenaamde ‘snel-Belgwet’⁷. Deze wet ging in 2000 van kracht en versoepelde de voorwaarden en termijnen om de Belgische nationaliteit te verwerven. Als gevolg hiervan steeg het aantal ‘nieuwe Belgen’ in Gent en daalde het aantal niet-Belgen.

⁷ <http://www.gva.be/dossiers/-a/asiel/snelbelgwet.asp>

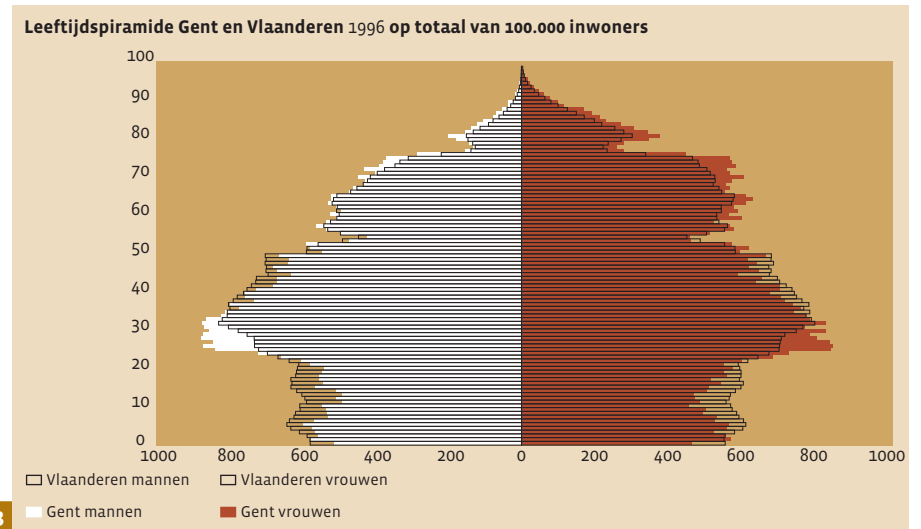
Figuur 2

Bron: Stad Gent – Dienst Bevolking, 2007, Demografische gegevens 2006

1 2 Structuur van de Gentse bevolking volgens leeftijd en geslacht

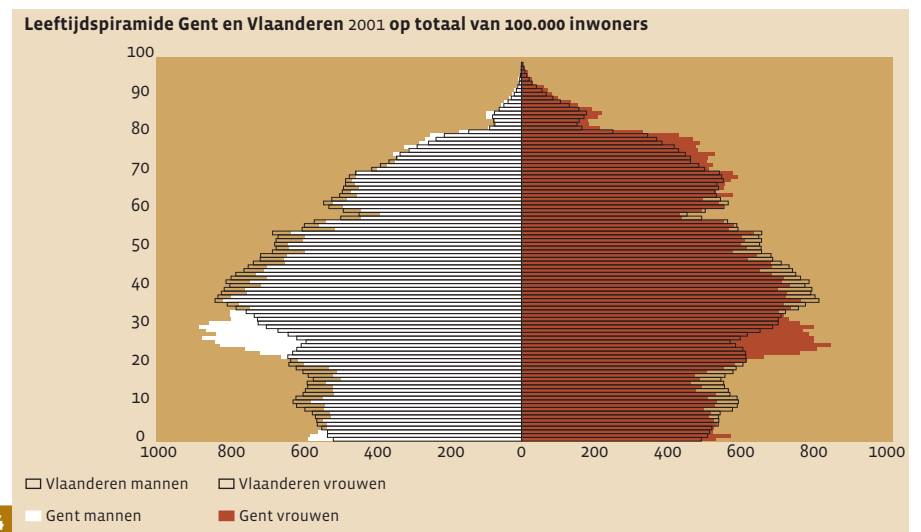
De stad Gent telt in 2006 49% mannen en 51% vrouwen. In vergelijking met Vlaanderen is de groep 25- tot 35-jarigen in Gent sterk oververtegenwoordigd.

De figuren 3, 4 en 5 tonen de leeftijds piramide van Gent en Vlaanderen in respectievelijk 1996, 2001 en 2006.

Figuur 3

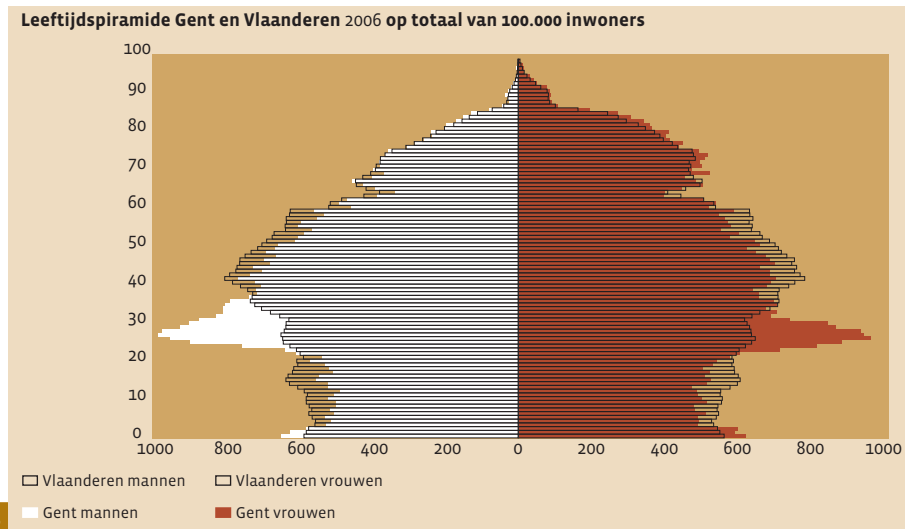
Bron Vlaanderen: *Bevolkingskubussen Vlaamse overheid**; Bron Gent: *Dienst Bevolking Stad Gent*.

Figuur 4

Bron Vlaanderen: *Bevolkingskubussen Vlaamse overheid**; Bron Gent: *Dienst Bevolking Stad Gent*.

Figuur 5

Bron Vlaanderen: *Bevolkingskubussen Vlaamse overheid**; Bron Gent: *Dienst Bevolking Stad Gent*.

Als we de piramides tussen 1996–2006 bekijken (Figuur 3, Figuur 4, Figuur 5) valt op dat Gent een aanzienlijk groter aantal 20–35 jarigen kent dan het Vlaams Gewest. Dit verschil is toegenomen in de periode 1996–2006.

In 1996 en 2001 telt Gent een groter aandeel oudere vrouwen dan Vlaanderen. In 2006 daarentegen vertoont de veroudering van de bevolking in Gent een beeld dat vergelijkbaar is met de veroudering in Vlaanderen.

De leeftijdsgroepen 5–19 en 35–60 jarigen zijn in Gent minder talrijk aanwezig dan in het Vlaams Gewest. Deze situatie is iets meer uitgesproken in 2006, maar niet in die mate dat we al kunnen spreken over een trend.

Deze gegevens geven wel aan dat de Gentse stadsbevolking relatief minder gezinnen met kinderen telt dan het Vlaams Gewest.

In werkelijkheid is de bevolking in Gent wellicht ‘jonger’ dan de cijfers doen vermoeden. Er loopt in Gent meer jong volk rond dan uit de cijfers blijkt: met name de studenten bepalen mee het straatbeeld en brengen leven in de stad. Het leeuwendeel van de studenten dat in Gent op kot gaat, behoudt echter de officiële woonplaats buiten Gent en laat zich niet als inwoner van Gent registreren. Tijdens het academiejaar 2007–2008 verblijven 23.216 van de 56.752 studenten op kot of in een home⁸ in Gent.

⁸ Bron: Departement Onderwijs en Opvoeding

⁹ http://aps.vlaanderen.be/statistiek/dossiers/2004-02_demografie.htm

Jongegezinnenindex

Om na te gaan in welke mate steden aantrekkelijk zijn voor jonge gezinnen ontwikkelde de Studiedienst van de Vlaamse Regering de jongegezinnenindex⁹. De jongegezinnenindex is het aandeel van 0- tot 9-jarigen en van 30- tot 39-jarigen in de totale bevolking van de stad, vergeleken met het aandeel van die twee leeftijdscategorieën in Vlaanderen. Voor Vlaanderen is de waarde gelijk aan 100. Als een stad een jongegezinnenindex heeft die groter is dan 100, dan is die stad (relatief) aantrekkelijker voor jonge gezinnen. Ligt de jongegezinnenindex lager dan 100, dan is de aantrekkingskracht van die stad voor jonge gezinnen lager dan algemeen in het Vlaams Gewest het geval is.

Jaartal	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tabel 1 Jonge gezinnenindex	97,3	97,4	97,7	98,1	98,9	99,9	101,0	101,9	103,4	105,4

¹⁰ http://aps.vlaanderen.be/statistiek/dossiers/2004-06_stedelijke-omgeving.htm

¹¹ Bron: Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen

De jongegezinnenindex¹⁰ in Gent¹¹, periode 1996–2005*

De jongegezinnenindex in Gent gaat de laatste tien jaar in stijgende lijn. Sedert 2002 ligt de index boven de 100: in vergelijking met Vlaanderen is Gent dus relatief meer aantrekkelijk voor jonge gezinnen.

	Belg	niet-Belg
1996	95,0	113,6
1997	95,3	112,5
1998	95,7	111,3
1999	95,9	112,5
2000	97,4	109,5
2001	98,9	107,6
2002	100,1	105,6
2003	101,1	103,7
2004	102,6	104,7
Tabel 2	2005	104,6

¹² Bron: Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen

Jongegezinnenindex Belgen en niet-Belgen in Gent¹², periode 1996–2005*

Er zijn duidelijke verschillen tussen de Belgische en de niet-Belgische bevolking. Tot in 2002 ligt de index lager dan 100 voor de Belgische gezinnen: Gent was toen relatief minder aantrekkelijk voor Belgische jonge gezinnen dan Vlaanderen.

Voor niet-Belgen ligt de index boven de 100.

De Belgische en niet-Belgische bevolkingsgroep maken echter een verschillende evolutie door. Bij de Belgen stijgt de jongegezinnenindex, terwijl hij bij de groep niet-Belgen daalt¹³. Toch moeten we dit cijfer nuanceren. Sedert 2000 zijn de voorwaarden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen versoepeld, waardoor er zich een sterke stijging voordeed van het aantal Gentenaren dat de Belgische nationaliteit verwerft. De verschuiving van een aantal personen van de kolom 'niet-Belg' naar de kolom 'Belg' kan een rol spelen in de jongegezinnenindex.

¹³ http://aps.vlaanderen.be/statistiek/dossiers/2004-06_stedelijke-omgeving.htm

De jongegezinnenindex is slechts een indicatie. Niet alle mensen uit de bedoelde leeftijdscategorieën maken echter deel uit van een gezin met kinderen: heel wat dertigers zijn alleenstaanden of vormen gezinnen zonder kinderen.

In de Vlaamse steden ligt het aandeel alleenstaanden hoger dan in de rest van Vlaanderen. In 2006 is 24% van de 30–39 jarigen in Gent alleenstaand (24% van de Belgen en 27% van de niet-Belgen). In Vlaanderen is 15% van de dertigjarigen alleenstaand¹⁴. Deze alleenstaanden kunnen de jonge gezinnenindex vertekenen.

¹⁴ Bron: Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen en Bevolkingscijfers Gent

De verdeling van huishoudens naar type met aan het hoofd van het huishouden een dertigjarige, ziet er voor 2006 in Gent als volgt uit:

- 39% van deze huishoudens is een 'éénpersoonshuishouden' en bestaat dus uit een alleenstaande
- 45% vormt een gezin met kind(eren)
- 15% woont samen of is gehuwd maar heeft geen kinderen.

Groene en grijze druk in Gent

De groene druk is een cijfer dat aangeeft hoe de jongere bevolking (aantal jongeren van minder dan 20 jaar) zich verhoudt tot de potentieel actieve bevolking (de 20–59 jarigen). Het is een indicator van de mate waarin de nog niet actieve bevolking weegt op de actieve bevolking. De groene druk geeft een indruk van het aantal kinderen en jongeren – de 'jonge' niet-werkende bevolking, dus – dat 'onderhouden' moet worden door de productiviteit van het potentieel werkende deel van de bevolking¹⁵.

¹⁵ <http://www.alkmaar.nl/gemeente/webcms/site/cyfers/begrippenlijst/groendruk.shtml>

groene druk: 0–19/20–59

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Gent	39,1%	38,9%	38,7%	38,5%	38,1%	37,5%	37,1%	36,9%	36,9%	37,0%
Tabel 3	Vlaanderen	42,8%	42,7%	42,4%	42,1%	41,6%	41,8%	40,7%	40,5%	40,5%

Evolutie groene druk in Gent en Vlaanderen, 1996–2005.

Bron Vlaanderen: Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen*

Zowel in Gent als in Vlaanderen lijkt de groene druk af te nemen. Over de hele lijn is de groene druk in Gent wel lager dan in Vlaanderen.

De grijze druk is de verhouding van het aantal 60-plussers tot de potentiële beroepsbevolking (20–59 jaar). De grijze druk geeft een indruk van het aantal ouderen (in prin-

¹⁶ <http://www.alkmaar.nl/gemeente/webcms/site/cyfers/begrippenlijst/grijsdruk.shtml>

cipe niet meer werkend), dat ‘onderhouden’ moet worden door de productiviteit van het potentieel werkende deel van de bevolking¹⁶. In Gent daalt de grijze druk, terwijl hij in Vlaanderen stijgt.

grijze druk: 60+/20-59

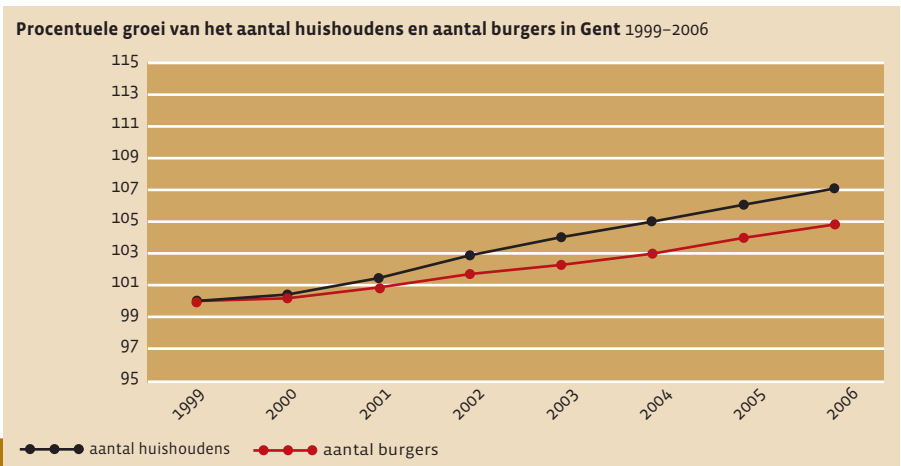
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Gent	43,3%	43,2%	43,3%	43,2%	42,6%	41,7%	40,8%	40,4%	40,2%	39,7%
Tabel 4 Vlaanderen	39,0%	39,5%	40,0%	40,5%	40,6%	41,6%	40,5%	40,9%	41,5%	42,0%

Evolutie grijze druk in Gent en Vlaanderen, 1996-2005.

Bron Vlaanderen: Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen*

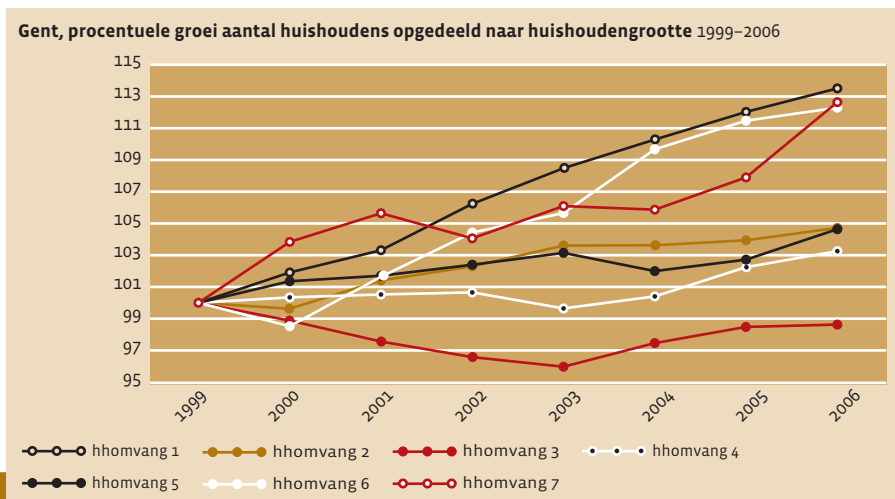
1 3 Evolutie van het aantal huishoudens

Niet alleen het aantal inwoners neemt toe; ook het aantal huishoudens stijgt. Er is zelfs een sterkere toename van het aantal huishoudens (+7,1% tussen 1999 en 2006) dan van het aantal inwoners (+4,8% van 1999 tot 2006) zoals te zien is in Figuur 6. Deze evolutie geeft aan dat het gemiddelde gezin uit een kleiner aantal personen bestaat – een fenomeen dat de naam ‘gezinsverdunding’ krijgt. De gemiddelde grootte van de huishoudens is gedaald van 2,14 in 1999 naar 2,09 leden per huishouden in 2006 – een daling met 2,1%.

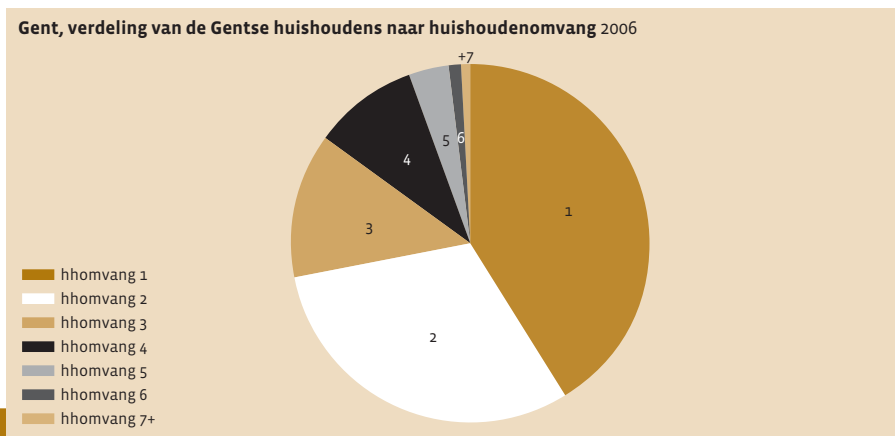
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	procentuele groei
aant. huishoudens Gent	104.779	105.207	106.293	107.794	108.992	110.021	111.136	112.209	7,1
aant. burgers Gent	224.042	224.424	225.956	227.848	229.137	230.723	232.957	234.852	4,8
gemiddelde gezinsgrootte	2,14	2,13	2,13	2,11	2,10	2,10	2,10	2,09	-2,1

Tabel 5 *Gent, evolutie aantal huishoudens, aantal burgers en gemiddelde gezinsgrootte 1999-2006*

Figuur 7

Bron: Bevolkingskubussen SVR*

Figuur 8

Bron: Bevolkingskubussen SVR*

Figuur 8 toont de verdeling van de Gentse huishoudens al naargelang van de grootte van de huishoudens. Zoals te verwachten stijgt het aantal alleenstaanden (of alleenstaande huishoudens) – ‘alleenwonenden’ – het sterkst (Figuur 7).

Er is een sterke vertegenwoordiging van de huishoudens bestaande uit 1 of 2 personen. Opmerkelijk evenwel is dat in de periode 1999-2006 er een stijging is van het aantal huishoudens met 6 personen. Voor Vlaanderen of voor de stad Antwerpen zien we geen gelijklopend patroon.

GENT VOOR DE FUSIE 1977**GENT NA DE FUSIE 1977**

HOOFDSTUK 2 Bevolkingsevolutie

Het aantal inwoners van een stad verandert in de tijd: in het vorige hoofdstuk zagen we al dat de bevolking van de stad Gent gedurende een bepaalde periode daalde, maar nu weer toeneemt. Twee elementen bepalen de bevolkingsevolutie: het natuurlijke saldo en het migratiesaldo.

Om een zicht te krijgen op de historische evolutie gaan we terug in de tijd: we zoomen in op de twintigste eeuw.

2 1 Natuurlijke groei

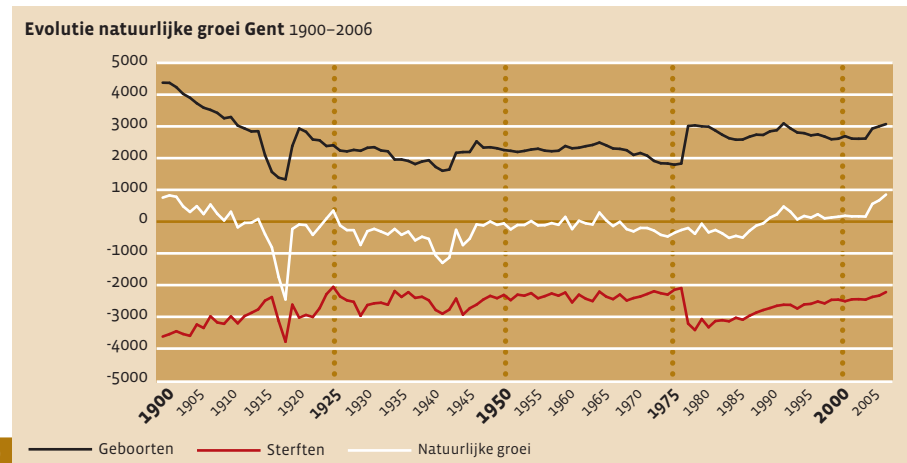
In het begin van de twintigste eeuw daalt in Gent het aantal geboorten én het aantal sterfgevallen. Dit patroon verandert tussen 1915 en 1920: tijdens die periode daalt het aantal geboorten veel sterker dan in de jaren daarvoor. Tegelijk neemt het aantal sterfgevallen enorm toe. Redenen hiervoor zijn de Eerste Wereldoorlog (1914–1918) en het uitbreken van een wereldwijde griep epidemie: ‘de Spaanse Griep’ (1918–1919). Het is vooral de Spaanse Griep die voor een stijging van het aantal sterfgevallen zorgde. Een en ander zorgt voor een negatieve natuurlijke groei.

Een gelijkaardige beweging is zichtbaar – zij het dan wel minder uitgesproken – tussen 1940 en 1945 (Wereldoorlog II).

In 1977 fusioneert Gent met tien buurgemeenten¹⁷ waardoor het aantal inwoners stijgt. Bijgevolg is er in 1977 ook een toename van het aantal geboorten en sterfgevallen per jaar.

In de loop van de voorbije honderd jaar kent de natuurlijke groei verschillende schommelingen. Vanaf het einde van de jaren tachtig tot 2006 is er wel een aanhoudende positieve natuurlijke groei. Er worden dus jaarlijks meer kinderen geboren dan dat er mensen sterven.

¹⁷ 1977: aanhechting van Afsnee, Drongen, Gentbrugge, Ledeberg, Mariakerke, Oostakker, Sint-Amandsberg, Sint-Denijs-Westrem, Wondelgem, Zwijnaarde (Kansarmoedeatlas 1999)

figuur 9

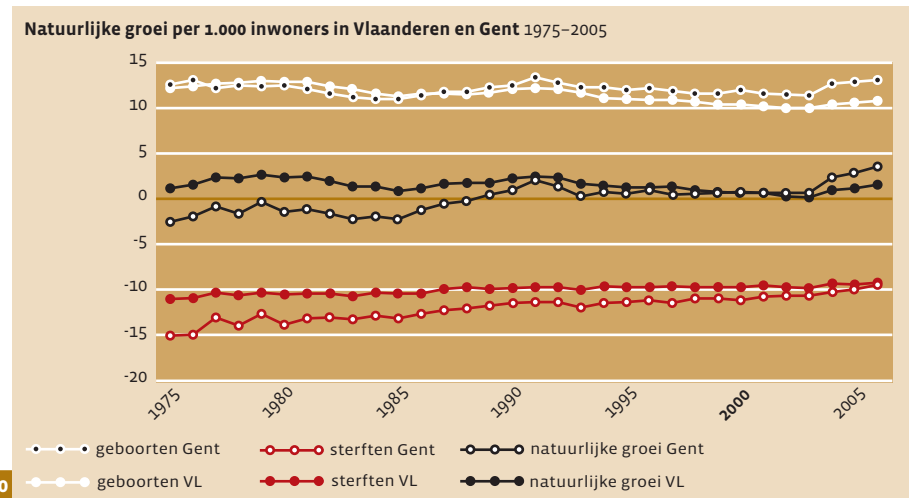
Bron: Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006

Wanneer we de natuurlijke groei in Gent gedurende de voorbije 30 jaar vergelijken met de natuurlijke groei in Vlaanderen tijdens de voorbije drie decennia zien we een aantal verschillen (Figuur 10). Vlaanderen kent over de hele periode een positieve natuurlijke groei; in Gent is dit slechts vanaf het einde van de jaren tachtig het geval. Die negatieve natuurlijke bevolkingsaanwinst in Gent betekent dat het aantal sterften (per 1000 inwoners) in Gent gedurende die periode hoger lag dan in Vlaanderen. Het aantal geboorten (per 1000 inwoners) is immers vergelijkbaar met het geboortecijfer in Vlaanderen. Door een continue daling van het aantal sterfgevallen kantelt de situatie in Gent en kent de stad vanaf het einde van de jaren tachtig een positieve natuurlijke groei.

Ook in Vlaanderen deed zich een daling van het aantal sterfgevallen per 1000 inwoners voor, maar deze daling was veel minder sterk dan in Gent.

Vanaf 2003 stellen we vast dat er zich in Gent ook een toename van het aantal geboorten per 1000 inwoners voordoet.

De combinatie van beide fenomenen – een daling van het aantal sterftten en de stijging van het aantal geboorten per 1000 inwoners – zorgt ervoor dat vanaf 2004 de natuurlijke groei in Gent boven de natuurlijke groei in Vlaanderen ligt.

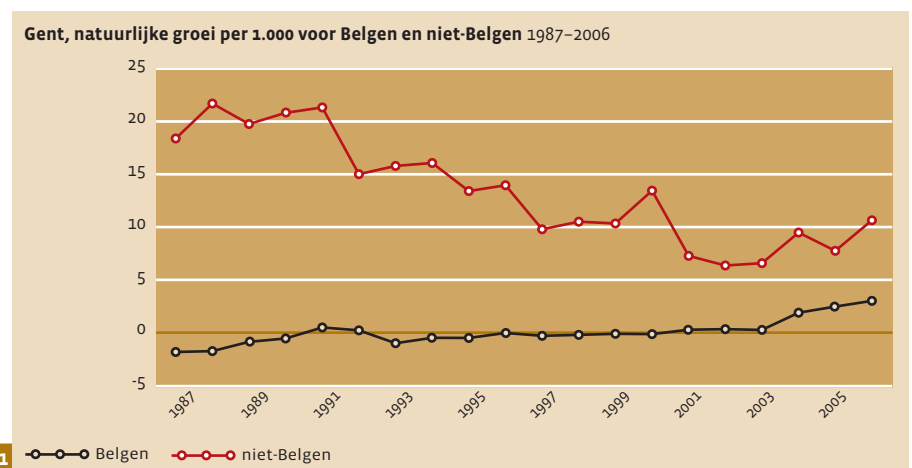

Bron: Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006, Studiedienst Vlaamse Regering.

Als we de natuurlijke groei opsplitsen naar nationaliteit (Belgen en niet-Belgen), zien we bij de Belgen een sterke stijging van de natuurlijke groei per 1000 vanaf 2003. Deze stijging ligt in dezelfde lijn als de Vlaamse cijfers.

Bij niet-Belgen daalt de natuurlijke groei per 1000 geleidelijk vanaf het begin van de jaren negentig tot aan de eeuwwisseling.

De natuurlijke groei binnen de bevolkingsgroep niet-Belgen is hoofdzakelijk bepaald door het aantal geboorten; het aantal sterftten weegt minder door. Binnen de groep Belgen spelen zowel het aantal geboortes als het aantal sterftten een belangrijke rol in de natuurlijke bevolkingsaan groei. Vanaf 2003 doet er zich binnen de Belgische bevolkingsgroep zowel een stijging van het aantal geboortes als een daling van het aantal sterftten voor.

Bron: Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006.

Niet alleen het aantal sterfgevallen daalt; net zoals in de meeste Westerse landen blijft de bevolking relatief langer leven en stijgt de gezonde levensverwachting bij geboorte (het aantal jaren in goede gezondheid). We spreken van een 'compressie van morbiditeit': de gezonde levensverwachting, in jaren uitgedrukt, stijgt sneller dan de totale levensverwachting¹.

2.2 Migratiesaldo

Na Wereldoorlog II kent Gent eerst een overwegend negatief migratiesaldo: er zijn meer mensen die uit Gent wegtrekken dan dat er mensen zijn die in Gent komen wonen.

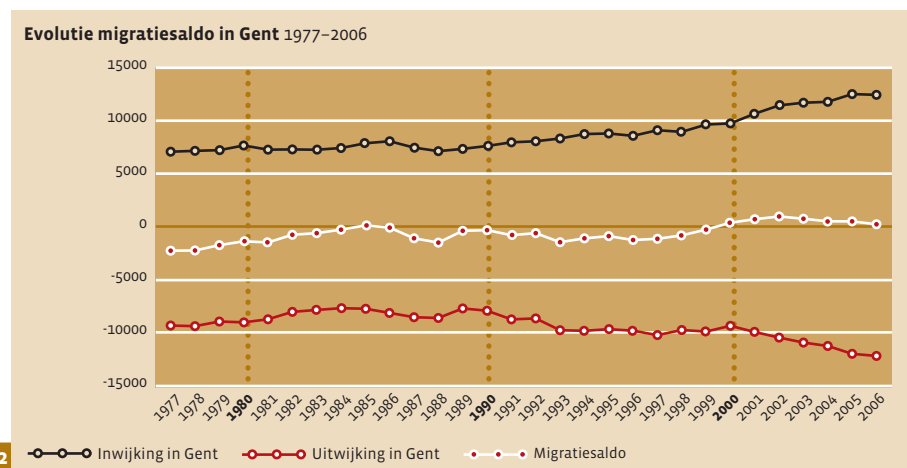
Gent is in die periode geen geïsoleerd geval. In alle kernsteden van België doet zich hetzelfde naoorlogse ontvolkingproces voor, ook stadsvlucht genoemd.

Na de Tweede Wereldoorlog en mede ten gevolge van de Wederopbouw en het Marshallplan kende België een sterke economische groei en steeg het levensniveau aanzienlijk. Dit zorgde er onder meer voor dat steeds meer mensen eigenaar van een eigen woning konden worden en dat ze zich een eigen auto konden veroorloven. Deze veranderingen, samen met een wetgeving¹⁸ die het bouwen van een eigen woning buiten de stad aanmoedigde en de uitbouw van een modern wegennet stimuleerde, zorgde ervoor dat meer mensen van de stad naar het omliggende platteland – de ‘groene rand’ – verhuisden².

Deze suburbaniseringsbeweging zorgde ervoor dat de zone rond de stad (de periferie) geleidelijk aan een stedelijk karakter kreeg. In 1977 worden in een grote fusiebeweging de gemeenten Afsnee, Drongen, Gentbrugge, Ledeborg, Mariakerke, Oostakker, Sint-Amandsberg, Sint-Denijs-Westrem, Wondelgem en Zwijnaarde bij de stad Gent gevoegd.

Tegelijk – maar in mindere mate – zijn er in die periode ook gezinnen die hun woning op het platteland verlaten in ruil voor een woning in die periferie³. De grens tussen stad en platteland vervaagde en het gebied tussen stad en platteland verstedelijkte steeds meer.

Op sociaal vlak had deze migratiebeweging vanuit de stad naar de periferie een duidelijk selectief karakter: welgestelde burgers waren de eersten om de stad te verlaten, later gevolgd door iets minder kapitaalkrachtige leden van de middenklasse. Naarmate de koopkracht steeg, konden ook zij zich een woning in de periferie veroorloven. Net zoals de andere Vlaamse kernsteden zag ook Gent de leden van de hogere inkomensgroepen vertrekken. Tijdens de jaren 60 en 70 heeft suburbanisatie de stad uitgebreid tot een stadsgewest dat gekenmerkt werd door een sociaal-economisch contrast, met ook een demografische en etnische dualiteit. In de periferie wonen hoofdzakelijk Belgische gezinnen met kinderen (of rijkere buitenlanders); de bevolking is er eerder jong en relatief welstellend. In de kernsteden is er een oververtegenwoordiging van jongere en oudere alleenstaanden en van grote migrantengezinnen⁴.

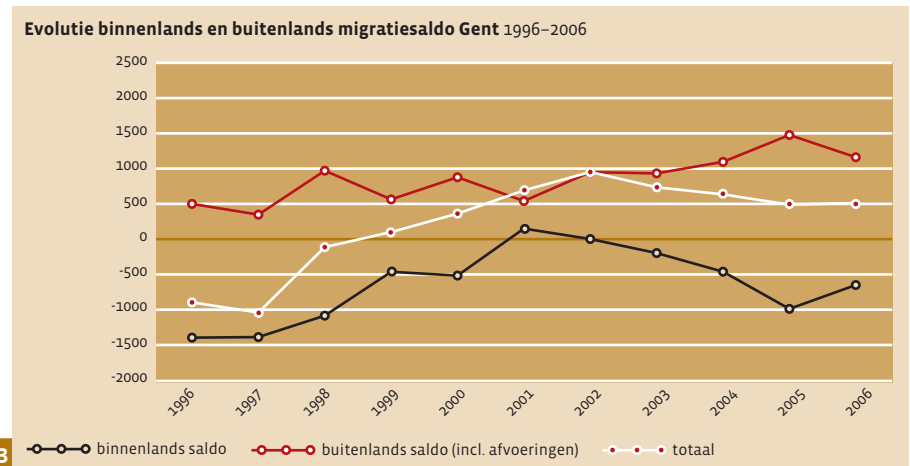
Bron: Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006.

Figuur 12 geeft het migratiesaldo voor Gent weer vanaf 1977 – het jaar van de fusie. Vanaf eind jaren tachtig neemt het aantal verhuisbewegingen toe, zowel naar Gent als vanuit Gent. Vanaf 2000 stijgt de verhuismobiliteit nog sneller: mensen zijn duidelijk mobieler geworden.

Tot eind jaren negentig blijft het migratiesaldo overwegend negatief: alleen het jaar 1985 vertoont een positief saldo. Sedert de eeuwwisseling kent Gent een positief migratiesaldo – het bevolkingsaantal stijgt door migratie – wat wijst op een heropleving van de woonfunctie in de stad.

¹⁸ Wet de Taeye (1948)

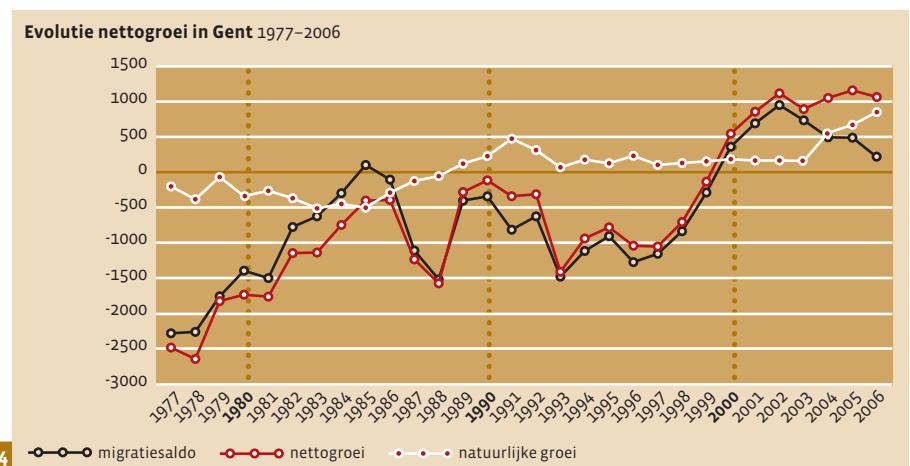
Buitenlandse migraties hebben een aanzienlijke invloed op het migratiesaldo. Figuur 13 toont het migratiesaldo, opgesplitst in een binnenlands en buitenlands saldo. Gent kent een overwegend negatief binnenlands migratiesaldo. Dit betekent dat er meer personen uit Gent verhuizen naar elders in België dan dat er vanuit elders in België naar Gent komen. Het omgekeerde geldt voor het buitenlandse saldo. Er komen meer mensen uit het buitenland naar Gent dan dat er Gentenaren naar het buitenland vertrekken. Ook in andere steden – Antwerpen, bijvoorbeeld – zorgt de grote buitenlandse instroom voor een vestigingsoverschot⁵.

2 3 Netto groei

De netto groei is de som van de natuurlijke groei en het migratiesaldo. Vanaf 1977 tot 1999 is er een negatieve netto groei in Gent: het bevolkingsaantal neemt af. Dit is vooral te wijten aan het negatieve migratiesaldo, aangezien de natuurlijke groei vanaf 1989 positief is. Sinds 2000 neemt het aantal Gentenaars weer toe.

Van 1977 tot 2003 volgt de netto groei de lijn van het migratiesaldo. Het migratiesaldo weegt m.a.w. meer door in de verandering van het bevolkingsaantal dan de natuurlijke groei. Vanaf 2003 is het vooral de natuurlijke groei die de bevolkingsevolutie bepaalt. Het is vooral het stijgende aantal geboorten dat hiervoor verantwoordelijk is. Het jaarlijkse aantal sterfgevallen in Gent neemt ook wel af, maar minder sterk dan de toename van het aantal geboorten.

2 4 Samengevat

Pas sedert het einde van de 20ste eeuw kent de stad Gent een positieve netto groei: de bevolking neemt opnieuw toe. Dit is een gevolg van de positieve natuurlijke groei sinds het begin van de jaren negentig en van een positief migratiesaldo sinds begin van de 21ste eeuw.

Vlaanderen kende de laatste dertig jaar al een positieve natuurlijke groei, maar in Gent was er nog sprake van een negatieve groei. De kentering kwam er in het begin van de jaren negentig: sinds dan is het aantal geboorten in Gent hoger dan het aantal sterfgevallen.

Niet alleen de natuurlijke groei evolueert van negatief naar positief: ook het migratiesaldo kleurt positief.

Dit betekent echter niet dat de stadsvlucht gekeerd is: het positief migratiesaldo is immers hoofdzakelijk te danken aan een instroom van mensen uit het buitenland, terwijl het binnenlands migratiesaldo negatief blijft. Met andere woorden: er zijn nog steeds meer mensen die vanuit Gent naar een andere Belgische gemeente verhuizen dan dat er mensen zijn die hun vorige woonplaats elders in België ruilen voor een woonplek in Gent.

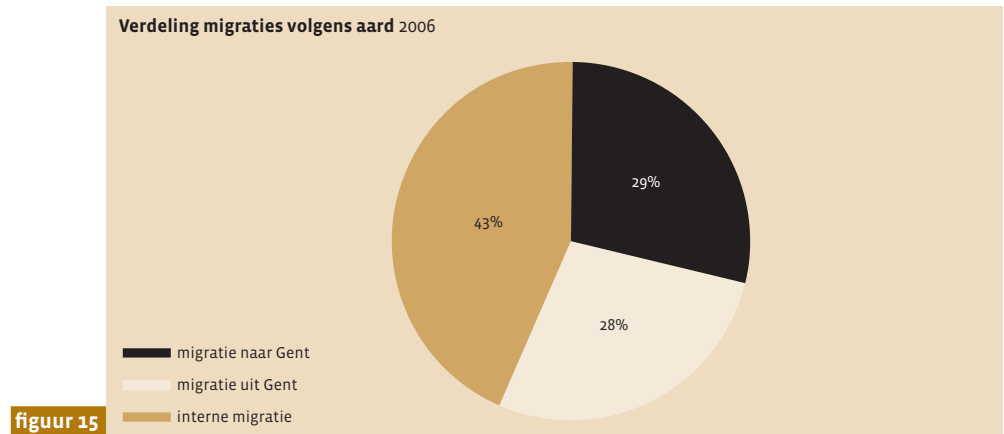
Eindnoten

- 1 Studiedienst Vlaamse Regering (2006) Omgevingsindicatoren Duurzame Ontwikkeling. Eerste indicatorennota.
- 2 De Corte, S., Raymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G. (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België. POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 3 Vogelaer, D. (2002) Stedelijke woondynamiek van de Belgische bevolking en haar gezinnen. Working Paper 13-02 Federaal Planbureau.
- 4 Vogelaer, D. (2002) Stedelijke woondynamiek van de Belgische bevolking en haar gezinnen. Working Paper 13-02 Federaal Planbureau.
- 5 Moortgat, W., Somers, D., Van Dorpe, H., Vandekerckhove, B. (2006) Ruimtelijke analyse van de migratie in en naar Vlaanderen. Sum Research in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement RWO Ruimtelijke Planning.

HOOFDSTUK 3 Verhuisbewegingen: we zoeken het liever niet te ver...

Verhuisbewegingen spelen zich vooral af op korte afstand. De meeste Gentenaren blijven in de eigen stad wanneer ze een nieuwe verblijfplaats betrekken. In 2006 hebben weliswaar 12.132 Gentenaren de stad verlaten om elders te gaan wonen, maar 19.185 verhuisden binnen de eigen stad. Tegelijk kwamen er 12.644 niet-Gentenaren in Gent wonen.

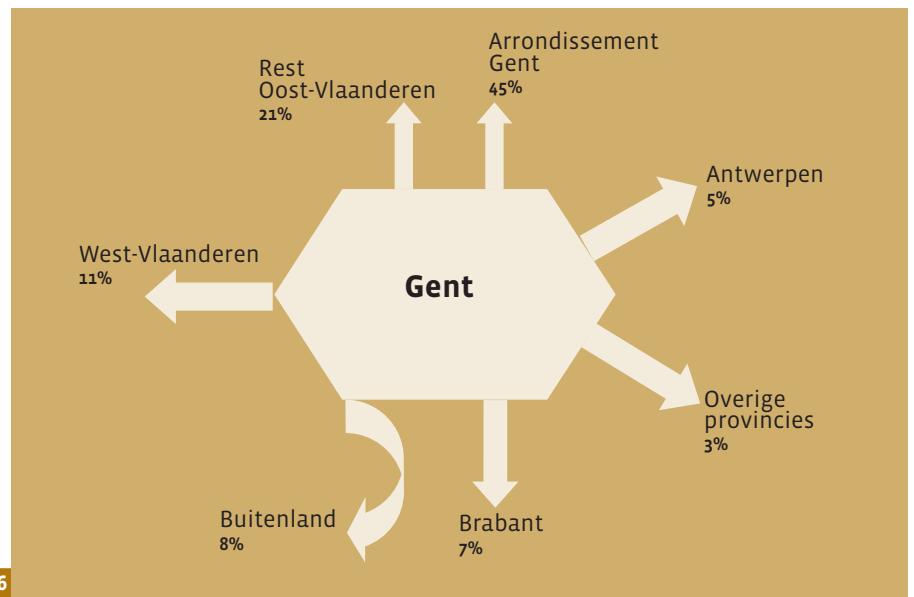
Verhuisbewegingen op korte afstand (binnen een straal van minder dan 20 km van de vorige woonplaats) noemt men in de vakliteratuur ook wel eens 'residentiële mobiliteit'. Uit Nederlands onderzoek⁶ blijkt dat verhuisbewegingen met als doel een verbetering of aanpassing van de woonsituatie meestal plaats vinden op korte afstand. Ook een verandering in de levensfase of in inkomen (bijv. door samenwonen, huwen, echtscheiden ...) leiden in de meeste gevallen tot verhuisbewegingen over relatief korte afstand. De verhuisbewegingen over lange afstand – interregionale migratie – vormen slechts een klein gedeelte van de totale verhuisbewegingen. Verhuizingen over een langere afstand hebben meestal iets te maken met een verandering in de werksituatie⁷.

3 1 Verhuisbewegingen van en naar Vlaanderen

In de periode 1996–2006 is 92% van de personen die Gent verlaten naar een andere gemeente in België getrokken, terwijl 8% verhuisde naar het buitenland¹⁹. Dat blijkt uit Figuur 16: 66% bleef in Oost-Vlaanderen wonen, 11% verhuisde naar West-Vlaanderen, 5% naar Antwerpen en 7% naar Brabant. De andere provincies samen haalden nauwelijks drie percent.

Van de stadsverlaters die binnen de provincie Oost-Vlaanderen verhuisden, bleef 7 op de tien in het arrondissement Gent wonen.

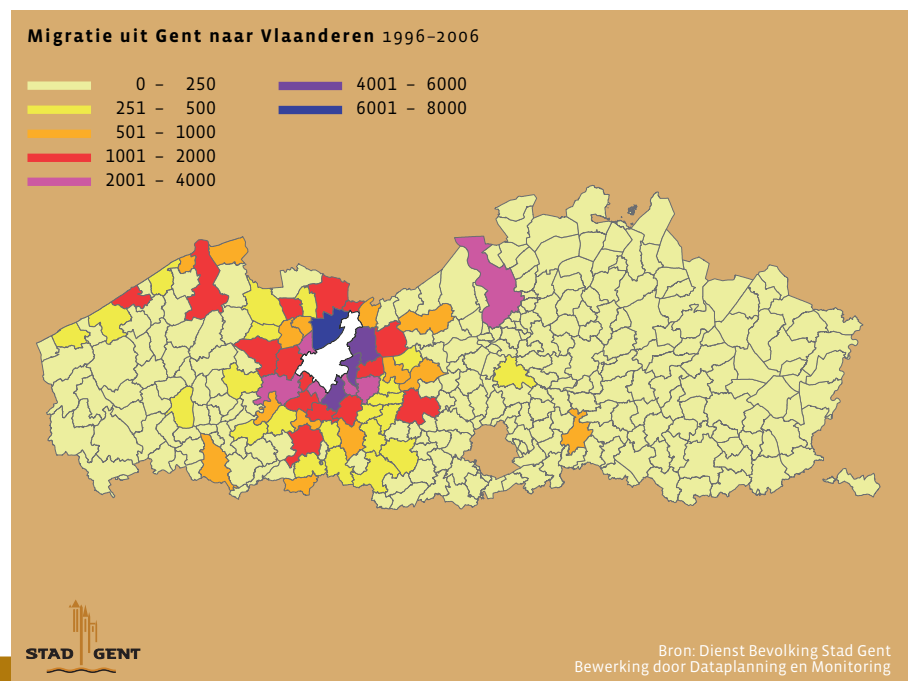
¹⁹ Van 12% is niet bekend waar ze naar verhuizen. Dit zijn hoofdzakelijk ambtshalve afvoeringen.

Figuur 16

Verhuisbewegingen uit Gent, periode 1996–2006. Percentages berekend op het totaal aantal uitwijkelingen.

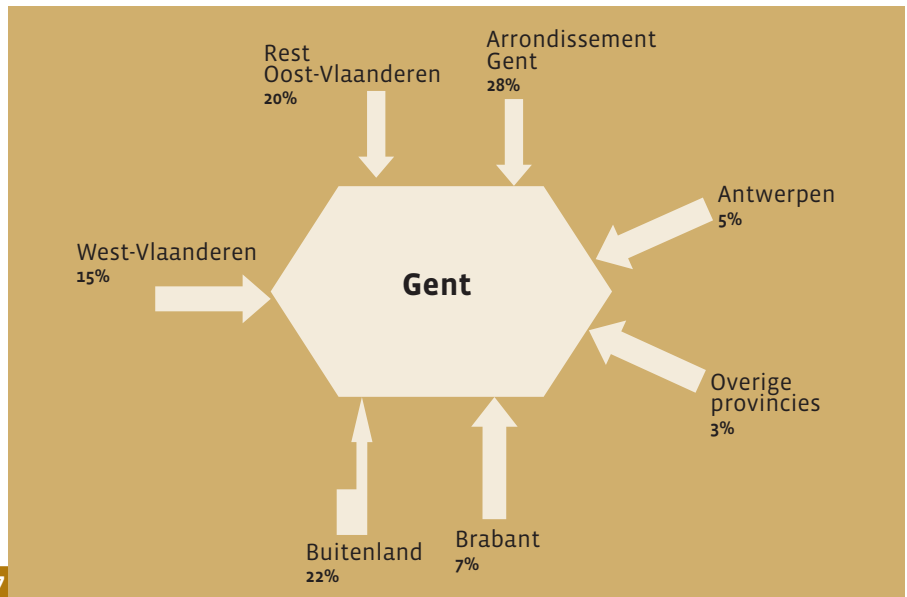
Kaart 1 toont het aantal Gentenaren dat verhuisde naar een andere gemeente binnen Vlaanderen (emigratie) tijdens de periode 1996–2006. De trek naar omliggende gemeenten is duidelijk zichtbaar. Ook andere verstedelijkte gebieden binnen Vlaanderen – Antwerpen, Brugge, Oostende, Kortrijk, Aalst, Brussel en Leuven – trekken Gentenaren aan.

Kaart 1

Een gelijkaardig beeld geven de verhuisbewegingen naar Gent (immigratie). Tijdens de periode 1996–2006 kwam 22% uit het buitenland, 78% kwam uit België zelf (Figuur 17)²⁰. De grootste groep kwam uit Oost-Vlaanderen (48%). Op de tweede, derde en vierde plaats staan opnieuw de omliggende provincies: West-Vlaanderen (15%), Brabant (7%) en Antwerpen (5%).

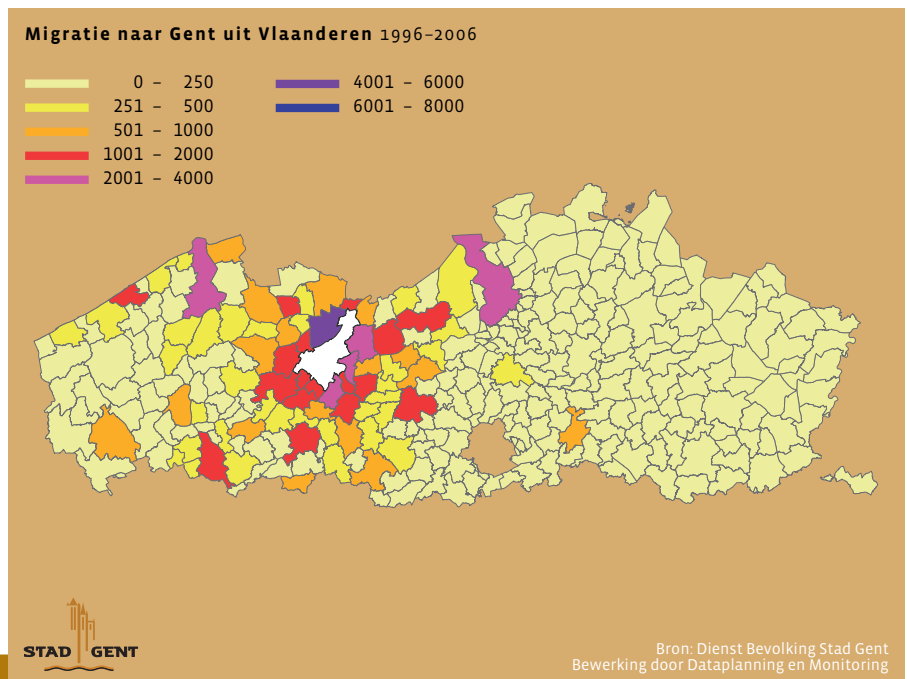
²⁰ Van 6% weten we niet waar ze vandaan komen. Dit zijn hoofdzakelijk ambtshalve afvoeringen die zich opnieuw inschrijven. We hebben hier geen rekening gehouden met deze groep.

Figuur 17

Verhuisbewegingen naar Gent, periode 1996–2006. Percentages berekend op totaal aantal inwijkelingen.

Kaart 2 toont de verhuisbewegingen uit andere Vlaamse gemeenten naar Gent. Wat opvalt als we beide kaarten bekijken, is dat er als het ware een uitwisseling bestaat tussen Gent en de gemeenten in een concentrische cirkel rond Gent. Er bestaat ook een uitwisseling tussen Gent en de andere Vlaamse steden.

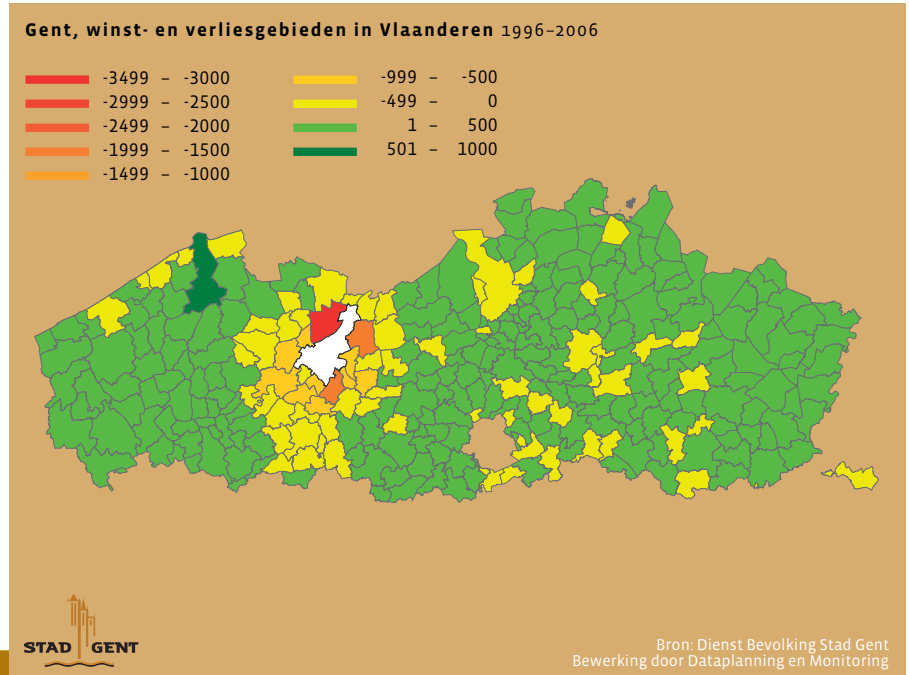

Kaart 2

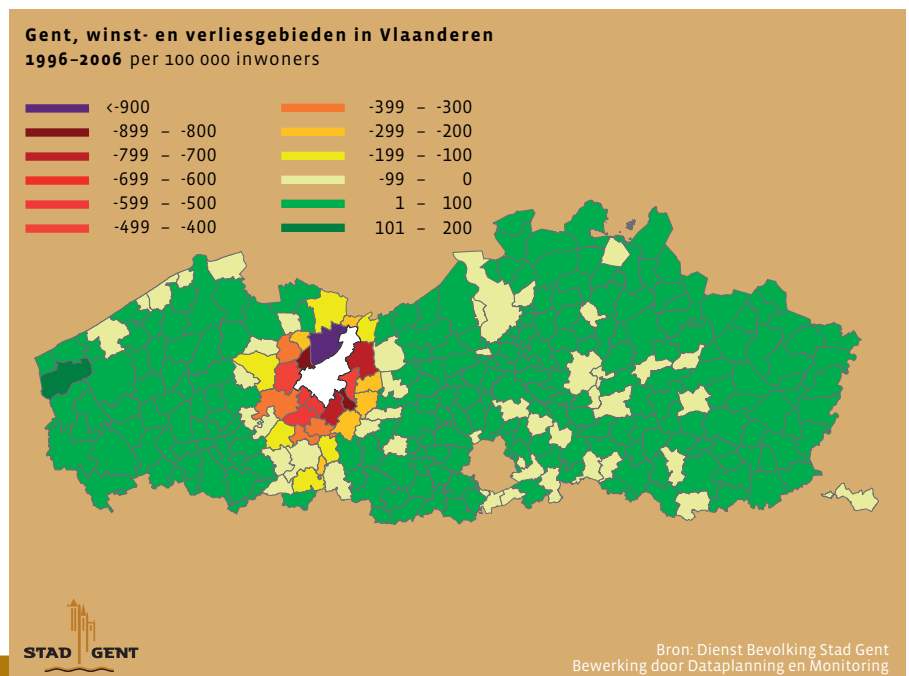
Bron: Dienst Bevolking Stad Gent
Bewerking door Dataplanning en Monitoring

3 2 Migratiesaldo Vlaanderen

Kaart 3

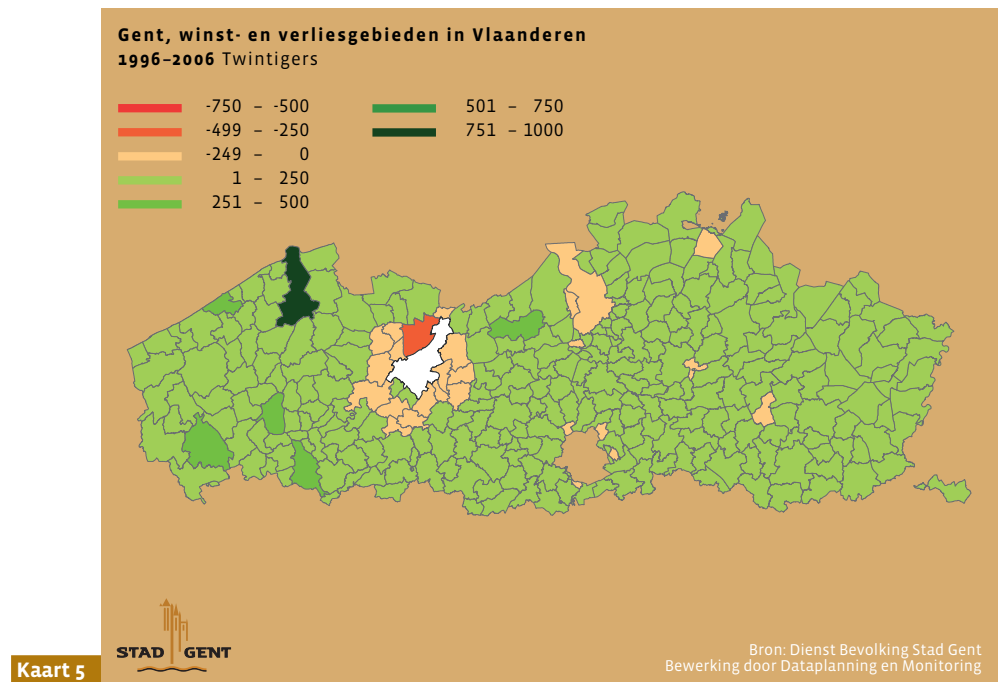
Kaart 3 geeft een overzicht van de winst- en verliesgebieden op het vlak van migratie in Vlaanderen. Gent verliest hoofdzakelijk inwoners aan de omringende gemeenten en dan in het bijzonder aan Evergem, Lochristi en Merelbeke.

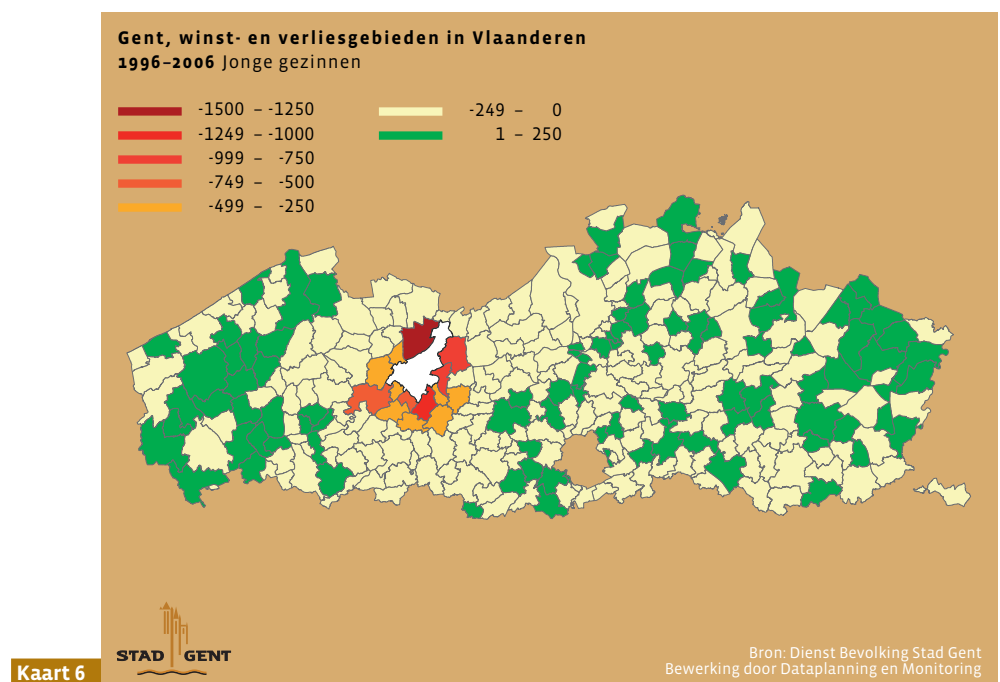
Kaart 4

Kaart 4 toont ook de winst- en verliesgebieden maar per 100 000 inwoners. We zien hier duidelijk dat Gent vooral inwoners verliest aan de omliggende gemeenten. Opvallend is ook het winstgebied met de hoogste score: de West-Vlaamse gemeente Veurne.

Kaart 5 toont de winst- en verliesgebieden voor de groep twintigers. Bijna alle gemeenten in Vlaanderen zijn winstgebieden, uitgezonderd de meeste buurgemeenten van Gent en in het bijzonder Evergem. Daarnaast verliest Gent ook inwoners aan een aantal gemeenten rond Brussel en aan Antwerpen. De gemeente waaruit het meeste twintigers naar Gent komen is Brugge.

Kaart 6 toont de winst- en verliesgebieden voor de groep jonge gezinnen. De vlucht van de jonge gezinnen naar de buurgemeenten van Gent springt hier duidelijk in het oog. Ook in West-Vlaanderen en Limburg liggen een vrij groot aantal winstgebieden. Wel moeten we opmerken dat de aantallen voor de verliesgebieden veel hoger liggen dan voor de winstgebieden. Het migratiesaldo van burgers die Tienen ruilen voor Gent is weliswaar het hoogste van de Vlaamse gemeenten, maar bedraagt uiteindelijk slechts 21. M.a.w. voor de periode 1996-2006 is er een saldo van 21 nieuwe Gentenaren die afkomstig zijn uit Tienen.

Voor twee andere leeftijdsgroepen (de 55 tot 74-jarigen en de 75-plussers) hebben we eveneens de winst- en verliesgebieden in Vlaanderen bekeken. Voor de groep 55-74 jarigen zijn een aantal gemeenten rond Gent, waaronder opnieuw Evergem en een aantal kustgemeenten (Knokke-Heist, Oostende...), belangrijke winstgebieden. Voor de 75-plussers zijn er nauwelijks winstgebieden in Vlaanderen. Omgekeerd blijkt wel dat Evergem en Nazareth populaire gemeenten zijn voor de groep 75+; ze zijn dus verliesgebieden voor Gent.

3 2 1 Verlies- en winstgebieden onder de provincies

Een negatief migratiesaldo betekent dat Gent inwoners verliest aan een bepaald gebied, terwijl een positief migratiesaldo betekent dat Gent inwoners wint die afkomstig zijn uit een bepaald gebied. Gent verliest hoofdzakelijk inwoners aan gemeenten in Oost-Vlaanderen. Gent wint het grootste aantal mensen uit de provincie West-Vlaanderen.

Provincie	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	migratiesaldo 1996-2006
Oost-Vlaanderen	-1936	-1882	-1855	-1165	-938	-600	-791	-954	-1405	-1733	-1631	-14890
Luxemburg	-7	6	-14	-1	-9	-6	-5	4	8	-5	-5	-34
Henegouwen	-11	2	8	27	-28	-8	7	-19	-2	-15	8	-31
Luik	-12	5	3	5	-4	-9	12	-18	14	-16	8	-12
Namen	18	33	10	7	-29	-7	0	9	-8	2	1	36
Limburg	30	75	50	27	44	89	75	76	101	38	53	658
Antwerpen	51	19	64	70	46	128	54	130	175	44	109	890
Brabant	180	27	206	249	-7	-10	40	118	108	142	159	1212
West-Vlaanderen	291	327	444	318	409	573	610	457	548	555	648	5180
België	600	609	914	1536	1484	2151	2004	1806	1543	1017	1356	-6991

Tabel 6 Provinciale verlies- en winstgebieden voor Gent, periode 1996-2006

3 2 2 Verlies- en winstgebieden onder de centrumsteden

Centrumstad	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	migratiesaldo 1996-2006
Antwerpen	11	-3	-46	-15	-57	5	-29	21	69	-25	-40	-109
Oostende	8	-6	12	-24	0	14	18	21	-47	12	6	14
Mechelen	8	-5	-13	3	13	12	-5	-1	22	-10	13	37
Turnhout	-5	-5	7	5	8	11	12	-1	-6	3	16	45
Genk	4	7	6	1	11	8	5	-1	7	17	-4	61
Hasselt	1	4	3	8	0	13	11	12	4	8	14	78
Leuven	23	8	17	21	8	17	13	0	8	22	27	164
Aalst	-7	-14	-14	19	-8	36	28	55	24	31	64	214
Sint-Niklaas	2	28	39	25	17	30	8	40	21	39	24	273
Roeselare	40	26	36	39	35	33	45	29	38	30	31	382
Kortrijk	40	21	49	12	48	73	38	60	61	42	16	460
Brugge	79	64	45	41	82	102	70	53	57	109	141	843

Tabel 7 Verlies- en winstgebieden voor Gent onder de andere centrumsteden, periode 1996-2006

Gent verliest alleen inwoners aan de grootstad Antwerpen. Alle andere centrumsteden zijn winstgebieden voor Gent. Opnieuw zien we hier de grote aantrekkingskracht van Gent op de West-Vlaamse steden.

3 3 Samengevat

Gentenaren verhuizen hoofdzakelijk op korte afstand – en als ze dan toch de stad verlaten, dan gaan ze meestal elders in Oost-Vlaanderen wonen. In omgekeerde richting – immigratie naar Gent, dus – zien we precies hetzelfde patroon: de grootste groep nieuwkomers komt eveneens uit Oost-Vlaanderen. De uitwisseling van bevolking tussen Gent en de andere Oost-Vlaamse gemeenten speelt echter in het nadeel van Gent; omdat de andere Oost-Vlaamse gemeenten het belangrijkste verliesgebied van de stad Gent zijn. De overige Vlaamse provincies – West-Vlaanderen in het bijzonder – zijn wél winstgebieden voor Gent.

Gent trekt ook mensen aan uit andere Vlaamse centrumsteden. Op Antwerpen na zijn alle Vlaamse centrumsteden winstgebieden en opnieuw steken de West-Vlaamse centrumsteden boven de andere uit.

Eindnoten

- 6 Feijten, P., Visser P. (2005) Binnenlandse migratie: verhuismotieven en verhuisafstand. In: Bevolkingstrends, 2de kwartaal 2005.
- 7 Vogelaer, D. (2002) Stedelijke woondynamiek van de Belgische bevolking en haar gezinnen. Working Paper 13-02 Federaal Planbureau.

HOOFDSTUK 4 Interne stedelijke differentiatie De ene wijk is de andere niet...

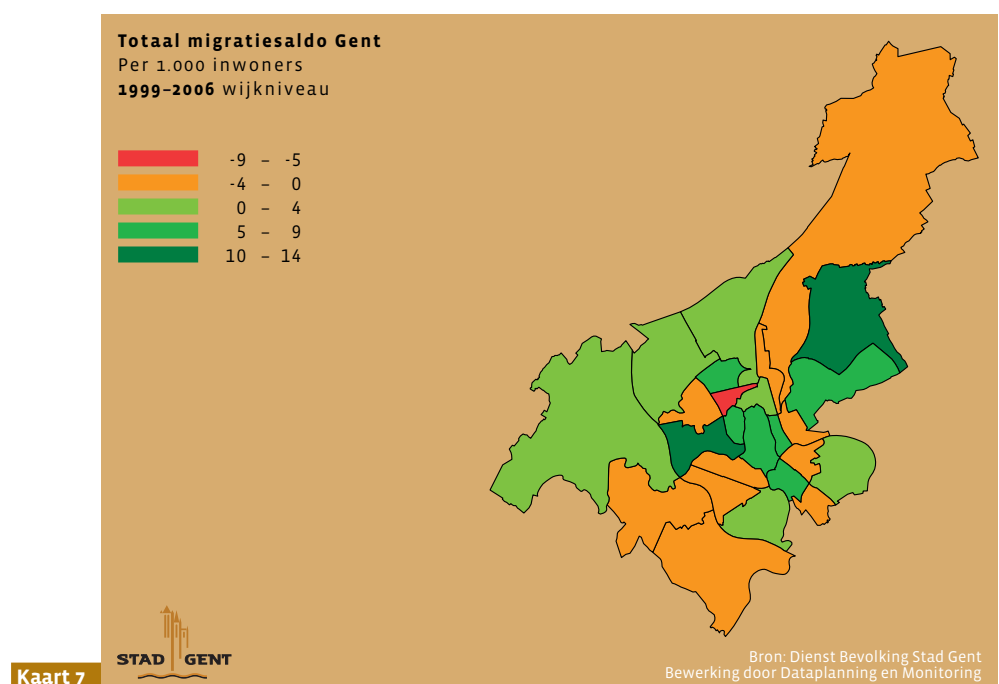
De stad Gent is geen homogeen gebied, zoals elke stad wordt ook Gent gekenmerkt door een grote diversiteit. Ook op het vlak van bevolkingsmigratie gedragen de verschillende wijken zich anders: er zijn wijken waar de bevolking aangroeit door migratie, er zijn er die inwoners verliezen door migratie. Het migratiepatroon verschilt van wijk tot wijk.

4 1 Migratiesaldo

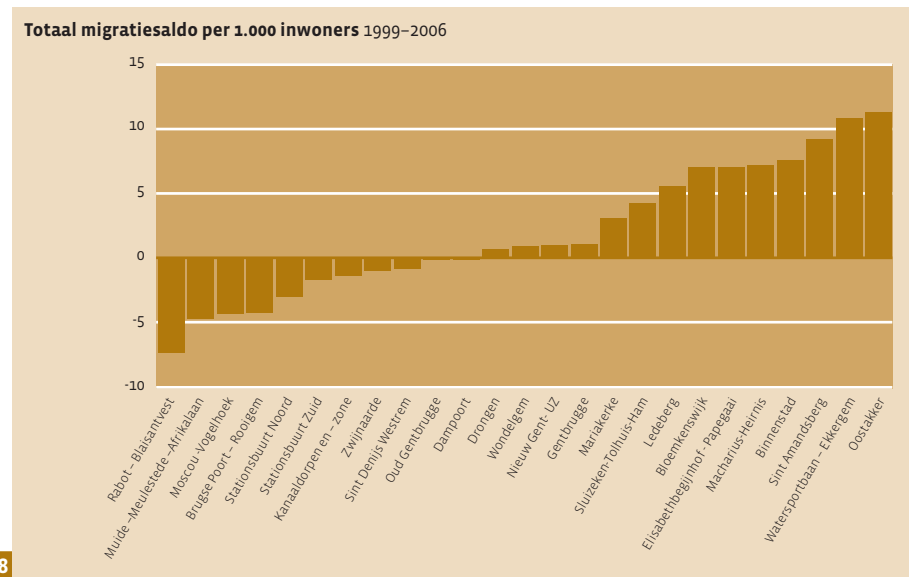
Kaart 7 toont het totaal migratiesaldo per wijk en per 1000 inwoners. Om het totaal migratiesaldo per 1000 inwoners te berekenen heeft men eerst het absoluut migratiesaldo berekend voor de periode 1999–2006 (= aantal uitwijkingen – aantal inwijkingen). Vervolgens werd het absoluut migratiesaldo gedeeld door het aantal inwoners (van de periode 1999–2006) en dan vermenigvuldigd met 1000.

In de onderstaande tabel worden de meer aantrekkelijke en de minder attractieve wijken (periode 1999–2006) opgelijst. De minder aantrekkelijke wijken zijn wijken met een negatief migratiesaldo: op kaart 7 zijn ze rood en oranje gekleurd:

Totaal migratiesaldo per wijk 1999–2006		
Positief migratiesaldo	Negatief migratiesaldo	Status quo
Oostakker	Rabot – Blaisantvest	Dampoort
Watersportbaan – Ekkergerm	Muide – Meulestede – Afrikalaan	Oud Gentbrugge
Sint Amandsberg	Brugse Poort – Rooigem	
Drongen	Moscou -Vogelhoek	
Wondelgem	Stationsbuurt Noord	
Nieuw Gent- UZ	Stationsbuurt Zuid	
Gentbrugge	Kanaaldorpen en – zone	
Mariakerke	Zwijnaarde	
Sluizeken-Tolhuis-Ham	Sint Denijs Westrem	
Ledeberg		
Bloemkenswijk		
Elisabethbegijnhof – Papegaaï		
Macharius-Heirnis		
Binnenstad		

Rabot is de wijk met het hoogste negatieve saldo. We moeten er wel rekening mee houden dat er naar aanleiding van het stadsvernieuwingsproject 'Bruggen naar Rabot' een aantal woningen onteigend zijn. In totaal zijn een 200 tal mensen (op een bevolking van ongeveer 7500) moeten verhuizen omdat hun woning onteigend werd.

Figuur 18

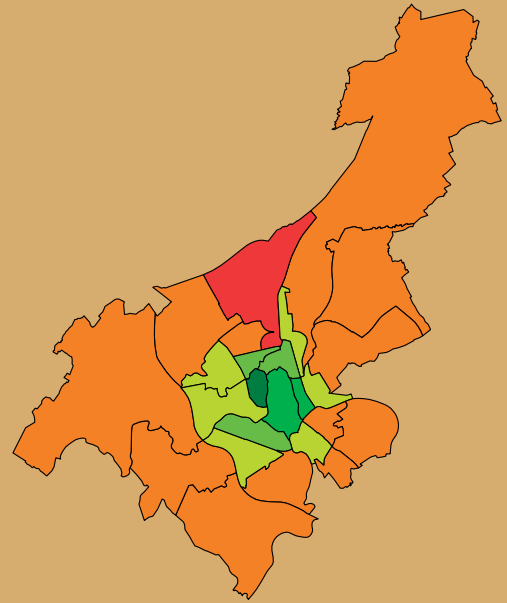
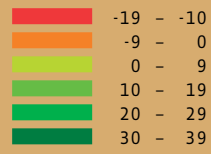
Het totale migratiesaldo is het verhaal van twee soorten verhuisbewegingen: de interne migratie, enerzijds, en de externe migratie, anderzijds. Met externe migratie bedoelen we mensen die vanuit een andere gemeente naar Gent komen wonen (externe immigratie) of mensen die Gent verlaten om zich in een andere gemeente te vestigen (externe emigratie). Interne migratie gaat over Gentenaren die binnen de stadsgrenzen van woonplaats veranderen.

Externe en interne migratie vertonen verschillende patronen. Op het vlak van externe migratie zijn het vooral de centrumwijken die mensen aantrekken van buiten Gent. De meer perifere Gentse wijken verliezen inwoners aan gemeenten buiten Gent (Kaart 8). Op het vlak van interne migratie manifesteert zich een ander patroon: bij interne verhuisbewegingen trekken Gentenaren weg uit het centrum om zich in de rand te gaan vestigen (Kaart 9).

Wanneer we beide kaarten op elkaar leggen komen we tot het beeld van Kaart 10. De groen gearceerde gebieden zijn vooral populair bij Gentenaren (interne migranten) en minder populair zijn bij niet-Gentenaren (externe migranten). De 'voorkeuwijken' voor de interne migratie liggen voornamelijk in de periferie. De rood gearceerde gebieden – voornamelijk centrumwijken – zijn minder populair voor Gentenaars die binnen de Gentse stadsgrenzen verhuizen maar scoren goed bij niet-Gentenaren.

Mensen die van buiten Gent naar Gent verhuizen vestigen zich hoofdzakelijk in de centrumwijken; Gentenaren zelf trekken eerder van het centrum naar de perifere wijken. Twee Gentse wijken wijken af van de twee standaardpatronen: de wijk Watersportbaan - Ekkergem en de wijk Ledeberg. Deze twee wijken vertonen zowel een positief extern als een positief intern saldo, wat betekent dat er zich meer mensen komen vestigen – zowel Gentenaren als niet-Gentenaren – dan dat er mensen vertrekken.

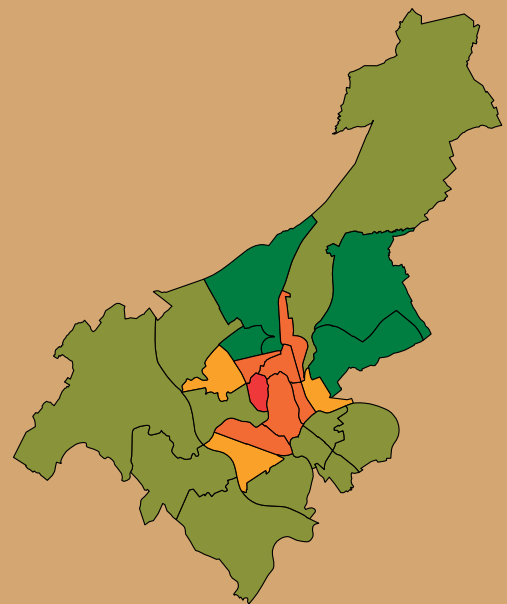
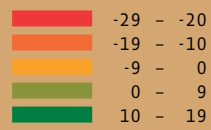
Extern migratiesaldo Gent
Per 1.000 inwoners
1999-2006 wijkniveau

Kaart 8

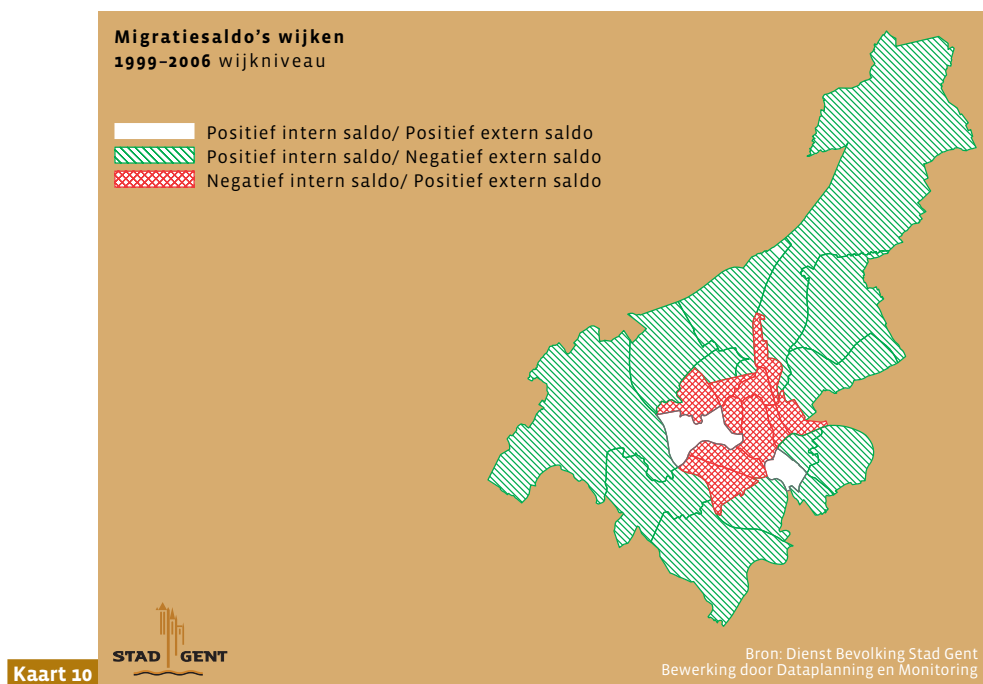
Bron: Dienst Bevolking Stad Gent
Bewerking door Dataplanning en Monitoring

Intern migratiesaldo Gent
Per 1.000 inwoners
1999-2006 wijkniveau

Kaart 9

Bron: Dienst Bevolking Stad Gent
Bewerking door Dataplanning en Monitoring

Een studie van 1994 rond verhuismotieven in Gent⁸ toont aan dat verhuismotieven ruimtelijk gedifferentieerd zijn.

De zoektocht naar een grotere woning is een belangrijk verhuismotief voor interne verhuizers – dus: voor mensen die binnen de stad Gent van woonplaats veranderen. Het gaat hierbij zowel om mensen die binnen de kernstad verhuizen als voor mensen die vanuit de kernstad naar een woning in perifere wijken verkassen.

Het verlangen om 'alleen te gaan wonen' is een verhuismotief dat vooral speelt bij inwijklingen.

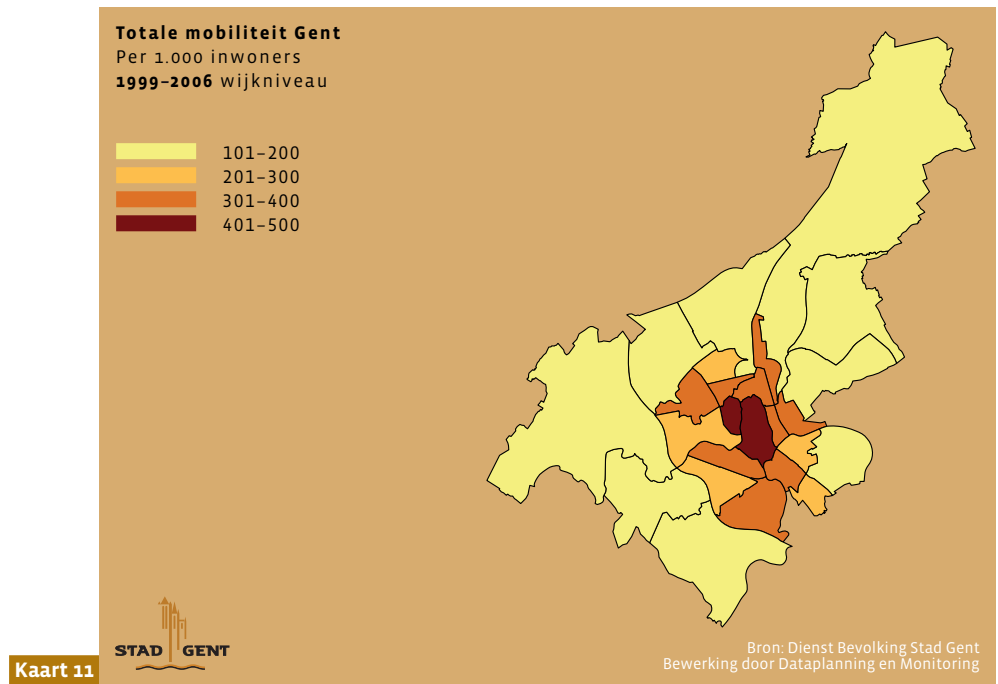
'Dichter bij het werk gaan wonen' blijkt geen doorslaggevend argument voor mensen die al in Gent wonen en een andere woning in de stad zoeken (interne migranten); de nabijheid van de werkplek is wél een belangrijk verhuismotief voor externe migranten, die omwille van hun arbeidsplaats de stad verlaten of in Gent een woning zoeken. Het ontbreken van een tuin is belangrijk voor verhuizers vanuit de kernstad naar een perifere wijk binnen de stadsgrenzen (interne migranten) en voor stadsverlaters die naar een andere gemeente uit het stadsgewest trekken (externe migranten). De aankoop van een nieuwe woning is vaak de reden van de verhuis van één perifere wijk naar een andere of voor de verhuis van Gent naar een gemeente uit het stadsgewest.

De negatieve perceptie van de woonomgeving is vooral een motief bij stadsverlaters, maar speelt nauwelijks een rol in verhuisbewegingen binnen de stad Gent.

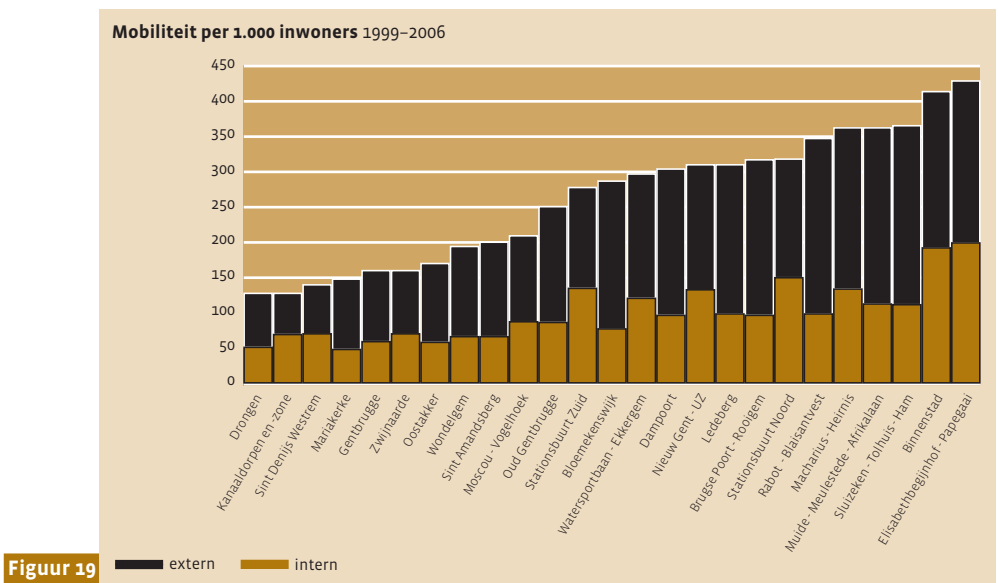
4 2 Verhuismobiliteit

Wijken verschillen sterk van grootte, waardoor de impact van verhuisbewegingen op de lokale gemeenschap sterk kan verschillen. Een migratiesaldo kan in de ene wijk onopgemerkt blijven, terwijl een vergelijkbare beweging in een andere wijk de sociale samenstelling van de wijk sterk verandert. Wij berekenen de mobiliteit per 1000 inwoners. Dit is de som van het aantal wijkverlaters en het aantal nieuwe wijkbewoners in een bepaald gebied plus het aantal bewegingen binnen een wijk. Het gaat hier dus om het aantal bewegingen. De verhuismobiliteit geeft niet echt een beeld van de wijkstabiliteit, maar is wel een goede indicatie van het bevolkingsverloop of van de verhuisdynamiek van een wijk.

Er is een heel grote mobiliteit in de centrumwijken: tussen de 200 à 450 bewegingen per 1000 inwoners (Kaart 11). De wijken met de grootste mobiliteit zijn de donkerbruine ingekleurde gebieden.

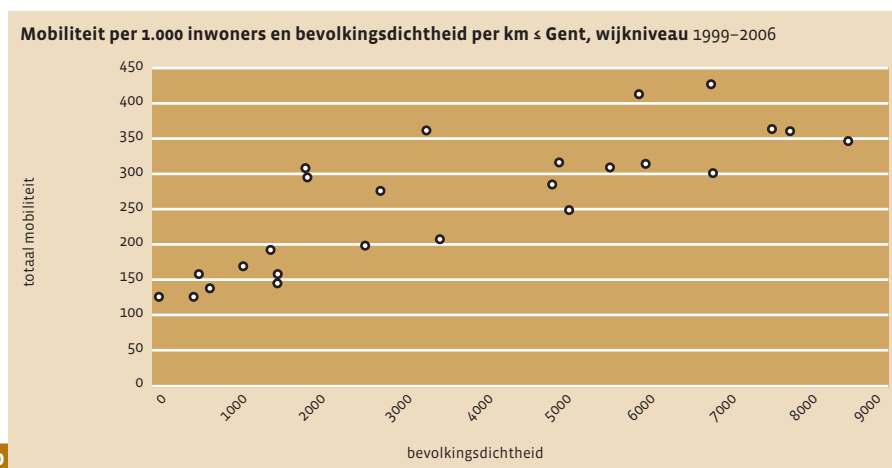
Hoge mobiliteit	Lage mobiliteit
Elisabethbegijnhof – Papegaaï	Moscou – Vogelhoek
Binnenstad	Sint Amandsberg
Sluizeken – Tolhuis – Ham	Wondelgem
Muide – Meulestede – Afrikalaan	Oostakker
Macharius – Heirnis	Zwijnaarde
Rabot – Blaisantvest	Gentbrugge
Stationsbuurt Noord	Mariakerke
Brugse Poort – Rooigem	Sint Denijs Westrem
Ledeberg	Kanaaldorpen en -zone
Nieuw Gent – UZ	Drongen
Dampoort	
Watersportbaan – Ekkerghem	
Bloemekenswijk	
Stationsbuurt Zuid	
Oud Gentbrugge	

In de periferie is er minder beweging: er wordt, in het algemeen, minder verhuisd. In alle wijken (behalve de Kanaaldorpen en -zone) is de interne mobiliteit (alle verhuisbewegingen binnen Gent) groter dan de externe mobiliteit (alle verhuisbewegingen die de gemeentegrenzen oversteken) (Figuur 19).

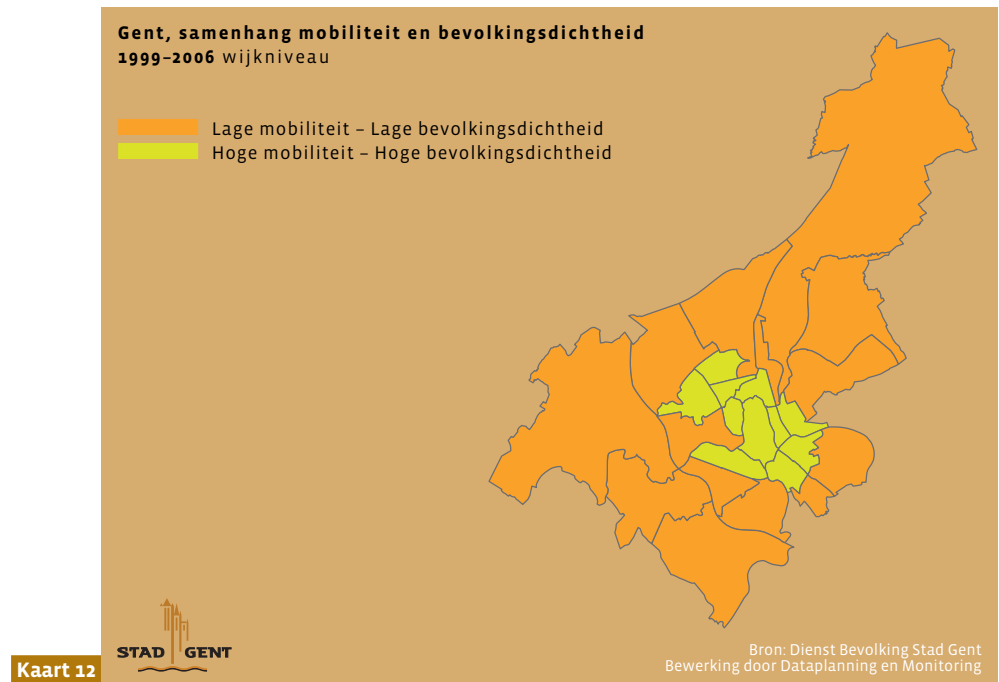
²¹ De bevolkingsdichtheid is de gemiddelde bevolkingsdichtheid voor de periode 1999–2006

²² De correlatiecoëfficiënt geeft de samenhang weer van twee numerieke variabelen, in dit geval: mobiliteit per 1000 en bevolkingsdichtheid per km².

Figuur 20 relateert de verhuismobiliteit met de bevolkingsdichtheid²¹. De dichter bevolkte gebieden vertonen meestal ook een hogere mobiliteit (correlatiecoëfficiënt = 0,83)²². Een aantal wijken vormen hierop een uitzondering: Muide – Meulestede – Afrikalaan, Nieuw Gent – UZ, Watersportbaan – Ekkerghem en Stationsbuurt Zuid. Dat komt omdat er in deze wijken telkens één of meerdere schaars bevolkte statische sectoren zijn (o.a. door de aanwezigheid van een industriegebied, een ziekenhuissite, een onderwijsinstelling, een groengebied...) waardoor het wijkgemiddelde daalt.

Figuur 20

4 3 Samengevat

De stad Gent is geen homogeen gebied: ze bestaat uit 25 onderling heel verschillende wijken. Ook op het vlak van migratie zijn de verschillen aanzienlijk. Niet alle wijken kennen een zelfde verloop, laat staan een zelfde aantrekkingskracht. Bovendien is er ook een duidelijk verschil tussen de interne en externe migratie.

De meeste verhuisbewegingen zijn zichtbaar in de centrumwijken. Het aantal verhuisbewegingen blijkt tevens gerelateerd aan de bevolkingsdichtheid in de wijk. Het zijn ook de centrumwijken waar de meeste nieuwkomers aankomen. Gentenaren zelf verhuizen eerder van het centrum naar de periferie.

Eindnoten

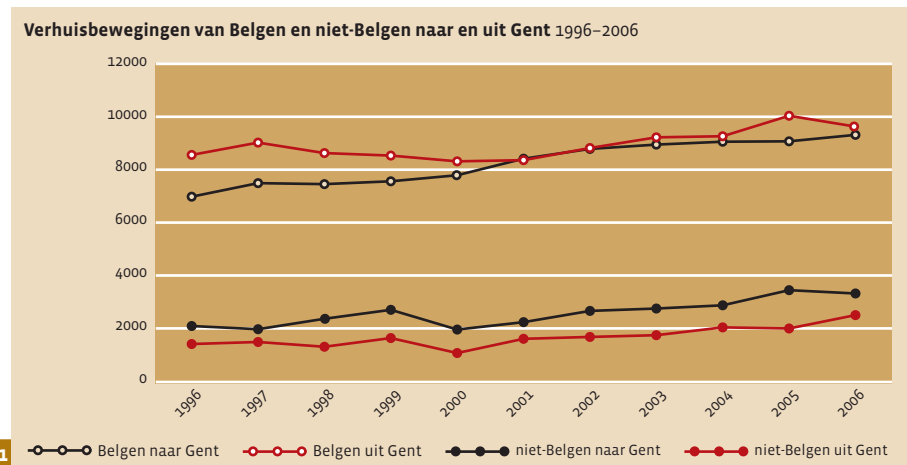
- 8 Stad Gent (1994) Verhuizen in, uit en naar Gent. Een onderzoek naar verhuispatronen en woonvoorkeuren. Stad Gent, Dienst Economische Ontwikkeling en Tewerkstelling.

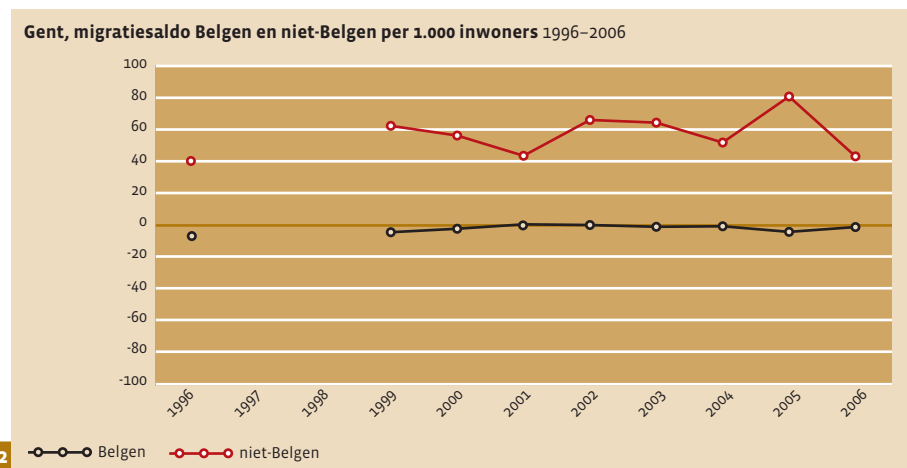
HOOFDSTUK 5 Nationaliteitsverschillen in verhuisbewegingen

5 1 Belgen en niet-Belgen

De Belgen en de niet-Belgen die in Gent wonen houden er andere migratiepatronen – een ander ‘verhuisgedrag’ – op na. Om te beginnen is het aantal verhuisbewegingen van Belgen is veel groter dan dat van de niet-Belgen. Er zijn ook meer Belgen die Gent verlaten dan dat er Belgen in Gent aankomen. Bij de niet-Belgen geldt het omgekeerde: er komen meer niet-Belgen naar Gent wonen dan dat er niet-Belgen Gent verlaten.

In termen van migratiesaldo's betekent dit een negatief saldo voor Belgen en een positief saldo voor niet-Belgen. Als Gent de voorbije jaren een positief migratiesaldo noteerde, dan is dit dus vooral te danken aan de aankomst van niet-Belgen in Gent.

Het migratiesaldo bij de niet-Belgen gaat wel in stijgende lijn, maar toch blijft het percentage niet-Belgen in Gent vrij constant. We stellen wel vast dat het percentage ‘Etnisch culturele minderheden’ (ECM) toeneemt; dat komt doordat deze categorie ECM ook rekening houdt met genaturaliseerde Belgen.

De toename van ECM'ers is uiteraard niet alleen een gevolg van het positieve migratiesaldo, maar ook van de natuurlijke groei.

% van bevolkingsregister niet-Belg	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	8%	8%	7%	8%	7%	6%	7%	7%	7%	8%	8%

23 Bron: Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen

Tabel 8 Gent, evolutie percentage niet-Belgen uit Bevolkingsregister²³, periode 1996–2006 (Bron: SVR)*

24 ECM cijfers zijn pas beschikbaar van 2001.

ECM uit bevolkingsregister ²⁴	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	12,3%	12,5%	12,8%	13,1%	13,8%	14,2%

Gent, evolutie ECM'ers uit Bevolkingsregister, periode 2001–2006

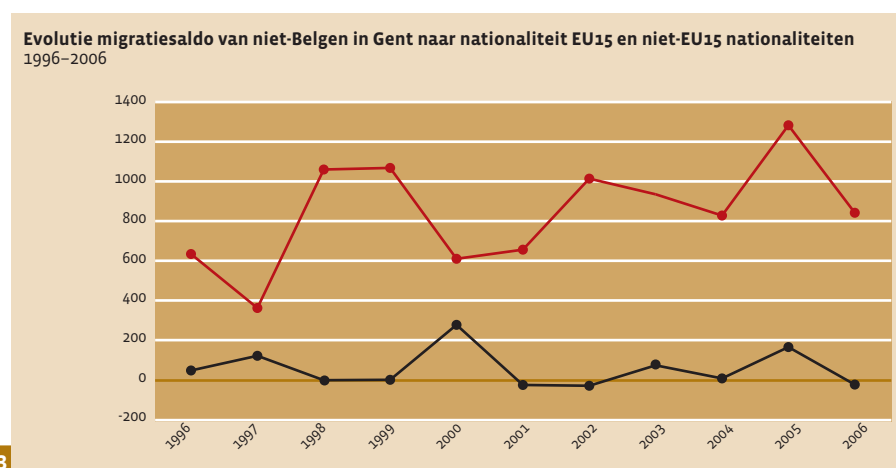
5 2 Nationaliteiten niet-Belgen

Het grootste deel van de niet-Belgen dat naar Gent verhuist, heeft een niet-EU15 nationaliteit.

Migratiesaldo per 1000 inwoners Gent	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgen	-972	-525	55	-34	-275	-207	-966	-313
EU15	0	277	-26	-30	73	7	165	-24
niet EU15	1.068	610	656	1.014	935	828	1.283	842
Totaal niet-Belgen	1.068	887	630	984	1.008	835	1.448	818

Gent, evolutie migratiesaldo Belgen en niet-Belgen, periode 1999–2006

Het migratiesaldo (Figuur 23) van de EU15'ers schommelt tussen 0 en 200 – met een uitschieter in 2000 van 277 – en is in bepaalde jaren zelfs negatief. Het saldo van de niet-EU15'ers is consistent positief en ligt beduidend hoger.

Figuur 23

5 2 1 Migratiesaldo EU15'ers

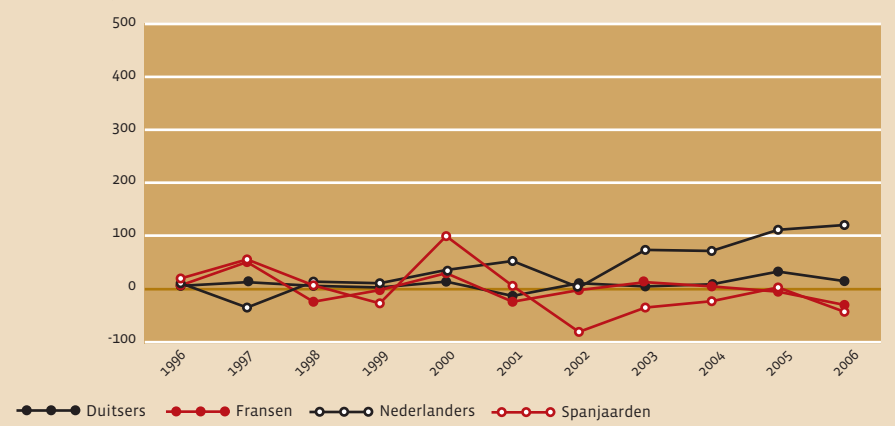
Gent is vooral een aantrekkingspool voor Nederlanders. Op de tweede plaats komen Duitsers. Opmerkelijk is het negatieve saldo voor de Spanjaarden. In de periode 1996–2006 zijn er meer Spanjaarden uit Gent verhuisd dan dat er naar Gent zijn gekomen.

We merken wel op dat van de 319 Nederlanders die in Gent toekwamen er 156 (49%) een Aziatische of Afrikaanse naam dragen. 78% van de aangekomen Nederlanders zijn in Nederland geboren. 22% zijn genaturaliseerde Nederlanders.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Migratie-saldo 1996-2006
Denemarken	0	0	3	2	10	-4	-5	3	2	3	-11	3
Duitsland	5	12	5	2	13	-14	10	4	8	32	14	91
Finland	-2	-3	3	4	10	4	16	-4	-22	7	-7	6
Frankrijk	6	50	-25	-3	29	-25	-3	12	4	-6	-31	8
Griekenland	2	7	6	14	5	-29	2	-7	7	-2	-13	-8
Groot-Brittannië	1	5	-28	-1	20	-7	9	-7	1	-2	9	0
Ierland	6	1	4	-9	2	10	-5	4	-2	14	-5	20
Italië	1	24	13	12	31	-7	14	-2	-33	-10	-18	25
Luxemburg	-1	0	-4	1	0	0	-1	0	1	2	0	-2
Nederland	10	-36	13	10	35	52	2	73	71	111	120	461
Oostenrijk	-7	0	2	3	5	-4	0	-4	1	4	2	2
Portugal	8	-5	0	-1	2	4	2	26	-3	20	-26	27
Spanje	19	55	6	-28	99	5	-82	-36	-24	2	-44	-28
Zweden	-1	11	0	-6	16	-11	11	11	-4	-10	-14	3

Tabel 11 Gent, migratiesaldo van EU15'ers, periode 1996-2006

Evolutie migratiesaldo van enkele EU15 nationaliteiten in Gent 1996-2006

Figuur 24 Duitsers Fransen Nederlanders Spanjaarden

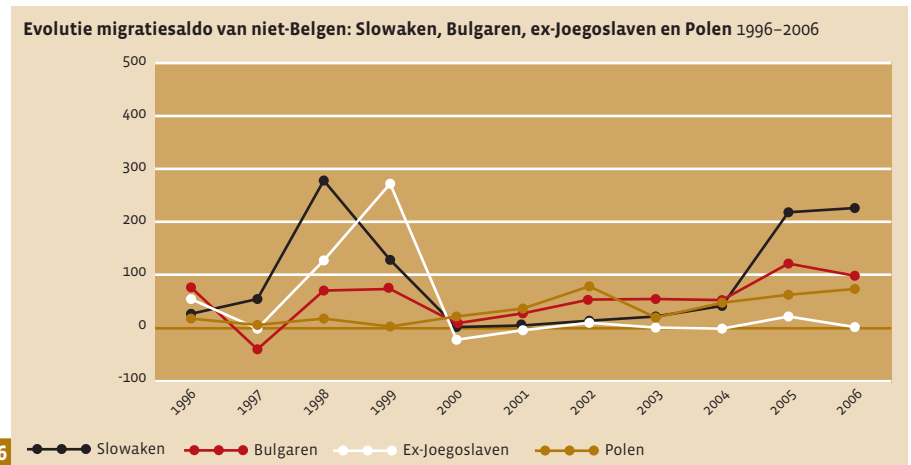
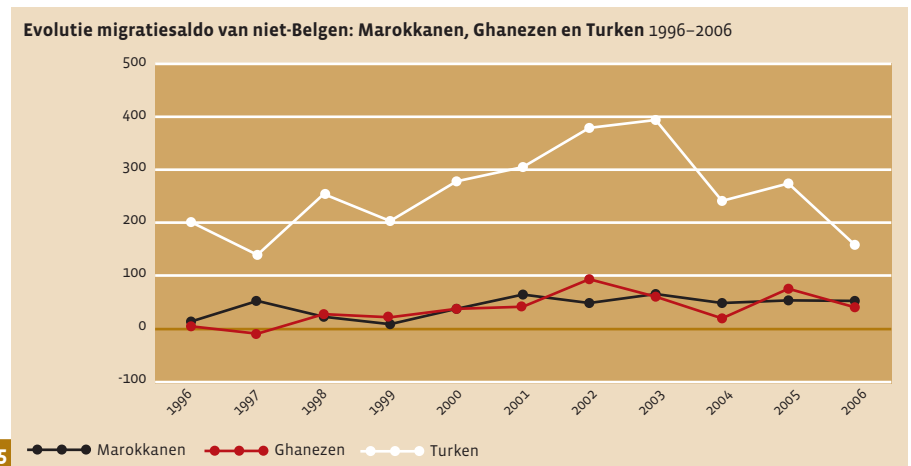
5 2 2 Migratiesaldo niet-EU15'ers

Er is voor de periode 1996-2006 een duidelijk vestigingsoverschot van Aziaten, van Europeanen van buiten de EU15-landen en van Afrikanen. De nationaliteiten met het grootste vestigingsoverschot staan opgesomd in de volgende tabel.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	migratie-saldo 1996-2006
Afrika												
Marokko	13	52	22	8	37	64	48	65	48	53	52	462
Ghana	4	-10	27	21	37	41	93	60	19	75	40	407
Azië												
Turkije	201	139	254	203	278	305	379	394	241	274	158	2826
Europa												
Slovaakse republiek	26	54	278	128	1	4	13	21	41	218	226	1010
Bulgarije	76	-41	70	73	8	27	53	54	52	121	98	591
Ex-Joegoslavië	54	-2	127	272	-23	-5	9	0	-2	21	1	452
Polen	17	5	17	2	21	36	78	19	47	62	73	377

Tabel 12 Migratiesaldo enkele niet-EU15 nationaliteiten, periode 1996-2006

In evolutieperspectief ziet dit er als volgt uit:

5 3 Samengevat

Het positieve migratiesaldo van Gent de afgelopen jaren is in de eerste plaats te danken aan de instroom van niet-Belgen. Het migratiesaldo van niet-Belgen is over de hele periode 1996–2006 positief, terwijl dat van de Belgen negatief blijft; behalve dan in het jaar 2001. Een gedetailleerd overzicht van de instroom van vreemde nationaliteiten toont aan dat de meeste nieuwkomers afkomstig zijn uit landen buiten de EU15. Het zijn voornamelijk Turken uit Azië, Marokkanen en Ghanezen uit Afrika, ex-Joegoslaven uit Europa en personen uit de nieuwste EU-lidstaten, nl. Slowaken, Bulgaren en Polen.

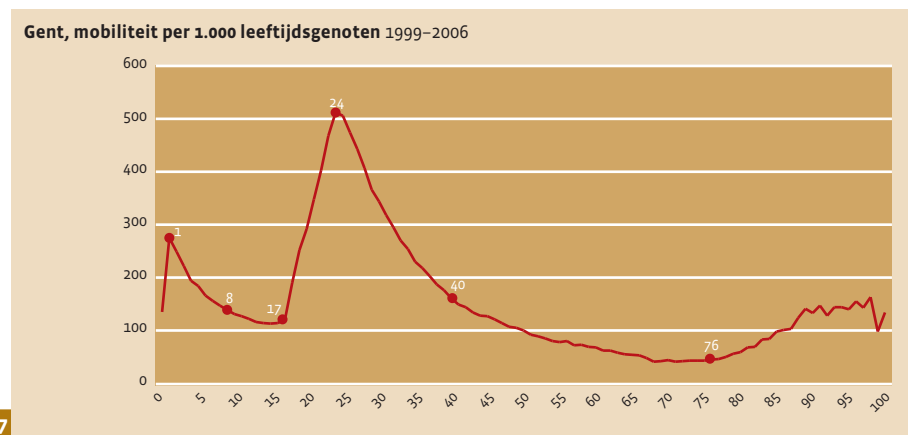
HOOFDSTUK 6 Leefstijdsgebonden verhuiscbewegingen

Verhuiscbewegingen zijn niet los te koppelen van de leeftijd of levenscyclus van personen of huishoudens: de voorkeur voor een bepaalde soort woning verandert al naargelang van de fase in de levenscyclus. De meeste verhuiscbewegingen vinden plaats bij jongvolwassenen. Jongvolwassenen verhuizen om 'alleen te gaan wonen', om te gaan samenwonen of omwille van een (nieuwe) job. Koppels en gezinnen verhuizen voornamelijk omdat ze op zoek gaan naar meer woon(omgevings)kwaliteit⁹. Ook echtscheidingen en het ontstaan van nieuw samengestelde gezinnen hebben een belangrijke invloed op de verhuiscpatronen.

Naarmate mensen ouder worden, komen andere motieven naar voren: het einde van de actieve loopbaan, het krimpen van de gezinsgrootte (de woning is te groot geworden) en de verminderde lichamelijke mobiliteit¹⁰.

6 1 Verhuiscmobiliteit naar leeftijd

Verhuiscmobiliteit is de som van het aantal mensen dat naar Gent komt wonen en het aantal mensen dat Gent verlaat om elders te gaan wonen, vermeerderd met het aantal mensen dat binnen de stad Gent verhuisc. Om de mobiliteit van de verschillende leeftijdscategorieën met elkaar te kunnen vergelijken, berekenen we de mobiliteit per 1000 leeftijdsgenoten.

Figuur 27

De mobiliteit in Gent ligt het hoogst bij de twintigers. Twintigers bevinden zich in een levensfase waarin zich een aantal belangrijke gebeurtenissen voordoen die op hun beurt leiden tot meer intensief verhuiscgedrag: twintigers verlaten het ouderlijke huis om alleen te gaan wonen, ze hebben hun studies beëindigd en zijn aan hun eerste baan toe, ze trouwen of gaan samenwonen. Zodra mensen een baan hebben gevonden, gehuwd zijn en kinderen hebben, raken ze 'gesettled': het aantal verhuiscbewegingen daalt¹¹.

Als de gezinssituatie verandert, veranderen ook de woonwensen en de woonbehoeften. Bij gezinuitbreiding gaan de gezinnen op zoek naar een grotere woning, liefst met een tuin. Vaak stappen ze ook over van een huurwoning naar een eigen huis¹².

In Gent zien we dat oudere senioren (vanaf 75–80 jaar) opnieuw vaker van woonplaats veranderen. Onderzoeken naar migratiebewegingen in grote steden tonen aan dat deze ouderen een andere woning zoeken na het overlijden van hun levenspartner of omdat ze hun intrek nemen in RVT's, homes of instellingen¹³.

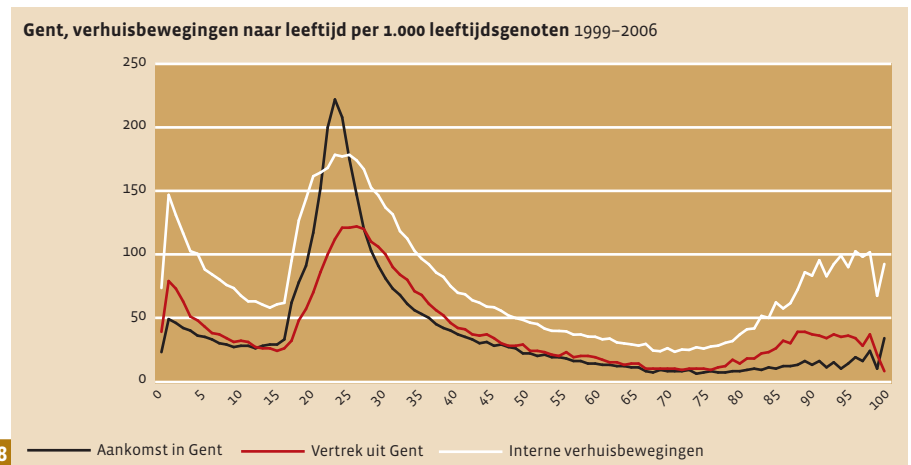
Uit Figuur 27 kunnen we afleiden dat kinderen veel minder frequent verhuizen, behalve in de leeftijdsklasse 0–4 jaar. De mobiliteit neemt snel af na de leeftijd van 1–2 jaar. Kinderen verhuizen mee met hun ouders (gekoppelde migratie). Hoe ouder die ouders zijn, hoe minder geneigd ze zijn om te verhuizen. Anderzijds kunnen we veronderstellen dat eens de kinderen schoolplichtig zijn en een vriendenkring hebben opgebouwd, de ouders minder geneigd zijn om te verhuizen omdat een verhuizing een nadelige invloed heeft of zou kunnen hebben op het sociale netwerk van hun kinderen¹⁴.

25 Als je alle personen volgens leeftijd rangschikt van de jongste naar de oudste dan is de mediane leeftijd de leeftijd van de middelste gerangschikte persoon.

Er is een verschil tussen de emigratie- en immigratiebewegingen als we deze per leeftijd bekijken. De gemiddelde leeftijd van personen die naar Gent komen is 29 jaar voor de periode 1996–2006. De mediane leeftijd²⁵ is 26. Voor de stadsverlaters is de gemiddelde leeftijd 31 jaar en de mediane leeftijd 29. De stadsverlaters zijn dus iets ouder dan de inwijkelingen.

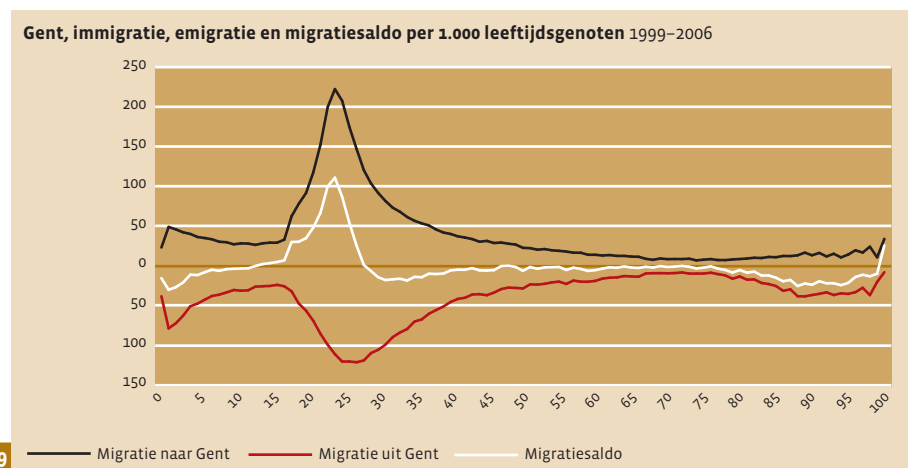
De gemiddelde leeftijd van de interne verhuizers is 32. De mediane leeftijd bij deze groep is 28.

De verdeling van mobiliteit naar leeftijd van de interne verhuizers leunt dichterbij dat van de stadsverlaters, dan bij de nieuwkomers.

6 2 Verhuissaldo naar leeftijd

Het migratiesaldo per leeftijd in Gent voor de periode 1999–2006 (Figuur 29) toont een vestigingsoverschot van twintigers, tegenover een vertrekoverschot van dertigers en jonge kinderen. Ook bij de 75-plussers zien we een groter vertrekoverschot. We zien weinig verschil als we deze grafiek opsplitsen in twee periodes. De periodes 1999–2002 en 2003–2006 geven hetzelfde beeld.

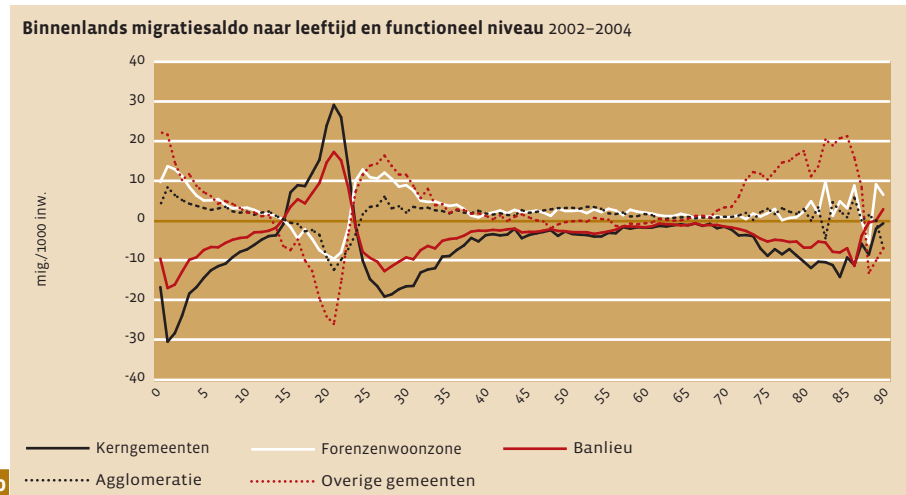

Dit beeld is niet ongevoelbaar voor een stedelijke omgeving. Figuur 30 toont een gelijkwaardige grafiek voor de kerngemeenten.

Deze figuur komt uit een onderzoek naar migratiebewegingen in Vlaanderen¹⁵. De analyse maakt gebruik van de afbakening van stadsgewesten. Hierbij onderscheiden zich volgende gebieden¹⁶:

- Kerngemeente: de centrale gemeente van het stadsgewest
- Agglomeratie: de stedelijke woonkern aangepast aan de gemeentegrenzen

- Banlieue: zone die aansluit bij de agglomeratie, de buitenste zone van de stad. De bevolkingsontwikkeling wordt er grotendeels bepaald door de suburbanisatie vanuit het centrum.
- Forensenwoonzone: de zone die bij het stadsgewest aansluit door een sterke ontwikkeling van de autopendel, ze is voor een belangrijk deel van de tewerkstelling op het stadsgewest aangewezen.

Figuur 30

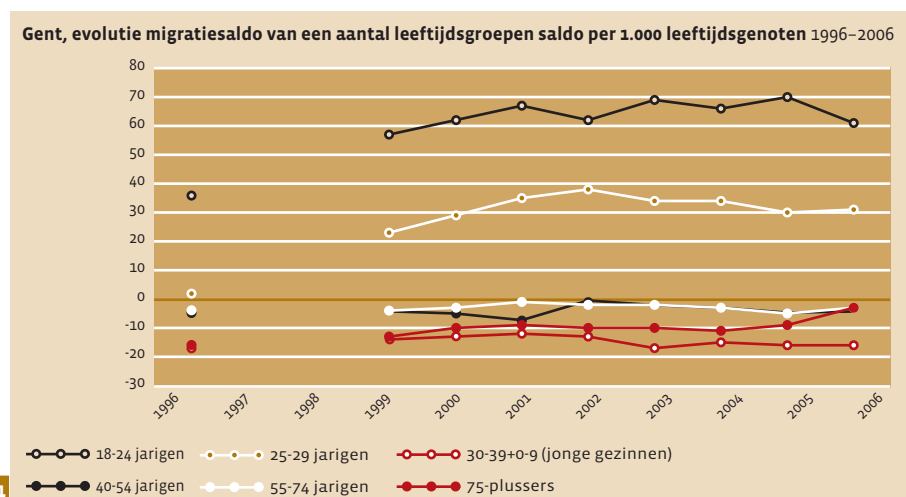
Bron: Moorgat, W. (2006) 'Migraties en stedelijkheid: een analyse van het Belgisch migratiepatroon en stedelijke ontwikkeling 1992–2004 met een detailonderzoek van het stadsgewest Brussel' Eindverhandeling, Vrij Universiteit Brussel.

26 Classificatie overgenomen uit Stativaria 33 (2004), In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten – Analyse van de interne en externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995 – 2000. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Aangezien leeftijd een belangrijke rol speelt in verhuisbewegingen, focussen we hier op een aantal leeftijdsgroepen²⁶:

- 18–24 jaar
- 25–29 jaar
- 30–39 jaar & 0–9 jaar
- 55–74 jaar
- 75+

Uit onderzoek uitgevoerd voor heel België, blijkt dat in de periode 1999–2001 de meeste mensen die de stad verlaten tussen 0 en 9 jaar en tussen 30 en 39 jaar oud zijn. Daarom hebben we beide categorieën samengevoegd en ze 'jonge gezinnen'¹⁷ genoemd. Uiteraard behoren lang niet alle leden van deze twee leeftijdscategorieën tot een 'jong gezin': een groot aantal dertigers is bijvoorbeeld alleenstaand. Niettemin kunnen we ervan uitgaan dat de term 'jong gezin' een dominant en relevant kenmerk is voor die leeftijdscategorieën¹⁸.

Figuur 31

Het zijn vooral de jonge gezinnen die de stad verlaten. Jongeren en volle twintigers gaan zich juist in de stad vestigen. Bovenstaande figuur toont aan dat het aantal jongeren toeneemt, terwijl het wegtrekken van de jonge gezinnen stabiel blijft de afgelopen tien jaar. Over de hele periode 1999–2006 is er een stabiel licht verlies aan senioren en oudere senioren.

²⁷ Bron: Stad Gent, Departement Onderwijs en Opvoeding. Het gaat hier enkel om hoofdin-schrijvingen.

De stad is traditioneel een attractiepool voor jongeren (18–24 jaar) – en dat geldt zeker voor een studentenstad als Gent. Voor het academiejaar 2007–2008 telt Gent 56.063²⁷ studenten. Hiervan is ongeveer de helft kotstudent. De stadinwaartse beweging van jongeren is dus nog onderschat, daar de meeste kotstudenten hun domicilie houden op hun oorspronkelijke woonplaats (o.a. omwille van het behoud van kinderbijslag) en dus niet officieel in Gent geregistreerd zijn. De cijfers over de studentenpopulatie zijn dus niet meegenomen in de gegevens van deze studie.

In 1996 was het migratiesaldo van de 25 tot 29-jarigen nauwelijks positief. De laatste jaren stellen we echter een stevige trek richting Gent vast. Het lijkt alsof het migratiepatroon van volle twintigers in recente jaren meer is gaan aanleunen bij het migratiepatroon van de jongeren (trek naar de stad), terwijl het voorheen sterker samen viel met dat van de jonge gezinnen¹⁹.

Stedelijke zones trekken vooral jongeren aan, terwijl randstedelijke en landelijke zones aantrekkelijk zijn voor de groep dertigers. Deze selectieve migratie heeft niet alleen een invloed op de bevolkingssamenstelling in Gent, maar heeft ook gevolgen voor de arbeidsmarkt. Grofweg kan men stellen dat mensen in de stad komen wonen wanneer ze naar een plaats op de arbeidsmarkt op zoek zijn. Zodra zij een stabiele baan (en kinderen) hebben, hebben ze de neiging om de stad te verlaten²⁰.

Deze jongere leeftijdscategorieën, voor wie de stad vaak de eerste vestigingsplaats is buiten de ouderlijke woning, stelt qua comfort en grootte van de woning relatief minder eisen – een gegeven dat perfect inspeelt op een stedelijk woonaanbod²¹. Steden bieden immers een ruimer aanbod aan kleinere woningen (zoals appartementen, arbeiderswoningen), meestal zonder tuin en/of garage, dan op het platteland het geval is.

Bij gezinsuitbreiding voldoet een kleine woning niet meer aan de eisen van het jonge gezin: mensen kiezen dan voor een eengezinswoning eerder dan voor een appartement.

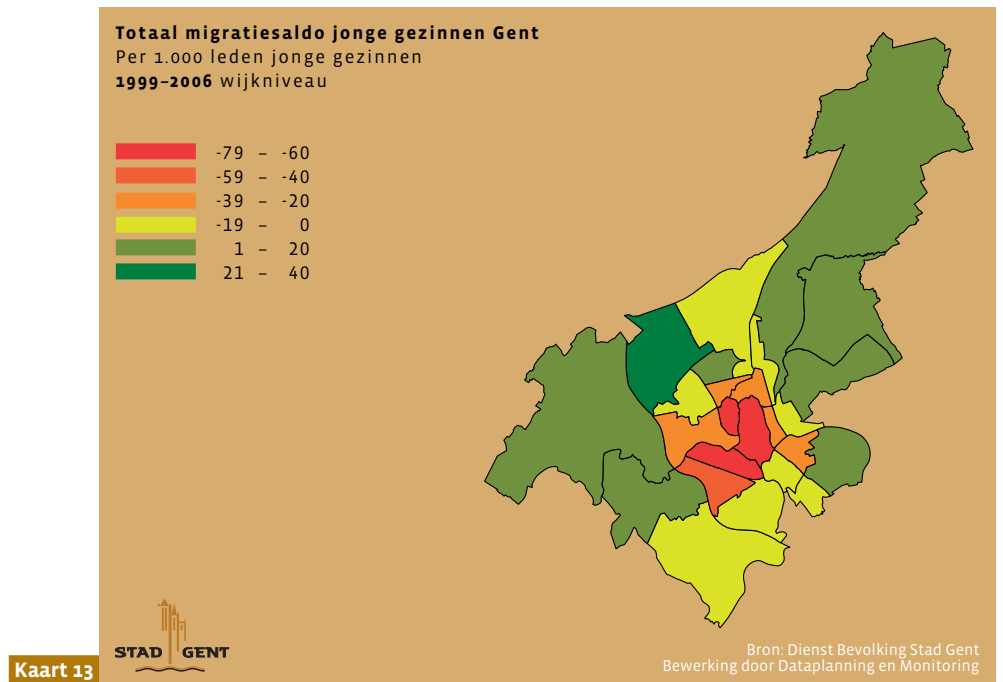
Eén en ander heeft ook ruimtelijke gevolgen. Gezinnen met kinderen vestigen zich bij voorkeur in randstedelijke of landelijke gemeenten waar een ruimer aanbod aan eengezinswoningen of een hoge stock aan bebouwbare percelen beschikbaar is. Ook het inkomen speelt een niet onbelangrijke rol in de beslissing om in een bepaalde gemeente of een bepaald woningtype te gaan wonen. In de (duurdere) gemeenten van de periferie rond Gent is de stock aan nog bebouwbare percelen eerder beperkt, waardoor de grondprijzen sterk gestegen zijn. Daarom kiezen verhuizers in toenemende mate voor landelijke gemeenten buiten Gent, waar nog een relatief groot aantal betaalbare percelen beschikbaar is²².

Alleenstaanden zijn oververtegenwoordigd in stedelijke gebieden. Ook éénoudergezinnen en samenwonenden zonder kinderen wonen bij voorkeur in de stad. Hier primeren ongetwijfeld de ligging van de woning in de nabijheid van een aantal faciliteiten²³.

Het is duidelijk dat verhuisbewegingen niet alleen leeftijdsgebonden, maar ook huishoudengebonden zijn. Een opsplitsing van migraties naar huishoudentype is echter niet mogelijk met de voor ons beschikbare gegevens.

6 2 1 Verhuisbewegingen van jonge gezinnen

Dit deel focust op de verhuisbewegingen van jonge gezinnen. Dertigers en hun jonge kinderen (0 tot 9 jaar) trekken eerder weg uit Gent dan dat ze er zich komen vestigen. Toch hebben niet alle Gentse wijken een negatief saldo aan jonge gezinnen.

De kernstad verliest het meest jonge gezinnen. De meer perifere wijken in het Noordoosten en Zuidwesten van Gent trekken dan weer jonge gezinnen aan: Oostakker, Mariakerke, Sint-Amandsberg, Kanaaldorpen en -zone, Drongen, Sint Denijs Westrem, Bloemekenswijk en Gentbrugge.

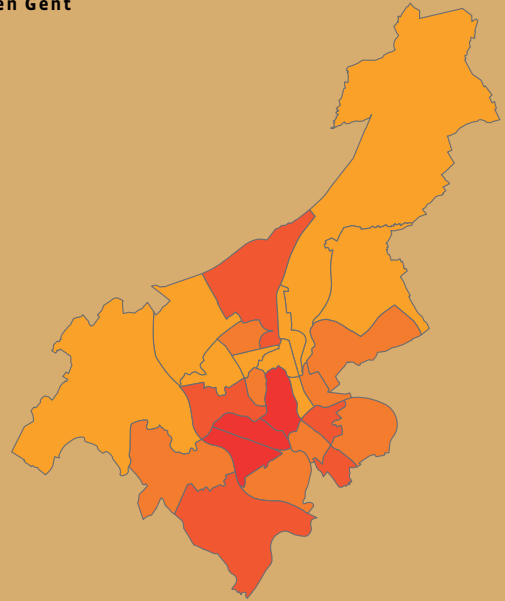
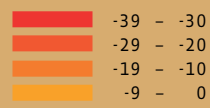
Het is noodzakelijk om een opsplitsing te maken tussen interne bewegingen (binnen Gent) en externe verhuisbewegingen over de gemeentegrenzen heen. Alle Gentse wijken hebben te maken met een negatief extern migratiesaldo voor jonge gezinnen: uit alle wijken trekken er meer jonge gezinnen weg uit Gent dan dat er jonge gezinnen aankomen van buiten Gent.

De verschillen tussen de wijken hebben dan ook vooral te maken met het intern migratiesaldo – met de verhuisbewegingen binnen de gemeentegrenzen, dus. De centrumwijken hebben een negatief intern saldo; voor de perifere wijken is het intern migratiesaldo positief. Op het grondgebied van de stad Gent verlaten jonge gezinnen het centrum om naar de perifere wijken te trekken. Een onderzoek naar verhuismotieven in België geeft aan dat de verhuisbewegingen van het centrum richting periferie vooral verband houdt met de wens om eigenaar te worden (een eigen huis!), om ruimer te wonen en om een appartement in te ruilen voor een eengezinswoning (met tuin)²⁴.

De wens om een huis te kopen is dan ook één van de redenen die de Gentenaar naar de periferie drijft. Dit stemt overeen met de cijfers over de eigendomstitels van woningen in Gent (2001)²⁸. In de perifere wijken (Drongen, Sint Denijs Westrem, Mariakerke, Oostakker, Gentbrugge, Zwijsnaarde, Wondelgem, Kanaaldorpen en -zone, Oud Gentbrugge, Moscou-Vogelhoek en Sint Amandsberg) is meer dan 60% van de woningen bewoond door de eigenaar. In de centrumwijken wordt de meerderheid van de woningen gehuurd en verhuurd. Dit percentage varieert van 42% in de wijk 'Stationsbuurt Noord' tot 75% voor 'Nieuw Gent-UZ'.

²⁸ Bron: NIS, SEE 2001.

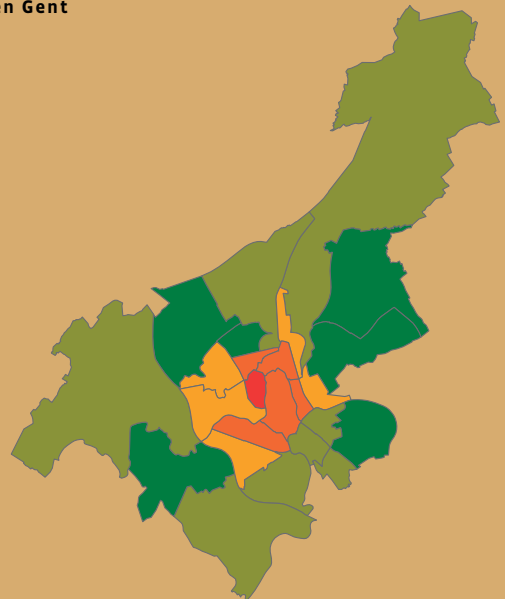
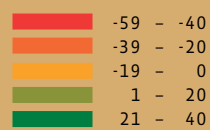
Extern migratiesaldo jonge gezinnen Gent
Per 1.000 leden jonge gezinnen
1999-2006 wijkniveau

Kaart 14

Bron: Dienst Bevolking Stad Gent
Bewerking door Dataplanning en Monitoring

Intern migratiesaldo jonge gezinnen Gent
Per 1.000 leden jonge gezinnen
1999-2006 wijkniveau

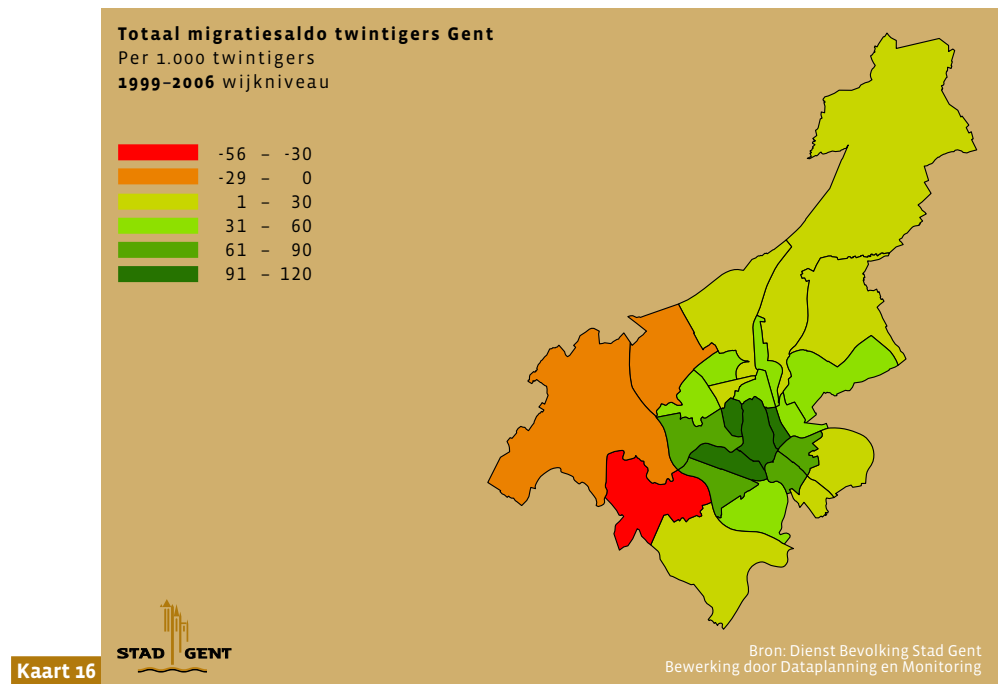

Kaart 15

Bron: Dienst Bevolking Stad Gent
Bewerking door Dataplanning en Monitoring

6 2 2 Verhuisbewegingen van twintigers

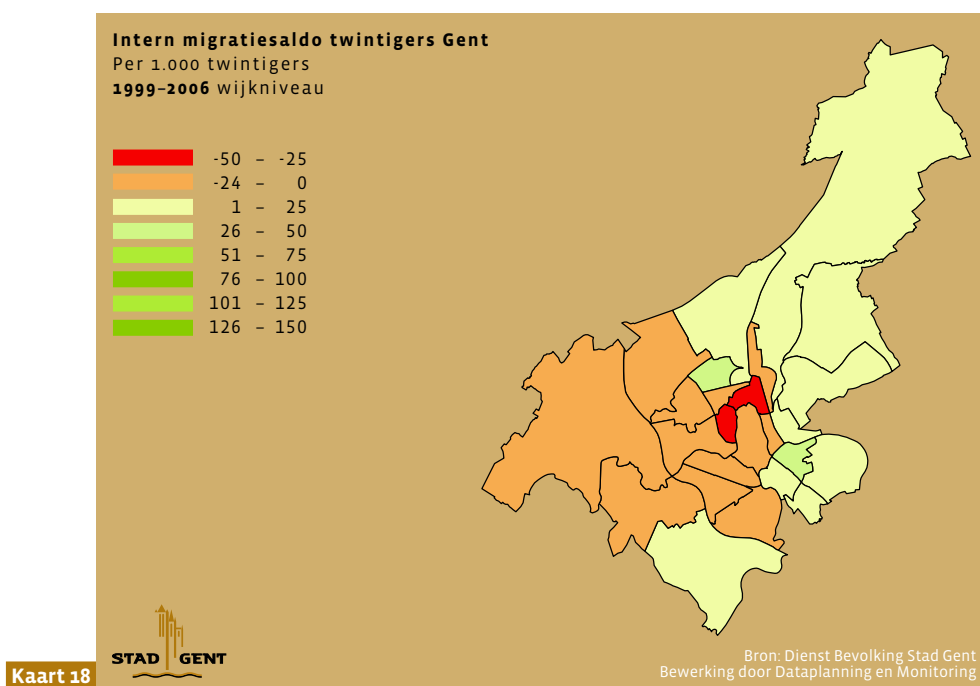
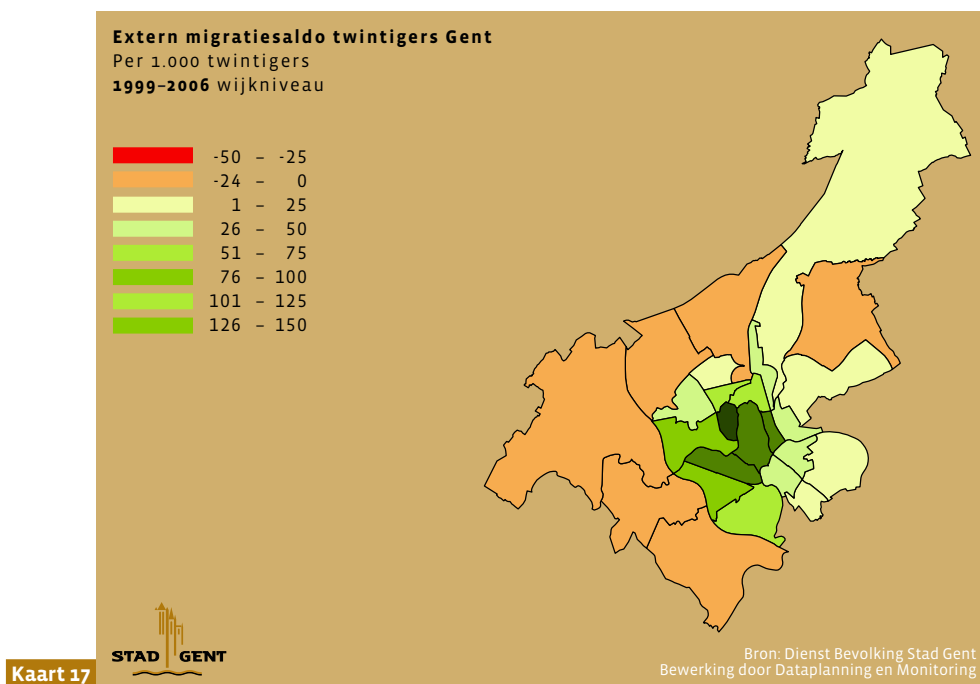

Bovenstaande kaart toont duidelijk dat de meeste Gentse wijken een positief migratiesaldo hebben voor twintigers. Alleen de wijken Mariakerke, Drogen en Sint Denijs Westrem hebben een negatief saldo aan twintigers.

Wanneer we de kaart opsplitsen in extern en intern migratiesaldo zien we een ander beeld: de binnenstad en haar omliggende wijken trekken twintigers aan van buiten Gent. De grenswijken in het Noordwesten en Zuidwesten verliezen twintigers aan gemeenten buiten Gent.

De kaart van het interne saldo van twintigers toont dat er vanuit de wijken Sluizeken-Tolhuis-Ham, Binnenstad, Elisabethbegijnhof-Papegaai, Binnenstad en als buitenbeentje Sint Denijs Westrem een groter aantal twintigers naar andere Gentse wijken vertrekt, dan dat er mensen van elders in Gent naar die wijken komen.

Ondanks het negatief intern migratiesaldo in de centrumwijken, is er toch een positief totaal saldo: het aantrekken van twintigers van buiten Gent weegt sterker door in de totale migratiecijfers dan de interne 'binnenstedelijke' verhuisbewegingen van de twintigers.

6 2 3 Verhuisbewegingen van senioren

Uit de 'Monitor voor lokaal ouderenbeleid'²⁵ blijkt dat ouderen (gedefinieerd als 60-plussers) de kwaliteit en toegankelijkheid van de woning in functie van de zelfredzaamheid en de autonomie zeer belangrijk vinden. Daarnaast is ook een aangename woonomgeving van belang. Bij de 60-plussers die de afgelopen 10 jaar van woning zijn veranderd, peilde dit onderzoek naar de redenen van hun verhuizing. Bij de Oost-Vlaamse ouderen staat 'het verhuizen naar een aantrekkelijke omgeving' op de eerste plaats. Op de tweede plaats komen gezondheidsproblemen. De andere motieven uit de top vijf zijn: huisvestingsproblemen, aanwezigheid van voorzieningen in de nieuwe wijk en het niet afhankelijk willen worden van de kinderen.

Bij de ouderen zijn naast de omgevingskenmerken van de woning ook de nabijheid van familie en vrienden belangrijk bij de keuze voor een nieuwe vestigingsplaats²⁶.

Het hebben van een eigen woning is niet altijd een voordeel bij het ouder worden. Vaak zijn de woningen verouderd, onaangepast of is er een tekort aan middelen om de woning te onderhouden of aan te passen.

Bij de groep 55–74 jarigen is er een licht negatief migratiesaldo. Vanaf 75 jaar is er een trendbreuk. Het aantal verhuisbewegingen stijgt (en dan vooral de interne verhuisbewegingen) en het migratiesaldo wordt negatiever.

Pensioenmigratie

In literatuur over pensioenmigratie bestaat er geen eensgezindheid over de bewegingen die senioren maken. Verhuizen ouderen na hun pensioen terug naar de stad, waar ze dichterbij alle diensten en voorzieningen of doen ze net het omgekeerde? Verlaten ze de stad naar minder druk bevolkte en groenere gebieden?

Onderzoek naar migratie in België kwam tot de conclusie dat Belgische steden ouderen afstoten²⁷. De meest aantrekkelijke plaatsen voor 55–74 jarigen uit heel België blijken de gemeenten aan de Belgische kust²⁸ en gemeenten in Zuid-België (streek van de Ardennen)²⁹.

Het Gentse migratiesaldo leert ons dat 55–74 jarigen eerder de stad verlaten dan dat ze naar Gent verhuizen. Toch is het slechts een licht negatief migratiesaldo.

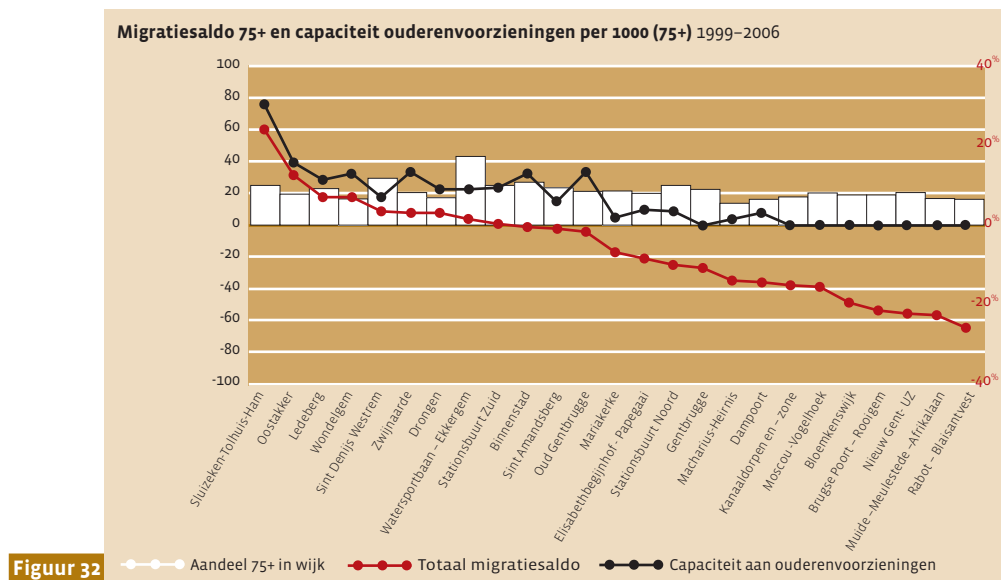
Verhuisbewegingen van oudere senioren (75+)

Er is een hogere mobiliteit bij 75-plussers. Figuur 32 toont het totaal migratiesaldo van de 75-plussers²⁹ en de capaciteit³⁰ aan ouderenvoorzieningen (serviceflats, rusthuizen en RVT's) per wijk. Globaal genomen is de capaciteit aan ouderenvoorzieningen hoger in de wijken met een positief migratiesaldo. Een aantal wijken steekt er een beetje uit: de Binnenstad en Oud Gentbrugge. Deze wijken hebben een negatief migratiesaldo en toch een vrij hoge capaciteit aan ouderenvoorzieningen.

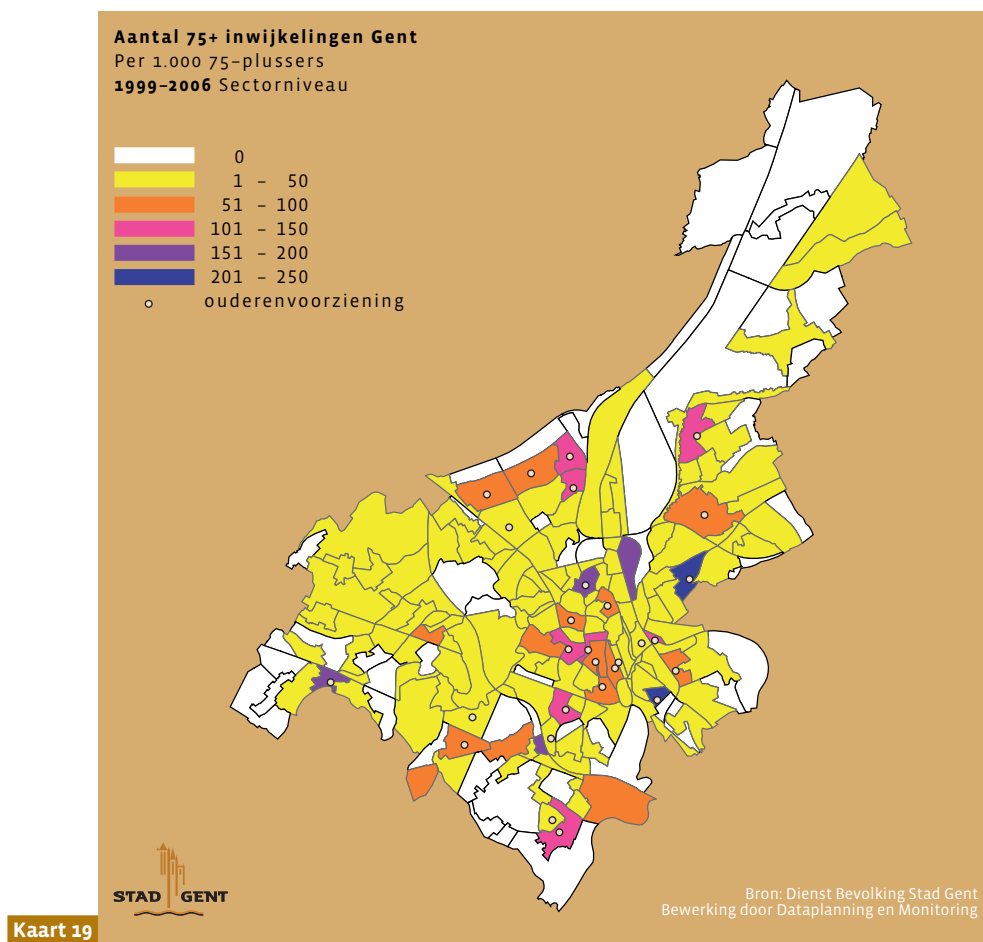
De balkjes in Figuur 32 tonen het aandeel 75-plussers in de wijken voor de periode 1999–2006. De wijk met het grootste aandeel ouderen is Watersportbaan-Ekbergem.

²⁹ Migratiesaldo per 1000 75-plussers

³⁰ Bron capaciteit: www.zorg-en-gezondheid.be (Residentiële thuiszorg) – De capaciteit is de toestand van 2007 (20/11/2007). De capaciteit per 1000 is berekend door deze capaciteit te delen door het aantal 75-plussers in de respectievelijke wijk voor de periode 1999–2006 en de uitkomst te vermenigvuldigen met 1000.

Kaart 19 toont het aantal oudere inwijkelingen (75+), samen met de ouderenvoorzieningen. In de meeste statistische sectoren waar er een ouderenvoorziening is (rustoord, RVT of serviceflats) arriveren er ook meer ouderen.

6 3 Samengevat

Verhuisbewegingen veranderen in functie van de leeftijd van verhuizers. De groep 17 tot 40 jarigen verhuist het meest, maar ook 75-plussers vertonen een verhoogde verhuismobiliteit.

Ook het verhuissaldo verschilt in functie van de leeftijd van de betrokkenen. Een opmerkelijk groot aantal twintigers komt vanuit andere gemeenten in Gent wonen. Andere leeftijdscategorieën hebben dan weer eerder de neiging om de stad te verlaten.

Men kan dus stellen dat Gent een aantrekkingspool is voor jonge(re) mensen. Jonge gezinnen daarentegen ruilen de stad voor de omliggende, meer landelijke gebieden. Binnen Gent verkiezen de jonge gezinnen ook eerder een woonplaats in de periferie boven een in de centrumwijken. Eens gesettled daalt de neiging om te verhuizen: pas op latere leeftijd gaan mensen opnieuw verhuizen. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met het intrekken in RVT's, homes of serviceflats.

Eindnoten

- 9 Feijten, P., Visser P. (2005) Binnenlandse migratie: verhuismotieven en verhuisafstand. In: Bevolkingstrends, 2de kwartaal 2005.
- 10 Van Hecke, E. Savenberg, S., Mérenne-Schoumaker, B., Brück, L, Mairy, N., Halleux, J.M. (2001) De residentiële keuze van de huishoudens in het licht van de problematiek van duurzame ontwikkeling. SEGEFA-Ulg en ISEG-KULeuven.
- 11 Willaert, D. (1999) Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling, Working Paper 1999-6, Interface Demography, Vakgroep Sociaal Onderzoek (SOCO) VUB.
- 12 De Corte, S., Raymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G. (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België. POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 13 De Corte, S., Raymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G. (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België. POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 14 Willaert, D. (1999) Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling, Working Paper 1999-6, Interface Demography, Vakgroep Sociaal Onderzoek (SOCO) VUB.
- 15 Moortgat, W., Somers, D., Van Dorpe, H., Vandekerckhove, B. (2006) Ruitelijke analyse van de migratie in en naar Vlaanderen. Sum Research in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement RWO Ruimtelijke Planning.
- 16 De Corte, S., Raymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G. (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België. POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 17 Thaens K, De Corte S, Raymaekers P, Vandekerckhove B. Studie naar de migratiebewegingen van en naar de grote steden in de drie Belgische gewesten. Persdossier 2003, Brussel: Vrije Universiteit Brussel. In: Stativaria 33, p. 10
- 18 Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek (2004) In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten – Analyse van de interne en externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995 – 2000. Stativaria 33.
- 19 Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek (2004) In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten – Analyse van de interne en externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995 – 2000. Stativaria 33.
- 20 Stad Gent (2008) Gent in cijfers! 2007: een omgevingsanalyse. Stad Gent: ABIS – Dataplanning en Monitoring.
- 21 De Corte, S., Raymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G. (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België. POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 22 Willaert, D. (1999) Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling, Working Paper 1999-6, Interface Demography, Vakgroep Sociaal Onderzoek (SOCO) VUB.
- 23 Willaert, D. (1999) Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling, Working Paper 1999-6, Interface Demography, Vakgroep Sociaal Onderzoek (SOCO) VUB.
- 24 Van Hecke, E. Savenberg, S., Mérenne-Schoumaker, B., Brück, L, Mairy, N., Halleux, J.M. (2001) De residentiële keuze van de huishoudens in het licht van de problematiek van duurzame ontwikkeling. SEGEFA-Ulg en ISEG-KULeuven.
- 25 Verté, D., De Witte N., De Donder L. (2007) Schaakmat of aan zet? Monitor voor lokaal ouderenbeleid in Vlaanderen. Brugge: Vanden Broele.
- 26 Van Hecke, E. Savenberg, S., Mérenne-Schoumaker, B., Brück, L, Mairy, N., Halleux, J.M. (2001) De residentiële keuze van de huishoudens in het licht van de problematiek van duurzame ontwikkeling. SEGEFA-Ulg en ISEG-KULeuven.
- 27 Willaert, D. (1999) Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling, Working Paper 1999-6, Interface Demography, Vakgroep Sociaal Onderzoek (SOCO) VUB.
- 28 Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek (2004) In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten – Analyse van de interne en externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995 – 2000. Stativaria 33.
- 29 Van Hecke, E. Savenberg, S., Mérenne-Schoumaker, B., Brück, L, Mairy, N., Halleux, J.M. (2001) De residentiële keuze van de huishoudens in het licht van de problematiek van duurzame ontwikkeling. SEGEFA-Ulg en ISEG-KULeuven.

HOOFDSTUK 7 Slotbeschouwingen over Gent vandaag en morgen

OVER DE STAD GENT VANDAAG...

De Gentse bevolking groeit

Na een decennialange ontvolking groeit de Gentse bevolking sinds 1999 opnieuw aan. Deze toename is zowel een gevolg van de natuurlijke groei (meer geboortes dan sterfgevallen) als van het migratiesaldo (meer verhuisbewegingen naar de stad dan naar andere steden/gemeenten). Het is op basis van die cijfermatige vaststellingen dat gesteld wordt dat de jarenlange stadsvlucht gekeerd lijkt.

Om meer inzicht te verkrijgen in de aantallen waarnaar in de vorige paragraaf wordt verwezen, moeten we de verhuisbewegingen (migratie) en de natuurlijke groei door geboorten en sterften (natuurlijke groei) apart bekijken.

De bevolkingsaangroei van Gent is niet alleen een kwestie van nieuwkomers die naar Gent verhuizen (positief migratiesaldo); ook het aantal geboorten in Gent groeit.

Kortom: het aantal Gentenaars neemt toe omdat:

- 1 er meer mensen in Gent komen wonen
- 2 er meer kinderen in Gent geboren worden
- 3 er relatief minder mensen sterven

Migraties: een selectief gegeven

Meer inzicht in verhuisbewegingen leert dat het positieve verhuissaldo van niet-Belgen het negatieve saldo van Belgen compenseert. Het positieve migratiesaldo van Gent is dus te danken aan de instroom van niet-Belgen.

Als we de instroom van niet-Belgen per nationaliteit bekijken, blijkt dat veel nieuwkomers afkomstig zijn van buiten de EU15. Het zijn voornamelijk Turken (Azië), Marokkanen en Ghanezen (Afrika), ex-Joegoslaven en Europeanen uit de nieuwste lidstaten (Slowaken, Bulgaren, en Polen).

In werkelijkheid gaat het hier om een nóg grotere groep mensen, omdat deze gegevens geen rekening houden met mensen die in het wachtregister zijn opgeschreven of met illegalen, terwijl deze twee categorieën toch ergens in Gent aanwezig zijn.

Verhuisbewegingen: we zoeken het liever niet te ver weg...

In 2006 is iets meer dan de helft van alle verhuisbewegingen een migratie over de stadsgrenzen heen: in 29% van de gevallen betreft het mensen die in Gent komen wonen; in 28% van de gevallen zijn het mensen die Gent verlaten. 43% of 19.185 mensen verhuizen binnen de stadsgrenzen van Gent.

Voor de periode 1996–2006 gaat 45% van alle stadsverlaters naar andere gemeenten in het arrondissement Gent. 21% vestigt zich buiten het arrondissement Gent, elders in Oost-Vlaanderen. 8% vertrekt naar het buitenland.

De verhuisbewegingen naar Gent geven ook het belang van korte afstanden aan. In diezelfde periode 1996–2006 komt 45% van de Gentse nieuwkomers uit Oost-Vlaanderen. 16% komt uit West-Vlaanderen. 24% komt uit het buitenland.

Winst en verlies...

De afgelopen tien jaar verliest Gent, in aantallen, hoofdzakelijk inwoners aan de omringende gemeenten met Evergem, Lochristi en Merelbeke in het bijzonder. Wat de provincies betreft wint Gent, in aantallen, vooral inwoners uit de provincie West-Vlaanderen, en in mindere mate uit Brabant, Antwerpen en Limburg. Als we het bevolkingsverkeer tussen de centrumsteden in beschouwing nemen, verliest Gent alleen inwoners aan Antwerpen. Alle andere centrumsteden – vooral de West-Vlaamse – zijn winstgebieden voor Gent.

Verhuisbewegingen verbonden met de levenscyclus

Verhuisbewegingen uit, naar en binnen Gent hangen samen met de levensfase of de leeftijd van mensen: de verhuismobiliteit in Gent varieert in functie van de leeftijd. De groep 17 tot 40 jarigen en de 75-plussers verhuizen het meest.

Niet alleen de mobiliteit maar ook het verhuissaldo toont een verschil naar leeftijd. Twintigers komen in grote getale in Gent aan. Gent is een aantrekkingspool voor jonge mensen. De werkelijke situatie zal nog meer uitgesproken zijn: tijdens het academiejaar 2007–2008 verblijven er 23.216 studenten op kot of in een home in Gent, waarbij het kotadres zelden als officiële verblijfplaats is geregistreerd en dus niet in dit onderzoek wordt meegeteld. In vergelijking met Vlaanderen is er een zeer sterke oververtegenwoordiging van de groep 25 tot 35 jarigen in Gent. Gent als studentenstad heeft een aanzuigeffect dat leidt tot domiciliëring van 25 tot 35 jarigen. De andere leeftijdscategorieën verlaten eerder de stad.

Jonge gezinnen in Gent

Er zijn nog steeds meer jonge gezinnen die vertrekken dan jonge gezinnen die aankomen in Gent.

Jonge gezinnen (30–39 jaar en 0–9 jaar) ruilen nog steeds de kernstad in voor de omliggende, meer landelijke gebieden. Een belangrijke vaststelling is dat, wat verhuisbewegingen van jonge gezinnen over de stadsgrenzen betreft, elke wijk een negatief (extern) saldo heeft: uit alle wijken trekken er meer jonge gezinnen weg (1999–2006) dan er aankomen van buiten Gent.

Wijken verschillen in hun intern saldo voor gezinnen. Binnen Gent verkiezen de jonge gezinnen ook een woonplaats in de periferie boven een plek in de centrumwijken. Dit fenomeen vertaalt zich in positieve interne migratiesaldo's voor de perifere wijken en negatieve interne migratiesaldo's voor de centrumwijken.

Kortom, als er voor jonge gezinnen in een wijk een positief totaal migratiesaldo is, is dit te wijten aan een instroom van gezinnen uit andere Gentse wijken.

Huishoudens en migraties

De verdeling van de Gentse huishoudens naar grootte (2006) toont dat huishoudens van 1 of 2 personen samen nagenoeg 75% van alle huishoudens uitmaken in Gent. Het resterende kwart wordt vooral door huishoudens van 3 en 4 personen ingevuld. Grotere huishoudens (meer dan 4 personen) zijn goed voor ongeveer 5% van het totaal aantal huishoudens.

Uit een analyse van de procentuele groei per huishoudensgrootte (1999–2006) blijkt duidelijk een systematische toename van de alleenstaanden. Opmerkelijk is dat de huishoudens met 6 personen in die periode even snel toenemen als de éénpersoonshuishoudens, terwijl ze natuurlijk wel een kleinere fractie in het totaal aantal huishoudens vertegenwoordigen.

Gentse senioren en pensioenmigratie

Bij het gegeven 'pensioenmigratie' is de hamvraag: hebben ouderen de neiging om terug naar de stad te verhuizen, dichterbij diensten en voorzieningen, of gebeurt net het omgekeerde?

Op Belgisch niveau is vastgesteld dat steden ouderen afstoten: 55–74 jarigen wonen blijkbaar liever aan de kust of in gemeenten in Wallonië. Voor Gent stellen we een licht negatief migratiesaldo vast bij 55–74 jarigen, maar zonder aanwijsbare trend richting kust of Wallonië. In 2006 blijft meer dan de helft van de senioren in Oost-Vlaanderen wonen: 1 op 2 verhuist zelfs naar de directe omgeving van Gent, met een voorkeur voor Lochristi, Merelbeke of Evergem. In 2006 verhuist 10% naar een kustgemeente. Verhuizen van Gent naar Wallonië komt nagenoeg niet voor (1%).

In Gent zien we dat de verhuismobiliteit opnieuw toeneemt bij de oudere senioren (vanaf 75–80 jaar). Over de hele periode 1999–2006 is er ook voor deze groep senioren een constant maar licht verlies. Wat opvalt bij de verhuisbewegingen van deze senioren is het grote percentage interne migraties, binnen de stadsgrenzen, dus. Er is een positief migratiesaldo van 75-plussers naar wijken waar er meer capaciteit aan oudervoorzieningen (RVT's, serviceflats, homes) aanwezig is.

Migratie bij 55-plussers mag niet los gezien worden van het concept 'vergrijzing'. In tegenstelling tot de Vlaamse trend, is er in Gent nog geen sprake van vergrijzing in de strikte zin: het aandeel ouderen is zelfs lichtjes gedaald sinds 2003. Die daling van het percentage ouderen in de Gentse bevolking heeft een eenvoudige statistische

verklaring: de stijging van het aantal 20–59 jarigen (tussen 2000 en 2006: + 6,3%) is aanzienlijker dan de toename van het aantal 65-plussers (in 2005 en 2006 zien we zelfs een daling van het aantal 65-plussers).

Alle prognoses geven echter aan dat Gent niet aan de vergrijzingstrend zal ontsnappen, van zodra de babyboomgeneratie tot de groep 65-plussers zal gaan behoren.

De ernst van de vergrijzing ligt in de gevolgen op middellange en lange termijn. Vlaanderen maakte met de Stativaria 36³⁰ een verkennend sociaal-demografisch onderzoek over de gevolgen van vergrijzing op de arbeidsmarkt (een voorspelde voortschrijdende daling van de totale werkende bevolking), op de huisvesting (groeïende woonbehoefte van alleenstaanden), op de zorgsector en op facetten van de sociale zekerheid.

Hoe aantrekkelijk zijn Gentse wijken?

Dit onderzoek brengt ook het niveau van wijken en buurten in kaart en heeft daarom een bijzondere informatieve waarde. Gentse wijken zijn onderling erg verschillend voor wat de aantrekkingskracht betreft voor bepaalde categorieën van mensen.

Voor de centrumwijken trekken mensen aan van buiten de stadsgrenzen. Gentenaren zelf verhuizen eerder van het centrum naar de periferie. Maar de periferiegemeenten verliezen op hun beurt inwoners aan gemeenten buiten Gent. Op deze 'algemene regel' zijn twee uitzonderingen: de wijken Watersportbaan-Ekkerghem en Ledeborg trekken meer mensen aan dan er vertrekken, zowel van buiten de stadsgrenzen als vanuit andere wijken.

De meeste verhuisbewegingen vinden plaats in de centrumwijken: tussen 200 à 450 bewegingen per 1000 inwoners (1999–2006). In de periferie is er minder beweging. Het aantal verhuisbewegingen blijkt ook gerelateerd aan de bevolkingsdichtheid van bepaalde wijken.

OVER DE STAD VAN MORGEN...

Stadsvernieuwingsprojecten als hefboom

Stadsvernieuwing gaat niet alleen om ruimtelijke of fysieke ingrepen: de projecten sleutelen ook aan de sociaal-culturele, economische en bestuurlijke aspecten van een stad. De hoofddoelstelling is steeds een verbetering van het woningaanbod en/of de woonomgeving.

'Zuurstof voor de Brugse Poort', 'Bruggen naar Rabot', 'Masterplan Scharnier' en 'Ledeborg Leeft': al deze projecten houden terdege rekening met specifieke problemen én kansen van de betrokken buurten. Die stadsvernieuwingsprojecten moeten wel een 'effect' hebben, in tal van domeinen. In het kader van dit rapport is de logische vraag: welk effect heeft een stadsvernieuwingsproject op het profiel van de bevolking in die buurt of wijk in het algemeen, en op verhuisbewegingen en bevolkingsevolutie in het bijzonder. Is er al dan niet sprake van sociale verdringing?

Sociale verdringing en zwarte vlucht: cijfermateriaal ontbreekt

In Nederlandse literatuur over migratie komt vaak het begrip 'zwarte vlucht' voor. De term 'zwarte vlucht' verwijst naar de zogenaamde 'witte vlucht' van de autochtone (lees: blanke) middenklassen in de jaren zeventig en tachtig. De 'zwarte vlucht' is een term voor de verhuisbewegingen van (klassieke) allochtonen vanuit de grote steden naar de suburbane woongebieden. De term 'vlucht' is echter enigszins misleidend. De stad blijft immers aantrekkelijk voor grote groepen autochtonen en allochtonen. De Nederlandse cijfers geven trouwens aan dat het vooral welvarende huishoudens zijn die de steden verlaten. Omdat de groep 'welvarende huishoudens' in grote steden inmiddels steeds meer allochtonen gezinnen omvat, is het logisch dat ook de samenstelling van de suburbanisatiestroom van huishoudens verandert. Het vertrek van welvarende allochtonen gezinnen naar de suburbane gebieden is dus niets nieuws³¹.

Voor Gent is de sterke toename van het aantal niet-Belgen en ECM'ers in een aantal perifere wijken erg opvallend, nl. Wondelgem, Mariakerke, Zwijnaarde, Oostakker, Gentbrugge, Moscou-Vogelhoek. Dit wijst erop dat ook niet-Belgen en Etnisch-Culturele Minderheden vanuit het centrum naar de periferie trekken. Of het hier echt om een 'zwarte vlucht' gaat, kunnen we niet uit de cijfers halen: we beschikken im-

mers niet over gegevens over de socio-economische achtergrond van de verhuizers of over de ‘verhuisloopbaan’ van de verhuizers.

Precies omdat betrouwbare cijfergegevens ontbreken zijn fenomenen als ‘sociale verdringing’ moeilijk te kwantificeren. Met ‘sociale verdringing’ in de brede zin wordt bedoeld dat er zich, meestal ten gevolge van een gebeurtenis of ingreep in een wijk, een verschuiving voordoet waarbij de ene bevolkingsgroep een andere (deels) uit de wijk ‘wegduwt’. Stadsvernieuwingsprojecten zijn een goed voorbeeld van die ‘ingrepen in een buurt’. Met de gegevensbestanden waarop we ons voor dit rapport baseren, kunnen we niet eenduidig vaststellen of er al dan niet sprake is van sociale verdringing. Deze nota doet dan ook geen uitspraken over de effecten van stadsvernieuwingsprojecten. Ook het tijdsaspect verklaart waarom met enige schroom over stadsvernieuwingsprojecten wordt gesproken: pas na enkele jaren krijgen we een min of meer stabiel en significant beeld van een al dan niet gewijzigd bevolkingsprofiel.

Stedenbeleid, facilitator van stedelijke vernieuwing³²

Stadsvernieuwingsprojecten zijn een belangrijk onderdeel van het Gentse Stedenbeleid. Dit stedenbeleid was in Gent een zaak van lange adem, maar kwam de laatste jaren in een stroomversnelling. Hier willen we toch even stilstaan bij de historie.

De voorbije decennia van de twintigste eeuw was de stedelijke overheid er zich goed van bewust dat de bevolking van Gent langzaam maar zeker terugliep. Gent kampte, net zoals andere Vlaamse steden, met stadsvlucht, met samenlevingsfricties, met de verloederding van volkse wijken, met subjectieve onveiligheidsgevoelens bij de inwoners, met de economische crisis en met de armoedeproblematiek. In het begin van de jaren tachtig kwam de Vlaamse regering te hulp met het besluit op de herwaarderingsgebieden. In Gent kwam in een aantal wijken een leerproces op gang, met projecten in het Patershol, het Prinsenhof en het Sint-Elisabeth Begijnhof. Later volgen de kansarmoedefondsen (VFIA, VFIK, SIF).

Met de komst van het Stedenfonds in 2002 koos Vlaanderen resoluut voor de steden. In 1999 ging het federale Grootstedenbeleid van start en ook Europa deed vanaf 1999 een bijkomende duit in het zakje. Deze veelheid aan geldverstrekkers, telkens met eigen doelstellingen, eigen rapportagesystemen en eigen evaluatiesystemen – de plannen van het Gentse stadsbestuur kwamen daar dan nog eens bovenop – resulteerden eerst in een moeilijk in elkaar te passen puzzel, maar uiteindelijk toch in een geïntegreerde aanpak. De beschikbare middelen konden dan ook optimaal worden ingezet.

Binnen het doelstellingskader van duurzaamheid en leefbaarheid en met het vaste voornemen om achterstelling en uitsluiting weg te werken heeft Gent resoluut gekozen voor vernieuwing en verandering. Gent ziet zichzelf – en wordt steeds duidelijker gezien – als een scheppende stad.

Het Ruimtelijk Structuurplan

Stedelijke vernieuwing wordt ook gelinkt aan het Ruimtelijk Structuurplan Gent, een verfijning op maat van Gent van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De uitgangspunten zijn het tegengaan van de stedelijke leegloop en het vrijwaren van open ruimte op het platteland. Een structuurplan doet belangrijke uitspraken over de manier waarop de ruimte in de toekomst ingericht zal worden. Het benadert de stad als één samenhangend geheel, waarbinnen alle belangrijke ruimtelijke beslissingen moeten passen. Ook in het Ruimtelijk Structuurplan Gent staat een doelstelling die de ‘stadsvlucht’ wil doen keren. De relatie met dit rapport is dan ook meteen duidelijk.

Reurbanisatie?

De informatie over stadsvernieuwing, stedenbeleid en ruimtelijke structuur in de vorige alinea’s is noodzakelijk als referentiekader waarbinnen verhuisbewegingen zich afspelen. Hier en daar wordt al gesproken over een ‘reurbanisatieproces’ dat voor de deur zou staan of dat reeds zou ingezet zijn. Twee visies spelen hier een rol. Een eerste visie ziet de voorkeur om opnieuw in de stad te gaan wonen als een blijvend gevolg van sociaal-culturele en demografische veranderingen. Volgens de andere visie gaat

het slechts om een tijdelijke heropleving, veroorzaakt door conjuncturele invloeden, enerzijds, en door een hoge buitenlandse immigratie, anderzijds.

Onderzoek op bovenlokaal niveau over de grote steden geeft een aantal factoren aan die een rol spelen in de recente heropleving van de woonfunctie binnen de stad³³.

De toename van het aantal alleenwonenden en éénoudergezinnen – o.a. beïnvloed door het toenemende aantal echtscheidingen – leidt tot gezinsverduunning. Het zijn vooral die kleine huishoudens die een stadinwaartse beweging kennen.

Nieuwe levensstijlen en gezinssamenstellingen zoals ‘samenwonenden zonder kinderen’ en ‘tweeverdienergezinnen’ richten zich meer op werk en ontspanning dan de ‘traditionele gezinnen’ die zich vooral op huis en gezin richten. Deze ‘nieuwe’ levensstijl gedijt erg goed in een authentieke stedelijke omgeving, waar een breed spectrum diensten en ontspanningsmogelijkheden beschikbaar is.

Natuurlijk zijn er ook ‘traditionele’ gezinnen die graag in de stad zouden wonen, voornamelijk omwille van mogelijke tijdsbesparing. De trend naar reurbanisatie van ‘traditionele gezinnen’ wordt voorlopig nog afgeremd door de te hoge prijzen voor geschikte gezinswoningen in de stad³⁴. Bovendien is het lang niet zeker dat een geschikt en toereikend woonaanbod voor dergelijke gezinnen aanwezig is.

Woonbehoeften en woonaanbod

Bij het opmaken van dit rapport bleek dat elke kaart, elke tabel en elke bevinding gevolgd werd door nieuwe vragen en door een nieuwe zoektocht naar antwoorden in het datamateriaal. Dit rapport verlegt wel degelijk een aantal grenzen, maar de grenzen van het onderzoeksmateriaal zijn bindend.

De leescommissie was wel degelijk enthousiast over dit rapport, maar reageerde ook verbaasd over al de dingen waar dit rapport het niet over heeft.

Deze vaststelling vraagt dan ook om meer: meer verklaringen, meer verbanden met ander gegevens- en onderzoeksmateriaal, meer en andere vormen van kennis, meer onderzoek.

Het tweede leefbaarheidsonderzoek (bij de inwoners van de Stad Gent – 2006)³⁵ licht reeds een tipje van de sluier en peilt naar woonmotieven en verhuisintenties. Het blijkt dat de staat van de huidige woning de belangrijkste reden is om naar een andere woning te verhuizen. Hierbij gaat het om de kwaliteit en grootte van de woning, over het ontbreken van een tuin, over de verwerving van een eigen woning, over ont-eigening en verkoop of contractuele redenen. Ook veranderingen in de persoonlijke omstandigheden (huwen, echtscheiding, alleen wonen, ziekte, ouderdom, financiële redenen...) zijn belangrijk bij verhuisintenties en -beslissingen. De toestand van de huidige buurt komt op de derde plaats. Slecht 4% geeft aan te willen verhuizen omwille van het werk. Dit onderzoek peilt naar perceptie en heeft als finaliteit het meten van (subjectieve) leefbaarheid.

Het leefbaarheidsonderzoek gaat niet ver genoeg om op alle vragen een antwoord te kunnen geven. Het reeds aangehaalde socio-economisch profiel ontbreekt, maar ook de mogelijkheid tot differentiatie tussen eigenaars en huurders. We beschikken al evenmin over informatie in verband met woonduur of over woonhistorieken met daaraan verbonden een motivatie van de gemaakte keuzes. Andere vragen gaan over het woonaanbod: de verhuisbewegingen van bewoners in de sociale huisvesting, de geschiedenis van woningen, de bewegingen en de profielen van betaalbare woningen, het aandeel en de trends van appartementen in het woningenbestand... Eén en ander moet liefst ook ruimtelijk in kaart gebracht worden. Welke ruimtelijke ingrepen of welk woonbeleid was er vroeger? Welke verhuisbewegingen hebben die ingrepen en dat beleid opgeleverd? Een voorbeeld van deze aanpak zien we in de kaarten over de twintigers. De wijken Mariakerke, Drongen en Sint Denijs Westrem hebben een negatief migratiesaldo voor twintigers. Deze wijken zijn dan ook de plaatsen van de oudere woonkavels.

Een woonstudie voor Gent

De Schepen van Stadsontwikkeling, Mobiliteit en Wonen heeft de opdracht gegeven tot de opmaak van een woonstudie (2009), met de finale doelstelling een woonbeleid

uit te werken. De woonstudie begint vanuit het materiaal in dit rapport, aangevuld met bevolkingsprognoses. Aansluitend volgt een beschrijving van woonbehoeften, opgezet op basis van woonervaringen in een kwalitatief perspectief van diepte-interviews in specifieke groepen. De confrontatie met het woningaanbod moet leiden tot strategische beleidskeuzes en concrete maatregelen.

‘Terug naar de stad’ lijkt hier het Leitmotiv. Het is evenwel de vraag of de spontane evolutie inzake migraties aansluiting vindt bij de keuzes die een stad inzake woonbeleid kan of moet maken.

Eindnoten

- 30 Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek (2005) Ontgroening en Vergrijzing in Vlaanderen 1990–2050. Stativaria 36.
- 31 Ministerie van VROM (2004) Zwarte vlucht. De (sub)urbane locatiekeuze van klassieke allochtonen in Amsterdam.
- 32 Stad Gent (2008), Samen voor een beter en mooier Gent... Over hoe Gent de middelen van het Vlaamse, Federale en Europese stedenbeleid inzet(te), Departement Stafdiensten, Afdeling Beleidsstrategie en Internationale Samenwerking.
- 33 De Corte, S., Raeymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G., (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België, POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 34 Verhetsel, A., Thomas, I. en Beelen M. (2007) De kracht van het Alonso-Muth-model. Het woon-werkverkeer in en rond de Belgische grootsteden. In: Ruimte en Planning, nr. 3.
- 35 Stad Gent (2006) Leefbaarheidsonderzoek bij de inwoners van de verschillende wijken van de Stad Gent, aan de hand van een leefbaarheidsmonitor 2de editie.

Final conclusions about Ghent, today and in future

ABOUT THE CITY OF GHENT – TODAY...

The Ghent population increases

After decades of depopulation, the number of Ghent inhabitants has been steadily increasing since 1999. This rise is a consequence of natural growth rates (more births than deaths) and the migration rate (more migration movements towards the city of Ghent than from the city of Ghent). Based on these facts and figures, we may conclude that the continuous city transfer seems to be curbed.

In order to gather intelligence in the sheer numbers that are mentioned in the previous paragraph, migration data and natural growth rate (births and deaths figures) should be examined separately.

The increased number of Ghent inhabitants is not only due to the positive migration rate (newcomers settling in Ghent); but also to the number of births in our city).

In short: the increased number of inhabitants can be ascribed to

- 1 More residents who have come to live in Ghent
- 2 More children are being born in Ghent and
- 3 Relatively fewer people are dying in Ghent.

Migration: selective facts

Following a closer analysis of migration movements, we notice that the positive migration rate of foreign (non-Belgian) inhabitant outweighs the negative balance of Belgian citizens. Consequently, Ghent owes its positive migration rate to foreign immigration flows. When examining the nationalities of the non-Belgian immigrant influx, the largest number of newcomers originate from outside EU15 countries, mainly from Turkey (Asia), Morocco and Ghana (Africa), the former republic of Yugoslavia and Europeans from the most recent Member States (Slovakia, Bulgaria and Poland).

In fact, a larger group of people should be taken into account. Indeed, available data do not mention illegal immigrants, nor people who are entered into the waiting register, two categories of people who are definitely present in Ghent.

Migration movements: we prefer staying close to our hometown

In 2006, more than half of the migration movements will have crossed our city borders: 29% of the people come to live in Ghent; 28% are leaving our city.

In all, 19.185 people or 43% will be transferring within Ghent city borders.

Between 1996 and 2006, some 45% of all city borders transfers is destined towards other cities in the Ghent district. Twenty one per cent is domiciled outside the district of Ghent, but is still living within the province of East Flanders. Eight per cent of the people are leaving the country.

The migration movements to Ghent perfectly indicate the significance of short distances. During the same decade (1996–2006), 45% of the Ghent newcomers originate from East Flanders, as against 16% from West Flanders and 24% from foreign countries.

Winners and losers...

In the past decade, Ghent has seen inhabitants move to neighbouring cities, especially to Evergem, Lochristi and Merelbeke. As regards the balance between the provinces, we have mainly attracted citizens from the province of West Flanders and (in a lesser degree) from Brabant, Antwerp and Limburg. When examining the population movements between the centre cities, Ghent is only losing inhabitants to Antwerp. All other centre cities have become human resources areas for Ghent. This is especially true for cities in West Flanders.

Migration movements are closely related to the life cycle

Migration movements towards, from and within our city are related to the stage of life or the age group of people: the transfer mobility in Ghent fluctuates accordingly. People between 17 to 40 years and senior citizens (75+) are most likely to leave their homes.

Next to this widely divergent transfer mobility, the removal balance also indicates significant age differences. People in their twenties like to settle themselves in our city, which is a pole of attraction for youngsters. In fact, the actual situation will be even more outspoken. During the university year 2007–2008, Ghent hosted 23,216 students that are staying in digs or in a student home. Since these temporary whereabouts are hardly ever registered as their official residence, they cannot be included in this survey. As compared with Flanders, youngsters between 25 and 35 years are highly overrepresented. Being a student city, this age group is ultimately settling down in Ghent. Citizens of other age groups are leaving the city.

Young families in Ghent

Until now, young families are more likely to leave than to enter into Ghent. Young families (parents between 30 – 39 years with children of 0–9 years) continue to leave the city centre and move into the surrounding, more urban areas. As regards migration movements of young families beyond the city borders, it should be noted that every district is bearing a negative (external) balance. Between 1999 and 2006, young families tend to move towards the suburbs rather than to settle down in the city itself.

Even districts have uneven internal balances of young families, who prefer to live in houses at the outskirts to the centre districts. This phenomenon is reflected in a positive internal migration balance for peripheral districts and in a negative internal balance for centre districts.

In short, the positive overall migration balance of young families in specific districts should be ascribed to an influx of families from other Ghent districts.

Households and migrations

According to household size figures (2006), families of 1 or 2 members represent some 75% of all Ghent households. The remaining 25% are virtually taken up by families of 3 and 4 members. Larger households (4+ family members) only represent about 5% of the overall number of households.

With respect to the household size, we clearly notice a sizeable increase in percentage of singles between 1999 and 2006. Another remarkable feature, however, is that families of 6 members are bearing identical growth rates, although they only represent a fraction of the overall households.

Ghent senior citizens and retirement migration

When examining ‘retirement migration’, we should find out whether senior citizens are inclined to return towards the cities, closer to specialised services and equipments. Perhaps we are facing an opposite tendency?

At Belgian level, cities are repelling senior citizens between 55 and 74 years, who prefer living at the seaside or in cities in the Walloon provinces. Ghent bears a slightly negative migration balance for the above-mentioned age category, without any apparent trend towards the littoral or in Walloon provinces. In 2006, over 50% of these senior citizens are still staying in Eastern Flanders. One out of two is even moving towards the direct vicinity of Ghent, preferably to Lochristi, Merelbeke or Evergem. In 2006, removals to the seaside amounted to ten per cent; transfers towards the Walloon provinces were negligible (1%).

Ghent boasted an increased migration mobility of elder senior citizens (from 75–80 years onwards). For the overall period between 1999 and 2006, we noted a constant, yet minor loss. Within this age group, internal migration within the city borders is particularly outspoken. Elderly people (75+) are most likely moving towards districts equipped with adequate facilities (rest and nursing homes, service flats, homes).

Migration of 55-plus citizens is intrinsically related to the ‘ageing’ concept. Contrary to the Flemish trend, Ghent is not yet confronted with the ageing *strictu sensu*: since 2003, the share of elderly citizens has slightly diminished.

This decline has a simple statistic explanation: between 2000 and 2006, the age group between 20 and 59 years increased by 6.3%, thus exceeding the rise of 65+ senior citizens – (in 2005 and 2006, we even noticed a declining number of such citizens).

According to all prognoses, Ghent will have to endure the ageing trend as soon as the baby boom generation will belong to the 65+ age group.

The key impact of ageing processes will be visible on a medium and long term. Based on the Stativaria 36¹ research data, Flanders carried out a preliminary social and demographic analysis, examining the effects of ageing processes on domains such as the labour market (with an expected steady decline of the overall working population); housing (increasing housing requirements of singles), nursing sector and elements of social security.

Are Ghent districts sufficiently attractive?

This detailed analysis also includes districts and neighbourhoods, and is therefore particularly interesting. The rather heterogeneous Ghent districts are mutually divergent as regards the attractiveness to certain categories of people.

The centre districts are mainly attracting people living outside the urban boundaries. Ghent citizens prefer moving from the city centre to the peripheral districts, which are in turn losing inhabitants to cities outside Ghent. There are two exceptions to this 'general rule': the districts Ledeborg and Watersportbaan-Ekkerghem are boasting fewer departures than arrivals, both originating from outside city limits and other districts.

The migration movements, mainly situated in the centre districts, amount to 200 and 450 transfers for every thousand inhabitants (1999–2006). The number of migration movements also seems to be related to the population density of certain districts.

ABOUT THE CITY OF GHENT – IN FUTURE...

Urban innovation projects as a leverage

Urban innovation projects are not only limited to spatial or physical interventions, but also include improving social-cultural, economic and administrative aspects of a city. The major objective is to enhance the housing offer and/or housing environment.

Evidently, projects such as 'Zuurstof voor de Brugse Poort' (Oxygen for the Brugse Poort district), 'Bruggen naar Rabot' (Gateway towards Rabot), 'Master Plan Scharnier' and 'Ledeborg Leeft' (Ledeborg district is Alive) are taking into account some of the specific difficulties and opportunities of the neighbourhoods. Such urban renewal projects are bound to have an impact in a series of domains.

In the framework of this report, we need to measure the effects of such urban innovation project on the local population profile in general and on migration movements and population evolution in particular.

Is there any indication of social displacement?

Social displacement and black transfers: deficient data

Dutch professional literature is quite often using the term 'black transfers', an opposite referral to the so-called 'white migration' of autochthonous (white) middle class citizens during the seventies and eighties.

'Black transfers' indicate migration movements of (native) citizens from metropolises towards suburban housing areas. However, the term 'transfer' is somewhat deceiving. Indeed, cities are still attracting large groups of native and foreign inhabitants.

According to Dutch facts and figures, affluent households are most likely to leave the cities. As it so happens, such household nowadays also include allochthonous families that are affecting the composition of suburbanisation influxes. The transfer of wealthy foreign families to the suburban areas is therefore not a new phenomenon².

Ghent boasts a distinct increase of foreign and ethnic cultural minorities (ECM) in a number of peripheral districts, for instance in Wondelgem, Mariakerke, Zwijnaarde, Oostakker, Gentbrugge and Moscou-Vogelhoek. Consequently, foreign and ethnic cultural minorities are leaving the centre towards the suburbs. However, based on the available data it is almost impossible to have them labelled as a 'black transfer': we are simply lacking the necessary social and economic feedback and 'transfer career merits'.

As a result of deficient and reliable data, phenomena such as ‘social displacement’ are particularly hard to quantify. In the broadest sense, ‘social displacement’ can be defined as an event or intervention ensuing in a (partial) dislodgement of a population group.

Urban innovation projects are textbook examples of such *local interventions*.

Based on these report data, social displacement cannot be irrefutably ascertained. We have carefully avoided any remarks about urban innovation projects, partly because only time will allow us to obtain a rather stable and significant image of altered population profiles.

Urban Policies³ facilitate urban innovation projects

Urban innovation projects are a significant part of the Ghent Urban Policies. Although its development took some time, matters gained momentum in recent years. We would like to extend on a historic survey.

During the past decades of the 20th century, the Ghent Municipality was perfectly aware of the slow and steady depopulation decline. Like all other Flemish cities, Ghent was facing migration movements; social dissension; the degeneration of popular districts; subjective feelings of insecurity amidst its inhabitants; economic crisis and poverty issues. In the early eighties, the Flemish government issued a Decree on Revaluation Areas. Ghent gained expertise by starting up projects in the Patershol, Prinsenhof and Saint Elisabeth Beguinage districts. These initial projects were followed by Development Funds for the Underprivileged (VFIA, VFIK, SIF).

In 2002, Flanders initiated its Urban Fund, thus following the Federal Urban Policy and the EU development projects of 1999. These heterogeneous fund providers pursued separate objectives, using proper report and assessment systems which were superadded to the plans of the Ghent Municipality. Solving this complicated jigsaw puzzle was quite time-consuming, but ultimately resulted in an integrated approach. The available means were being used optimally.

Within the framework of objectives as regards sustainability and liveability, and in view of eliminating discrimination and exclusion, the Ghent Municipality has resolutely opted for innovation and change. Our city presents itself – and is increasingly being considered as a creative city.

The Spatial Structure Plan

Urban innovation is also linked to the Ghent Spatial Structure Plan, a tailor-made refined version of the Spatial Structure Plan of Flanders. The basic principles are counteracting the urban exodus and safeguarding open areas in the Flemish countryside. A structured plan will pass a major judgement about the way in which the future will be organised. The city is being approached as one coherent entity, in which all key spatial decisions are to be dovetailed. The Ghent Spatial Structure Plan also includes an objective, aimed at averting ‘urban migration’. The relation with this report is quite obvious.

Re-urbanisation?

The information about urban innovation, urban policies and spatial structures – as mentioned in the previous paragraphs – is a necessary reference framework within which transfer movements are occurring. According to some people, a ‘re-urbanisation process’ is imminent or would even have commenced.

Two views are decisive. According to the first belief, we are inclined to live in the city as a sustainable consequence of social-cultural and demographic changes. According to the second conviction, we only experience a temporary resurgence caused by cyclical influences on the one hand and by sizeable foreign immigration on the other hand.

When analysing the supra-local level of metropolises, we can identify a series of decisive elements in the recent resurgence of housing functions in the city⁴.

The increased number of singles and single parent families – also influenced by the rising divorce rate – entails in family dilution. Small households are predominant among the transfers towards the city.

New life styles and family structures such as ‘cohabitation without children’ and ‘double income households’ apply themselves on work and leisure than ‘traditional households’, who are mainly focused on domestic and family issues. Such ‘new’ life style is exceptionally thriving in an authentic urban situation, boasting a comprehensive spectrum of services and leisure facilities.

‘Traditional families’ would quite evidently like to live in the city, mainly because of possible time-saving arguments. The tendency towards re-urbanisation of ‘traditional families’ is temporarily being contained by exaggerated prices for adequate urban family homes⁵. Moreover, it is doubtful that such families will be able to find an adequate and appropriate housing offer.

Housing needs and housing offer

When writing this report, we soon found a series of new questions and therefore started looking for answers for every single map, every schedule and every conclusion based on the available facts and figures. The reading committee was enthusiastic about this report, but also amazed by the number of unmentioned items. Although this report is actually opening up new horizons, we are still bound by the frontiers of the data.

The conclusions of this report require more explanations, more correlations with other data and research material, more and other forms of knowledge, more research.

The second liveability analysis (Ghent citizens – 2006)⁶ is unveiling housing motives and migrant intentions. The major reason for removals is the condition of current dwellings, including the quality and size of the house, the deficient garden, the acquisition of a proper home, the expropriation and sale or also contractual reasons. Changes in personal circumstances (marriage, divorce, single family, sickness, old age, financial reasons...) are significant elements for migration intentions and decisions. Current neighbourhood conditions are ranking third. Only 4% intends to move for professional reasons. This research intends to assess perception and ultimately aims at measuring (subjective) liveability.

The liveability analysis was insufficiently extensive to answer all questions. We are lacking the above-mentioned socio-economic profile, and also miss the opportunity for differentiation between landlords and tenants. Neither do we have information as regards living duration or living histories, linked to the motivation of certain choices. Other issues affect the housing offer: migration movements of inhabitants in social housing units, the history of dwellings, the movements and profiles of affordable houses, the share and the trends of apartments in the housing stock...

Some of these spatial elements should be clearly mapped. Which environmental interventions or which housing policy did we have in the past? Which transfer movements did ensue from such interventions and such policy? We can find an example of this approach in the maps about people in their twenties. The districts Mariakerke, Drongen and Sint Denijs Westrem have a negative migration balance for this age category. These districts are hosting the elder housing parcels.

A housing analysis for Ghent

The Deputy Mayor of Urban Development, Mobility and Housing has ordered a housing analysis (deadline: 2009), in view of elaborating a housing policy.

This ‘housing’ research is based on the migration report figures, complemented with population prognoses. Enclosed, you will find a description of living necessities, based on housing expertise in a qualitative perspective of in-depth interviews of specific groups. The confrontation with the housing offer should entail in strategic policy options and concrete measures.

‘Back to the City’ seems to be the guiding principle. However, we should ask ourselves if spontaneous migration processes are in line with municipal living policy issues, and with the choices the municipality can or must make.

Endnotes

- 1 Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek (2005) Ontgroening en Vergrijzing in Vlaanderen 1990–2050. Stativaria 36.
- 2 Ministerie van VROM (2004) Zwarte vlucht. De (sub)urbane locatiekeuze van klassieke allochtonen in Amsterdam.
- 3 Stad Gent (2008) Samen voor beter en mooier Gent... Over hoe Gent de middelen van het Vlaamse, Federale en Europese stedenbeleid inzet(te), Departement Stafdiensten, Afdeling Beleidsstrategie en Internationale Samenwerking.
- 4 De Corte, S., Raeymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G., (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België, POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 5 Verhetsel, A., Thomas, I., Beelen, M. (2007) De kracht van het Alonso-Muth-model. Het woon-werkverkeer in en rond de Belgische grootsteden. In: Ruimte en Planning, nr. 3.
- 6 Stad Gent (2006) Leefbaarheidsonderzoek bij de inwoners van de verschillende wijken van de Stad Gent, aan de hand van een leefbaarheidsmonitor 2de editie.

Conclusions finales au sujet de Gand, aujourd'hui et demain

LA MUNICIPALITÉ DE GAND AUJOURD'HUI...

La population gantoise en croissance

Suite à plusieurs décennies de dépopulation, le nombre d'habitants gantois s'est accru depuis 1999. Cette progression est imputable aux conséquences de la croissance naturelle (plus de naissances que de décès) et du solde de migration (le nombre de transferts vers la ville de Gand surpasse celui vers d'autres villes/communes). Sur base de ces chiffres, nous pouvons affirmer que la fuite de la ville semble être terminée.

Afin de comprendre les chiffres susmentionnés, les déménagements (migration) et la croissance naturelle (naissances et décès) devront être analysés séparément.

La croissance de la population n'est pas uniquement imputable au solde de migration positif (nouveaux venus ayant élu domicile à Gand); mais également au nombre de naissances à Gand.

Bref, le nombre croissant de Gantois s'explique par

- 1 une hausse du nombre de citoyens à Gand
- 2 une augmentation du nombre de naissances à Gand et enfin
- 3 une baisse du nombre de décès.

Migrations: des données sélectives

Une analyse détaillée des déménagements nous apprend que le solde positif des migrations de personnes étrangères surpasse le solde négatif des ressortissants belges. Le solde positif des migrations à Gand est donc imputable à l'afflux de personnes à nationalités étrangères.

En détaillant de plus près les nationalités des nouveaux venus, la majorité ne provient pas des 15 Pays Membres de l'Union européenne. Il s'agit principalement de personnes originaires de Turquie (Asie), du Maroc et du Ghana (Afrique), de l'ancienne Yougoslavie et d'Européens issus des nouveaux Etats membres (Slovaquie, Bulgarie, Pologne).

En réalité, ce groupe d'immigrés doit être plus étendu, puisque nos chiffres ne tiennent pas compte des illégaux ou des personnes mentionnées dans le registre d'attente, deux catégories de gens qui se trouvent forcément à Gand.

Déménagements: restons à proximité...

En 2006, plus de la moitié des déménagements impliquait une migration au-delà des frontières municipales: 29% des gens ont élu domicile à Gand; 28% d'entre eux ont quitté notre ville. 19.185 personnes (soit 43%) déménagent au sein des murailles de la ville de Gand. Pendant la période 1996–2006, 45% des transferts furent effectués vers d'autres villes dans l'arrondissement de Gand. 21% des personnes avaient élu domicile en-dehors de l'arrondissement de Gand, mais ils sont restés dans la province de Flandre orientale. 8% des transferts sont destinés à l'étranger.

Les déménagements vers Gand reflètent parfaitement l'importance des courtes distances. Pendant la même décennie (1996–2006), 45% des nouveaux venus sont originaires de la Flandre orientale, 16% de la Flandre occidentale et 24% de pays étrangers.

Gagnants et perdants...

Lors de la dernière décennie, Gand a perdu le plus grand nombre de citoyens aux communes avoisinantes, à savoir Evergem, Lochristi et Merelbeke. Quant aux provinces, la majorité des habitants provient du Brabant, d'Anvers et du Limbourg. Quand nous analysons l'évolution migratoire entre les villes du centre, Gand perd uniquement des citoyens à Anvers. Toutes les autres villes – surtout celles situées en Flandre occidentale – sont des zones de ressources humaines pour Gand.

Déménagements reliés au cycle de vie

Les transferts vers, au sein de et à destination de Gand sont étroitement liés au cycle de vie ou à l'âge des personnes: la mobilité du déménagement à Gand varie selon

groupe d'âge. Les habitants de 17 à 40 ans ainsi que les personnes âgées (75+) déménagent le plus souvent.

Le solde des transferts ne varie pas uniquement selon la mobilité, mais aussi selon l'âge. Les personnes entre vingt et trente ans arrivent en masse à Gand, pôle d'attraction par excellence pour jeunes gens. La situation réelle sera encore plus prononcée: pendant l'année académique 2007–2008, 23.216 étudiants occupaient un turne ou un home. Comme de telles adresses temporaires sont rarement enregistrées en tant que résidence officielle, elles ne sont pas prises en compte dans cette recherche. Comparé aux chiffres en Flandre, Gand accueille une surreprésentation du groupe d'âge entre 25 et 35 ans. Ville estudiantine par excellence, elle attire une forte concentration de domiciles pour ce groupe d'âge. Les autres catégories ont plutôt tendance à quitter la ville

Jeunes familles à Gand

Le nombre de jeunes familles quittant la ville est excédentaire à l'afflux de nouvelles jeunes familles.

Les jeunes ménages (parents entre 30 et 39 ans avec enfants entre 0 et 9 ans) quittent encore le centre ville pour les communes avoisinantes, plus rurales. Quant aux déménagements de jeunes ménages en-dehors des frontières municipales, chaque quartier accuse un solde négatif (externe). Entre 1999 et 2006, le nombre de jeunes familles quittant la ville surpassait l'afflux des nouveaux venus.

Le solde interne des jeunes ménages varie par quartier. Les maisons dans les quartiers périphériques sont bien plus prisées que celles au centre ville. Ce phénomène se reflète dans des soldes positifs de migration interne pour les quartiers périphériques et des soldes négatifs de migration interne pour les quartiers au centre ville. Bref, le solde positif de migration de jeunes ménages dans certains quartiers est imputable à l'afflux de familles originaires d'autres quartiers gantois.

Ménages et migrations

En observant la taille des ménages gantois (2006), nous constatons que les familles de 1 à 2 personnes représentent approximativement 75% de tous les ménages à Gand. Le dernier quart est complété par des ménages de 3 et 4 personnes. Les familles nombreuses (+4 personnes) représentent environ 5% du nombre total.

Grâce à l'analyse de la taille croissante des ménages en pourcentage (1999–2006), nous pouvons observer une recrudescence systématique des personnes seules. Force est de constater une croissance identique des ménages à 6 personnes, bien qu'ils ne représentent qu'une infime partie dans le nombre total des ménages.

Personnes âgées à Gand et 'migration de retraite'

En analysant la 'migration de retraite', la question-clé est de savoir si les personnes âgées souhaitent déménager vers la ville afin de profiter des services et des infrastructures spécialisées. Nous ne pouvons exclure un phénomène inverse.

Les villes en Belgique déplaisent aux personnes âgées de 55 à 74 ans, préférant s'installer au littoral ou dans les communes wallonnes. Gand accuse un léger solde négatif de migration dans ce groupe d'âge, toutefois sans préférences apparentes pour le littoral ou la Wallonie. En 2006, plus de la moitié des personnes âgées habite toujours en Flandre orientale: 50 % d'entre eux a même déménagé vers les communes limitrophes de Gand, avec une prédilection pour Lochristi, Merelbeke ou Evergem.

En 2006, 10% des citoyens gantois sont partis vers le littoral, mais quasiment jamais en Wallonie (1%).

La mobilité des transferts s'accroît auprès du groupe d'âge à partir de 75–80 ans. Étendue sur la période 1999–2006, on constate une baisse légère, mais constante. Parmi ce groupe d'âge, nous remarquons un haut pourcentage de migrations internes au sein de la ville même. Le solde excédentaire des personnes âgées s'explique par les transferts aux quartiers à infrastructure spécialisée (maisons de repos et hôtels de retraite, résidences services, homes).

La migration des cinquantenaires est étroitement reliée au concept du ‘vieillessement’. Contrairement aux tendances en Flandre, la ville de Gand ne connaît pas encore de vieillissement stricto sensu: depuis 2003, le quote-part des sexagénaires a même légèrement baissé. Cette diminution dans la population gantoise s’explique facilement par des statistiques suivantes: entre 2000 et 2006, le nombre de personnes entre 20–59 ans s’est accru de 6,3%), une recrudescence excédant la hausse des sexagénaires (en 2005 et 2006, nous constatons même une diminution de leur nombre).

Selon tous les pronostics, Gand ne pourra échapper au vieillissement de la population, dès que la génération baby-boom appartiendra parmi les plus de 65 ans. La gravité de la situation s’avère dans les conséquences à moyen et à long terme. Par le biais de l’étude sociale et démographique Stativaria 36¹, la Flandre a su analyser les conséquences du vieillissement sur le marché du travail (recul incessant prévu de la population active totale), le logement (besoin accru pour parents isolés), le secteur des soins ainsi que les aspects de la sécurité sociale.

Quartiers gantois attrayants?

Cette enquête contient des données particulièrement précieuses, puisqu’elle fait un tour d’horizon des quartiers gantois exceptionnellement hétérogènes quant à la force d’attraction pour certaines catégories de personnes.

Les quartiers du centre ville attirent une majorité des personnes venant au-delà des frontières municipales. Les gantois préfèrent quitter le centre au profit de la banlieue. Toutefois, les villes de banlieue perdent des résidents aux communes en-dehors de Gand. Cette ‘règle générale’ connaît deux principales exceptions: les quartiers Watersportbaan-Ekkergem et Ledeborg attirent plus d’arrivants que de partants, que ce soit en-dehors des frontières municipales ou d’autres quartiers.

La plupart des déménagements a lieu dans les quartiers du centre ville: entre 200 à 450 transferts par 1000 citoyens (1999–2006). Les communes dans la périphérie restent pratiquement statu quo. Le nombre des déménagements semble être lié à la densité de population de certains quartiers.

LA MUNICIPALITÉ DE GAND DEMAIN...

Les projets de rénovation urbaines en tant que levier

La rénovation urbaine ne se limite pas uniquement aux mesures spatiales ou physiques, mais intervient également dans les aspects socioculturels, économiques et administratifs de la ville. L’objectif principal est d’améliorer l’offre du logement et/ou de leur environnement immédiat.

Les projets de rénovation urbaine ‘Zuurstof voor de Brugse Poort’ (Approvisionnement d’oxygène pour le quartier du Brugse Poort), ‘Bruggen naar Rabot’ (Construction de ponts vers le quartier du Rabot), ‘Masterplan Scharnier’ (Plan d’Aménagement Scharnier) ainsi que ‘Ledeborg Leeft’ (Quartier de Ledeborg en pleine effervescence) ont intégré les difficultés ainsi que les atouts spécifiques dans les quartiers respectifs.

Dès lors, ces projets se doivent de générer des ‘résultats’ dans plusieurs domaines. Ce rapport analysera l’impact d’un projet urbanistique sur le profil de la population locale en général. Il examinera les effets des déménagements et l’évolution de la population en particulier. Finalement, nous étudierons les éventuelles évictions sociales.

Eviction sociale et transferts noirs: les chiffres nous font défaut

Les revues professionnelles aux Pays-Bas mentionnent régulièrement la notion ‘fuite noire’, une référence inverse de la ‘fuite blanche’ des classes moyennes autochtones (blanches) dans les années soixante-dix et quatre-vingt.

La ‘fuite noire’ se réfère aux déménagements des citoyens (traditionnels), quittant les grandes villes pour regagner les communes suburbaines. Toutefois, le terme ‘fuite’ est assez mystifiant, puisque la ville continue à attirer bon nombre d’autochtones et d’allochtones.

Par ailleurs, les données néerlandaises démontrent la prospérité des familles quittant les grandes villes. Comme ce groupe inclut également des familles allochtones,

cela influence évidemment la composition de l'influx vers la banlieue. Ce constat ne nous apprend rien de neuf².

Un nombre croissant d'étrangers et de minorités ethniques et culturelles est accueilli dans certains quartiers gantois périphériques, à savoir Wondelgem, Mariakerke, Zwijnaarde, Oostakker, Gentbrugge et Moscou-Vogelhoek. Ces chiffres confirment que des citoyens étrangers et des minorités ethniques et culturelles quittent le centre et s'installent dans la périphérie. Nous ignorons s'il agit bel et bien d'une 'fuite noire'. Nous ne disposons pas de données concernant les origines socioéconomiques, ni concernant 'la carrière des transferts' nécessaires.

A défaut de chiffres fiables, il est quasiment impossible de quantifier le 'refoulement social'.

Dans le sens large, ce phénomène peut être défini comme 'événement ou intervention dans un quartier, provoquant un glissement important dans la population locale, parfois refoulée en faveur d'un autre groupe'.

Les projets de rénovation urbains sont un parfait exemple de pareils 'interventions locales'.

Les chiffres du présent rapport ne nous permettent pas d'affirmer de façon univoque l'existence du refoulement social. Aussi, nous éviterons tout jugement de valeur concernant les projets de rénovation urbains. Le résultat final de pareilles initiatives se fait toujours attendre et nous devons laisser le temps au temps avant d'obtenir une idée plus ou moins stable et des profils de population significatifs.

La Politique des Grandes Villes³ facilite la rénovation urbaine

Les projets de rénovation urbaine constituent une partie essentielle de la Politique des Grandes Villes à Gand, dont la mise en œuvre indolente s'est accélérée pendant les dernières années. Permettez-nous de tracer son évolution historique.

Lors de la dernière décennie du 20ème siècle, les autorités municipales étaient parfaitement conscientes de la dépopulation lente et manifeste à Gand. A l'instar des autres villes flamandes, Gand devait non seulement faire face à la dépopulation, mais aussi aux dissensions sociétales, à la détérioration des quartiers populaires, aux sentiments d'insécurité subjectives auprès des habitants, à la crise économique et enfin aux difficultés en matière de pauvreté.

Au début des années quatre-vingt, le gouvernement flamand a publié le Décret concernant les aires de revalorisation. Un processus d'apprentissage fut entamé dans les quartiers gantois du Patershol, Prinsenhof et du Béguinage Sainte Elisabeth. Ces initiatives furent suivies par les fonds pour l'intégration des milieux défavorisés (VFIA, VFIK, SIF).

En 1999, les autorités fédérales et l'Union européenne ont chacun initié une politique en faveur des métropoles. Dès 2002, la Flandre a lancé son propre Fonds pour les Grandes Villes. Initialement, cette distribution diverse de subventions, poursuivant leurs propres objectifs et utilisant leurs propres systèmes de rapportage et d'évaluation – en sus des plans de la Municipalité de Gand – avait débouché sur un puzzle quasiment inextricable. Finalement, nous avons élaboré une approche intégrale, dans laquelle les fonds disponibles furent affectés de façon optimale.

Dans le cadre des objectifs de durabilité et de la qualité de la vie, et soucieux de suppléer l'exclusion et les conditions de vie précaires, la Municipalité gantoise s'est résolument prononcé pour l'innovation et le changement. Gand se présente comme ville créatrice – et est graduellement considéré en tant que telle.

Le Schéma de Structure d'Aménagement

L'innovation urbaine est également liée au Schéma de Structure d'Aménagement de Gand, un plan taillé sur mesure inspiré du Schéma de Structure d'Aménagement de Flandre. Les principes visent à combattre la dépopulation urbaine ainsi que la préservation des aires rurales ouvertes. Un Schéma de Structure d'Aménagement se prononce sur le futur aménagement de l'espace. Toutes les importantes décisions urbanistiques doivent être intégrées dans une approche intégrale et cohérente de la ville.

Comme le Schéma de Structure d'Aménagement de Gand vise également à juguler la 'dépopulation urbaine', il est facile à déterminer la corrélation avec le présent rapport.

Ré-urbanisation?

Les renseignements concernant l'urbanisme, la politique urbaine et la structure spatiale dans les alinéas précédents est nécessaire en tant que cadre de référence pour tous les déménagements. Selon certains, un 'processus de ré-urbanisation' serait assez proche, ou même déjà entamé. Deux théories prévalent.

Selon le premier point de vue, la nette préférence pour un retour en ville serait imputable aux changements socioculturels et démographiques durables.

La seconde opinion est convaincue qu'il s'agit d'une reprise temporaire, suscitée par des influences conjoncturelles d'une part et par une immigration étrangère significative d'autre part.

L'analyse supra-locale des grandes villes nous permet d'identifier plusieurs éléments jouant un rôle dans la récente renaissance du logement dans la ville⁴.

L'amenuisement des familles est provoquée par une hausse des personnes seules et des parents isolés – entre autres influencée par une augmentation des divorces. Ce sont surtout les ménages à taille réduite qui retournent en ville.

De nouvelles manières de vivre et de nouvelles compositions familiales tels que la 'cohabitation sans enfants' et les 'ménages à double revenu' recherchent surtout le travail et la décontraction, plutôt que les 'familles traditionnelles' qui se consacrent davantage à la famille et le ménage. Ce 'nouveau' train de vie s'épanouit tout particulièrement dans un environnement urbain authentique, qui dispose d'un large éventail de services et de loisirs.

Evidemment, les familles 'traditionnelles' souhaiteraient s'installer en ville, surtout en raison des économies de temps. La tendance vers la ré-urbanisation des 'ménages traditionnels' est provisoirement ralentie par les prix exorbitants pour des maisons de familles convenables dans la ville⁵. En outre, il faut se demander si une telle offre adéquate et convenable est disponible.

Les besoins et l'offre de logement

Afin de rédiger ce rapport, nous avons minutieusement étudié chaque carte, chaque bilan et chaque conclusion. Nous avons trouvé de nouvelles questions, auxquelles nous avons voulu trouver de nouvelles réponses. La commission de lecture a reçu ce rapport avec enthousiasme, mais était simultanément assez étonné de tous les facteurs inconnus. Certes, ce rapport élargit le champ de la connaissance, mais se heurte néanmoins aux limites des données disponibles.

Les conclusions du rapport doivent nous inciter à trouver de plus amples explications, à rechercher de plus nombreuses corrélations avec d'autres données d'analyse et de recherche, à trouver de nouvelles formes de connaissances, à mener des recherches encore plus étendues.

La seconde enquête concernant la qualité de vie (menée en 2006 auprès des citoyens gantois⁶) dévoile les motivations et les intentions de transferts. Apparemment, l'état des lieux des logements semble être le principal motif pour quitter sa maison. Il s'agit non seulement de la qualité et de l'ampleur du logement, mais aussi des jardins quasiment inexistantes, de l'acquisition d'une propre demeure, de l'expropriation ou des mobiles contractuels. Toute modification des circonstances personnelles (mariage, divorce, isolement, maladie, vieillissement, difficultés financières) provoque la plupart des incitations et décisions au déménagement. La situation actuelle du quartier n'est mentionnée qu'en troisième instance. Seulement 4% des résidents souhaitent déménager pour des raisons professionnelles. Cette analyse de la perception vise en fait à mesurer la qualité de vie (subjective).

L'enquête concernant la qualité de vie n'est pas assez détaillée afin de répondre à toutes les questions. Il nous faudrait à la fois le profil socio-économique, ainsi que la possibilité de différenciation entre propriétaires et locataires. Nous avons besoin de renseignements supplémentaires, que ce soit concernant la durée ou l'histoire du logement (y inclus les motifs des choix opérés). D'autres questions se posent quant à l'offre du logement, les déménagements dans les résidences sociales, l'histoire des

demeures, le profil des immeubles aux prix abordables, la quote-part et les tendances pour les appartements dans le parc immobilier...

Toutes ces données doivent être intégrées dans un aperçu urbanistique. Quels furent les mesures et les politiques urbanistes d'antan? Quels furent les résultats d'une telle approche?

Regardons un exemple sur les plans au sujet des personnes entre 20 et 30 ans. Les quartiers de Mariakerke, Drongen et Sint Denijs Westrem, où se situent les plus anciens lotissements, accusent un solde négatif de migration pour ce groupe d'âge.

Une étude de logement au sujet de Gand

L'Adjoint au Maire de l'Urbanisation, de la Mobilité et du Logement a commandé une étude du logement (2009), en vue d'élaborer une politique du logement. Cette analyse sera basée sur les chiffres du présent rapport, complétées par les pronostics de la population. Elle comprendra également une description des nécessités de logement, fondée sur des expériences vécues dans une perspective de qualité à travers des interviews en profondeur de groupe cibles spécifiques. Toutes ces données seront comparés avec l'offre du logement afin d'élaborer des choix politiques stratégiques et des mesures concrètes.

Le thème fondamental semble être 'Retour à la ville'. Toutefois, il faut se demander si l'évolution spontanée des déménagements correspond aux choix volontaires ou obligatoires d'une Municipalité en matière de politique urbaine.

Les notes de fin

- 1 Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek (2005) Ontgroening en Vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050. Stativaria 36.
- 2 Ministerie van VROM (2004) Zwarte vlucht. De (sub)urbane locatiekeuze van klassieke allochtonen in Amsterdam.
- 3 Stad Gent (2008) Samen voor beter en mooier Gent... Over hoe Gent de middelen van het Vlaamse, Federale en Europese stedenbeleid inzet(te), Departement Stafdiensten, Afdeling Beleidsstrategie en Internationale Samenwerking.
- 4 De Corte, S., Raeymaekers, P., Thaens, K., Vandekerckhove, B., François, G., (2003) Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België, POD Maatschappelijke Integratie, cel Grootstedenbeleid.
- 5 Verhetsel, A., Thomas, I., Beelen, M. (2007) De kracht van het Alonso-Muth-model. Het woon-werkverkeer in en rond de Belgische grootsteden. In: Ruimte en Planning, nr. 3.
- 6 Stad Gent (2006) Leefbaarheidsonderzoek bij de inwoners van de verschillende wijken van de Stad Gent, aan de hand van een leefbaarheidsmonitor 2de editie.

Kaartenlijst

Kaart 1	Gent, emigratie naar Vlaanderen, periode 1996–2006	26
Kaart 2	Gent, immigratie uit Vlaanderen naar Gent, periode 1996–2006	27
Kaart 3	Gent, winst- en verliesgebieden in Vlaanderen, periode 1996–2006, absolute aantallen	28
Kaart 4	Gent, winst- en verliesgebieden in Vlaanderen, periode 1996–2006 per 1000 inwoners	28
Kaart 5	Gent, winst- en verliesgebieden in Vlaanderen voor de groep twintigers, periode 1996–2006, absolute aantallen	29
Kaart 6	Gent, winst- en verliesgebieden in Vlaanderen voor de jonge gezinnen, periode 1996–2006, absolute aantallen	29
Kaart 7	Totaal migratiesaldo Gent, periode 1999–2006, wijkniveau	33
Kaart 8	Extern migratiesaldo Gent, periode 1999–2006, wijkniveau	35
Kaart 9	Intern migratiesaldo Gent, periode 1999–2006, wijkniveau	35
Kaart 10	Gent, migratiesaldo's wijken, periode 1999–2006	36
Kaart 11	Totale mobiliteit Gent, periode 1999–2006, wijkniveau	37
Kaart 12	Gent, Samenhang mobiliteit en bevolkingsdichtheid op wijkniveau, periode 1999–2006	39
Kaart 13	Totaal migratiesaldo jonge gezinnen Gent, periode 1999–2006	51
Kaart 14	Extern migratiesaldo jonge gezinnen Gent, periode 1999–2006	52
Kaart 15	Intern migratiesaldo jonge gezinnen Gent, periode 1999–2006	52
Kaart 16	Totaal migratiesaldo twintigers Gent, periode 1999–2006	53
Kaart 17	Extern migratiesaldo twintigers Gent, periode 1999–2006	54
Kaart 18	Intern migratiesaldo twintigers Gent, periode 1999–2006	54
Kaart 19	Aantal 75plussers inwijkelingen in Gent, periode 1999–2006	56

Figurenlijst

Figuur 1	Gent, evolutie totale bevolking Gent, 1977–2006. Bron Stad Gent – Dienst Bevolking, 2007, Demografische gegevens 2006	11
Figuur 2	Evolutie aantal Belgen en niet-Belgen in Gent, 1977–2006. Bron Stad Gent – Dienst Bevolking, 2007, Demografische gegevens 2006	11
Figuur 3	Leeftijdspiramide Gent en Vlaanderen 1996. Bron Vlaanderen Bevolkingskubussen Vlaamse overheid*; Bron Gent Dienst Bevolking Stad Gent.	12
Figuur 4	Leeftijdspiramide Gent en Vlaanderen 2006. Bron Vlaanderen Bevolkingskubussen Vlaamse overheid*; Bron Gent Dienst Bevolking Stad Gent.	12
Figuur 5	Leeftijdspiramide Gent en Vlaanderen 2006. Bron Vlaanderen Bevolkingskubussen Vlaamse overheid*; Bron Gent Dienst Bevolking Stad Gent.	13
Figuur 6	Gent, procentuele groei van het aantal huishoudens en aantal burgers 1999–2006	15
Figuur 7	Gent, procentuele groei aantal huishoudens opgedeeld naar huishoudengrootte. Bron Bevolkingskubussen SVR	16
Figuur 8	Gent, verdeling van de Gentse huishoudens naar huishoudenomvang, situatie 2006. Bron Bevolkingskubussen SVR	16
Figuur 9	Gent, evolutie natuurlijke groei 1990–2006. Bron Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006	19
Figuur 10	Natuurlijke groei per 1000 inwoners in Vlaanderen en Gent, 1975–2005. Bron Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006, Studiedienst Vlaamse Regering.	20
Figuur 11	Gent, natuurlijke groei per 1000 Belgen en niet-Belgen, periode 1987–2006. Bron Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006.	20
Figuur 12	Gent, evolutie migratiesaldo Gent 1977–2006. Bron Dienst Bevolking Stad Gent (2007) Demografische gegevens 2006	21

Figuur 13	Gent, evolutie binnenlands en buitenlands migratiesaldo 1996–2006	22
Figuur 14	Gent, evolutie nettogroei 1977–2006	22
Figuur 15	Gent, verdeling migraties volgens aard, 2006	25
Figuur 16	Verhuisbewegingen uit Gent, periode 1996–2006. Percentages berekend op het totaal aantal uitwijkelingen.	26
Figuur 17	Verhuisbewegingen naar Gent, periode 1996–2006. Percentages berekend op totaal aantal inwijkelingen.	27
Figuur 18	Gent, totaal migratiesaldo per 1000 inwoners, periode 1999–2006	34
Figuur 19	Gent, mobiliteit per 1000 inwoners, periode 1999–2006	37
Figuur 20	Gent, mobiliteit per 1000 inwoners en bevolkingsdichtheid per wijk, periode 1999–2006	38
Figuur 21	Gent, verhuisbewegingen van Belgen en niet-Belgen naar en uit Gent, periode 1996–2006	41
Figuur 22	Gent, evolutie migratiesaldo naar nationaliteit per 1000 van de nationaliteitsgroep, periode 1996–2006	41
Figuur 23	Gent, evolutie migratiesaldo van niet-Belgen naar nationaliteit (EU15 en niet-EU15), periode 1996–2006	42
Figuur 24	Gent, evolutie migratiesaldo van enkele EU15 nationaliteiten, periode 1996–2006	43
Figuur 25	Gent, evolutie migratiesaldo Marokkanen, Ghanezen en Turken, periode 1996–2006 (absolute aantallen)	44
Figuur 26	Gent, evolutie migratiesaldo Slowaken, Bulgaren, Joegoslaven en Polen, periode 1996–2006 (absolute aantallen)	44
Figuur 27	Gent, mobiliteit per 1000 leeftijdsgenoten, periode 1999–2006	47
Figuur 28	Gent, verhuisbewegingen naar leeftijd, per 1000 leeftijdsgenoten, periode 1999–2006	48
Figuur 29	Gent, migratiesaldo per 1000 leeftijdsgenoten, periode 1999–2006	48
Figuur 30	Binnenlands migratiesaldo naar leefwijze en functioneel niveau 2002–2004. Bron Moortgat, W., Somers, D., Van Dorpe, H., Vandekerckhove, B. (2006) Ruimtelijke analyse van de migratie in en naar Vlaanderen. Sum Research in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement RWO Ruimtelijke Planning, p. 6	49
Figuur 31	Gent, evolutie migratiesaldo van een aantal leeftijdsgroepen, periode 1996–2006	49
Figuur 32	Gent, migratiesaldo 75-plussers en capaciteit aan ouderenvoorzieningen, periode 1999–2006	55

Tabellenlijst

Tabel 1	De jongegezinnenindex in Gent, periode 1996–2005*	13
Tabel 2	Jongegezinnenindex Belgen en niet-Belgen in Gent, periode 1996–2005*	14
Tabel 3	Evolutie groene druk in Gent en Vlaanderen, 1996–2005. Bron Vlaanderen Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen*	14
Tabel 4	Evolutie grijze druk in Gent en Vlaanderen, 1996–2005. Bron Vlaanderen Bevolkingskubussen Vlaamse overheid – eigen berekeningen*	15
Tabel 5	Gent, evolutie aantal huishoudens, aantal burgers en gemiddelde gezinsgrootte 1999–2006	15
Tabel 6	Provinciale verlies- en winstgebieden voor Gent, periode 1996–2006	30
Tabel 7	Verlies- en winstgebieden voor Gent onder de andere centrumsteden, periode 1996–2006	30
Tabel 8	Gent, evolutie percentage niet-Belgen uit Bevolkingsregister, periode 1996–2006 (Bron SVR)*	42
Tabel 9	Gent, evolutie ECM'ers uit Bevolkingsregister, periode 2001–2006	42
Tabel 10	Gent, evolutie migratiesaldo Belgen en niet-Belgen, periode 1999–2006	42
Tabel 11	Gent, migratiesaldo van EU15'ers, periode 1996–2006 (absolute aantallen)	43
Tabel 12	Migratiesaldo enkele niet-EU15 nationaliteiten, periode 1996–2006 (absolute aantallen)	43

* De cijfers van Vlaanderen zijn aangepast, zoals beschreven in Bronnen, Cijfers en Begrippen (zie pag. 6)

**Actuele inzichten, betrouwbare cijfers, de tendenzen juist geïnterpreteerd.
De stafdienst Dataplanning en Monitoring ondersteunt het stadsbestuur en
beleidsmakers met onderzoek, statistiek en advies en fungeert als aanspreek-
punt voor cijfers en analyses over Gent.**

Meer weten? [www.gent.be / bestuur / cijfers en trends](http://www.gent.be/bestuur/cijfers-en-trends)
Dataplanning en Monitoring: 09/266 53 22 of statistiek@gent.be

